

KILPAILUVIRASTO
KONKURRENSVERKET

ESITYS

1 (71)

JULKINEN
12.9.2006

ESITYS MARKKINAOIKEUDELLE

Esitys EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan
ja kilpailunrajoituslain 4 §:n (ennen 1.5.2004 6 §:n) vastaisen
kilpailunrajoituksen toteamiseksi ja kilpailunrikkomismaksun määräämiseksi
asiassa dnro 338/61/04 - Osaset

Oy Arwidson Ab, Helsinki
HL Group Oy, Helsinki
Koivunen Oy, Helsinki
Oy Kaha Ab, Vantaa
Örum Oy Ab, Espoo

Sisällys

1 ASIA	4
2 OSAPUOLET	4
3 KILPAILUVIRASTON ESITYS MARKKINAOIKEUDELLE	4
4 ASIAN VIREILLETULO	4
5 ASIASELOSTUS	6
5.1 YRITYKSET, JOITA MENETTELY KOSKEE	6
5.2 MARKKINAT	7
5.3 ARWIDSONIN ESITTÄMÄ TAPAHTUMAKUVAUS	8
5.3.1 Yhteenveto	12
5.4 TUUKKULIIKKEIDEN KIRJEET OSASETILLE	13
5.4.1 Yhteenveto	14
5.5 OSASET-KAUPPIAIDEN ANTAMA SELVITYS	15
5.6 TUUKKULIIKKEIDEN KIRJALLISET SELVITYKSET	19
5.6.1 HL	19
5.6.2 Kaha	20
5.6.3 Koivunen	20
5.6.4 S&N/Hardy Spicer	21
5.6.5 Örum	21
5.7 TUUKKULIIKKEIDEN HAASTATELUT	21
5.7.1 HL	21
5.7.2 Kaha	23
5.7.3 Koivunen	24
5.7.4 S&N/Hardy Spicer	27
5.7.5 Örum	27
5.7.6 Yhteenveto tuukkuliikkeiden haastatteluista	28
5.8 KILPAILUVIRASTON TARKASTUKSILLA SAADUT ASIAKIRJAT	30
5.8.1 Tuukkuliikkeiden keskustelu rivistä "lipsumisesta" ja "lipeämisestä"	30
5.8.2 Muut kentältä saadut viestit ja tuukkuliikkeiden sisäiset pohdinnat Osaset-asiassa	32
5.8.3 Yhteenveto tarkastusmateriaalista	34
5.9 TUUKKULIIKKEIDEN KIRJALLISET VASTINEET	34
5.9.1 Arwidson	34
5.9.2 HL	35
5.9.3 Kaha	36
5.9.4 Koivunen	38
5.9.5 Örum	40
5.9.6 Yhteenveto tuukkuliikkeiden vastineista	41
5.10 KILPAILUVIRASTON TIIVISTELMÄ ASIASELOSTUKSESTA	41
6 KILPAILUOIKEUDELLINEN ARVIOINTI	43
6.1 VAIKUTUS JÄSENMAIDEN VÄLISEEN KAUPPAAN	43
6.2 TAPAUKSEEN SOVELLETUT SÄÄNNÖKSET	45
6.2.1 Kilpailunrajoituslain 6 §	45
6.2.2 EY:n perustamissopimuksen 81 artikla ja kilpailunrajoituslain 4 §	47
6.2.2.1 Sopimukset ja yhdenmukaistetut menettelytavat	50

6.3 TARKASTELTAVANA OLEVA KILPAILUNRAJOITUS.....	53
6.3.1 Hintayhteistyö ja kollektiivinen boikotti.....	53
6.3.2 Sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa.....	55
6.3.3 Tarkoituksena ja seurauksena kilpailun rajoittaminen.....	56
6.3.4 Tukkuliikkeiden vastineiden arviointi.....	59
6.4 KILPAILUVIRASTON JOHTOPÄÄTÖKSET	64
7 RIKKOMUKSEN KESTO	65
8 SEURAAMUSMAKSU	67
8.1 KILPAILUNRAJOITUSLAIN 9 §:N SOVELTAMINEN	68
9 SOVELLETUT SÄÄNNÖKSET	69

JULKINEN
12.9.2006

1 Asia

1. Kilpailun rajoittaminen autovaraosien ja –tarvikkeiden tukkukaupassa

2 Osapuolet

2. Oy Arwidson Ab, Helsinki
HL Group Oy, Helsinki
Koivunen Oy, Helsinki
Oy Kaha Ab, Vantaa
Örum Oy Ab, Espoo

Toimenpidepyynnön tekijä:
Atoy Oy, Helsinki

3 Kilpailuviraston esitys markkinaoikeudelle

3. Kilpailuvirasto esittää, että markkinaoikeus
  - 1) toteaisi HL Group Oy:n, Oy Kaha Ab:n, Koivunen Oy:n ja Örum Oy Ab:n syyllistyneen 1.5.2004 saakka voimassaolleen kilpailunrajoituslain (480/1992) 6 §:ssä, kilpailunrajoituslain 4 §:ssä (318/2004) sekä EY:n perustamissopimuksen 81 artiklassa kiellettyyn menettelyyn koordinoituaan yhdessä kilpailukäyttäytymistään suhteessa Osaset-ketjuun seuraavasti:
    - HL Group Oy: 23.3.2004 – 26.5.2004,
    - Oy Kaha Ab, Koivunen Oy ja Örum Oy Ab: 23.3.2004 – 30.6.2005.
  - 2) määräisi HL Group Oy:lle, Oy Kaha Ab:lle, Koivunen Oy:lle ja Örum Oy Ab:lle kilpailunrajoituslain 7 §:ssä tarkoitetun seuraamusmaksun. Seuraamusmaksun suuruudeksi Kilpailuvirasto esittää HL Group Oy:lle 260 000 euroa, Oy Kaha Ab:lle 1 332 000 euroa, Koivunen Oy:lle 1 650 000 euroa ja Örum Oy Ab:lle 525 000 euroa.
4. Kilpailunrajoituslain 9 §:n nojalla Kilpailuvirasto ei esitä seuraamusmaksua Oy Arwidson Ab:lle.

4 Asian vireilletulo

5. Atoy Oy (jäljempänä Atoy) pyysi 2.4.2004¹ Kilpailuvirastoa tutkimaan, ovatko Oy Arwidson Ab, HL Group Oy, Oy Kaha Ab, Koivunen Oy ja S&N Oy/Oy Har-

---

¹ Liite 1: Atoy Oy:n toimenpidepyyntö 5.4.2004.

JULKINEN
12.9.2006

dy Spicer Ab syyllistyneet kilpailunrajoituslain vastaiseen hinnoista sopimiseen ja yhteiseen boikottiin Osaset Oy:n sopimusten purkamisen yhteydessä. Atoyn mukaan oli pääteltävissä, että varaosatukkukaupat olivat keskenään päättäneet yhteisistä menettelytavoista Osaset Oy:tä kohtaan, koska yhtiöt olivat samana päivänä ilmoittaneet Osasetille alennusten merkittävästä pienentämisestä 1.4.2004 lähtien. Atoy ei kuitenkaan pystynyt esittämään väitteidensä tueksi muuta näyttöä, kuin tukkuliikkeiden Osasetille lähettämät ostoehtojen muutosta koskevat kirjeet.

6. Lisätietojen saamiseksi Kilpailuvirasto lähetti 17.6.2004 asiassa kirjallisen selvityspyynnön² Oy Arwidson Ab:lle, HL Group Oy:lle, Oy Kaha Ab:lle, Koivunen Oy:lle ja S&N Oy/Oy Hardy Spicer Ab:lle ja Örum Oy Ab:ssä.
7. Oy Arwidson Ab (jäljempänä Arwidson) otti asiamiehensä välityksellä Kilpailuvirastoon yhteyttä 23.6.2004 vapautuakseen asiassa kilpailunrajoituslain 9 §:n nojalla kilpailunrikkomismaksusta. Koska Kilpailuvirastolla ei Atoyn tutkimuspyynnön pohjalta ollut vielä hallussaan kartellista sellaisia todisteita, joiden perusteella se olisi pystynyt puuttumaan kilpailunrajoitukseen kilpailunrajoituslain 9 §:ssä tarkoitetulla tavalla, Arwidsonilla todettiin³ olevan mahdollisuus kilpailunrikkomismaksusta vapautumiseen, mikäli se täyttäisi kaikki 9 §:ssä annetut edellytykset.⁴
8. Arwidson toimitti Kilpailuvirastoon kirjallisen selvityksen 28.6.2004⁵ ja antoi suullisia selvityksiä 29.6.2004⁶ ja 6.9.2004⁷. Kilpailuvirasto ilmoitti Arwidsonille 1.7.2004, että 9 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa mainitut edellytykset täyttyivät Arwidson Oy:n kohdalla⁸.
9. Kilpailuvirasto teki 1.7.2004 tarkastukset HL Group Oy:ssä, Oy Kaha Ab:ssä, Koivunen Oy:ssä, S&N Oy/Oy Hardy Spicer Ab:ssä ja Örum Oy Ab:ssä. Lisäksi Kilpailuvirasto haastatteli edellä mainittujen yhtiöiden edustajia Kilpailuvirastossa syyskuussa 2004.⁹
10. 23.9.2005 Kilpailuvirasto pyysi Oy Arwidson Ab:ltä, HL Group Oy:ltä, Oy Kaha Ab:ltä, Koivunen Oy:ltä ja Örum Oy Ab:ltä vastinetta viraston markkinaoikeusesitysluonnoksesta. Lisäksi virasto pyysi Oy Kaha Ab:ltä ja Örum Oy Ab:ltä vastinetta menettelyn lopettamista koskevasta päätösluonnoksesta.

---

² Liite 2: Kilpailuviraston selvityspyynnöt 17.6.2004.

³ Liite 3: Kilpailuviraston ilmoitus asianajaja Aalto-Setälälle 23.6.2004.

⁴ Kilpailuviraston suuntaviivat kilpailunrajoituslain 8 ja 9 §:n soveltamisesta (seuraamusmaksun alentaminen ja siitä vapauttaminen).

⁵ Liite 4: Oy Arwidson Ab:n kirjallinen selvitys 28.6.2004.

⁶ Liite 5: Transkripti Oy Arwidson Ab:n hakemuksen suullisesta täydennyksestä 29.6.2004.

⁷ Liite 6: Koottu yhteenvedo Oy Arwidson Ab:n toimittamista tiedoista.

⁸ Liite 7: Kilpailuviraston ilmoitus Oy Arwidson Ab:lle 1.7.2004.

⁹ Liitteet 8-12: Yhteenvedot tukkuliikkeiden edustajien haastatteluista.

5 Asiaselestus

5.1 Yritykset, joita menettely koskee

11. **Atoy Oy** on vuonna 1930 perustettu autovaraosien maahantuontia ja tukku-kauppaa harjoittava yhtiö, joka toimittaa jälleenmyyjille autovaraosia ja tarvikkeita, korjaamoille korjaamolaitteita ja työkaluja sekä suomalaiselle teollisuudelle OE-komponentteja ja huoltotarvikkeita. Vuonna 2004 Atoy Oy:n liikevaihto oli noin 32,5 milj. euroa.
12. **Osaset** on vuonna 1979 perustettu valtakunnallisesti toimiva autovaraosa- ja tarvikkeakaupan jälleenmyyntiketju, johon vuonna 2004 kuului 49 itsenäistä varaosakauppiasta. Osaset-ketjuun kuuluvien kauppiaiden yhteenlaskettu liikevaihto oli vuonna 2004 noin 60 milj. euroa. Osaset-ketju toimi kevääseen 2004 asti itsenäisenä varaosaketjuna, jonka markkinoinnista vastasi Suomen Autovaraosaliikkeenharjoittajain Yhdistys ry:n omistama Osaset Oy.
13. Keväällä 2004 Osaset-ketju solmi **Atoy Oy:n** kanssa strategisen yhteistyösopimuksen, minkä seurauksena Atoy alkoi vastata Osasetin ketjupalveluiden tuottamisesta ja markkinoinnista. Osaset-varaosalikkeet toimivat edelleen itsenäisinä varaosalikkeinä harjoittaen varaosien tukku- ja vähittäiskauppaa. Osaset-ketju toimii Atoyn alkukesällä 2004 Suomeen lanseeraaman kansainvälisen Autofit-korjaamoketjun pääasiallisena hankintakanavana Suomessa. Saksassa, Sveitsissä, Ranskassa, Unkarissa ja Suomessa toimivan Autofit-korjaamoketjun taustaorganisaationa toimii Temot International, joka muodostuu 20 eurooppalaisesta varaosatukkurista. Vuoden 2006 alussa Osaset-kauppiaita oli 56.
14. **Oy Arwidson Ab** on vuonna 1911 perustettu yhtiö, joka harjoittaa teknistä tukkukauppaa sekä autovaraosien ja -tarvikkeiden tukkukauppaa. Arwidson tuo maahan yli 120 toimittajan tuotteita. Yhtiön liikevaihto vuonna 2004 oli noin 15 milj. euroa.
15. **HL Group Oy** on vuonna 1942 Helsingin Laakerin nimellä perustettu teollisuus- ja autotarvikkeiden sekä automaalituotteiden maahantuonti- ja tukkuliike. HL Group Oy -konserni muodostuu teollisuus-, automaali- ja autotuoteyksiköistä, niitä palvelevista tytäryhtiöistä ja omista toimipisteistä. HL Group Oy:n liikevaihto vuonna 2004 oli noin 28,8 milj. euroa.
16. **Oy Kaha Ab** on vuonna 1934 perustettu henkilö- ja hyötyajoneuvojen varaosien ja lisävarusteiden, työkalujen sekä ajoneuvoteollisuuden komponenttien maahantuonti- ja tukkuliike. Kahan liikevaihto vuonna 2004 oli 50,5 milj. euroa. Kaha on osa pohjoismaista varaosakaupan konsernia K.G. Knutssonia.
17. **Koivunen Oy** aloitti toimintansa vuonna 1927, jolloin Autosähkö Oy perustettiin. Autosähkö jakautui vuonna 1942 kahteen osaan ja toisen nimeksi tuli Koivunen Oy. Koivunen Oy on henkilö- ja hyötyajoneuvojen varaosien, tarvikkeiden, akkujen, työkalujen, koneiden sekä ruuvi- ja kiinnitystarvikkeiden tuonti- ja tukkuliike. Koivusen liikevaihto vuonna 2004 oli 73,2 milj. euroa.

JULKINEN
12.9.2006

18. **S&N Osakeyhtiö** on vuonna 1913 perustettu teollisuustuotteiden, autovaraosien ja tarvikkeiden sekä autokemikaalien maahantuojaja ja tukkuliike. S&N Osakeyhtiöön kuuluu myös **Oy Hardy Spicer Ab**, joka on S&N Osakeyhtiön ja monikansallisen GKN Automotiven yhteisyritys. Hardy Spicer on erikoistunut voimansiirron erikoistuotteisiin. Yhtiöiden yhteenlaskettu liikevaihto vuonna 2004 oli noin 15,9 milj. euroa.
19. **Örum Oy Ab** on vuonna 1923 perustettu moottoriajoneuvojen varaosien ja lisävarusteiden tukkuliike, joka toimii varaosakaupassa vapailla jälkimarkkinoilla ja tekee lisävarusteissa yhteistyötä automaahantuoja ja rengasketjujen kanssa, joka markkinoi tuotteet ensisijaisesti vapaan varaosakaupan kautta. Raskaan kaluston varaosa-liikkeet sekä Suomen perävaunuteollisuus ovat yhtiön tärkeitä asiakasryhmiä. Örumin liikevaihto vuonna 2004 oli 36,5 milj. euroa. Örum on osa suomalaista Mercantile Group -konsernia, jonka liikevaihto vuonna 2004 oli 63 milj. euroa.

5.2 Markkinat

20. Yleisellä tasolla autovaraosien ja -tarvikkeiden tukkukauppa käsittää erilaisten autovaraosien ja -tarvikkeiden maahantuonnin ja myynnin autovaraosien ja -tarvikkeiden jälleenmyyjille, korjaamoille ja muille vastaaville yrityksille. Kaikkiaan autovaraosiin ja -tarvikkeisiin kuuluu satoja erilaisia tuotteita, esimerkiksi iskunvaimentimet, moottorinosat, jarrut, suodattimet, pakoputket sekä erilaiset jäähdytysjärjestelmän ja sähköjärjestelmän osat jne.
21. Varaosakaupasta puhuttaessa erotetaan yleensä toisistaan ns. riippumattoman (vapaan) varaosankaupan markkinat ja merkkivaraosamarkkinat. Jaottelu perustuu merkkivaraosien ja muiden varaosien erilaisiin jakelukanaviin. Merkkivaraosat myydään merkkiliikkeiden kautta, ja näiden hankintakanavana toimivat autojen maahantuoja. Riippumattomia varaosia puolestaan myyvät pääasiassa riippumattomat jälleenmyyjät, jonkin verran myös merkkiliikkeet. Riippumattomien varaosajälleenmyyjien pääasiallisena hankintakanavana toimivat itsenäiset tukkuliikkeet, joista suurimpia Suomessa ovat Kaha, Koivunen, HL, Örum ja Atoy.
22. Riippumattomia varaosajälleenmyyjä toimii Suomessa noin 800, jos mukaan lasketaan myös pienet, esimerkiksi korjaamon tai huoltoaseman yhteydessä varaosia myyvät jälleenmyyjät. Suurimpia jälleenmyyntiketjuja ovat AD, Osaset ja Fixus.
23. Osaset-liikkeet toimivat vapailla varaosamarkkinoilla. Näin ollen niiden pääasiallisia hankintalähteitä ovat riippumattomat tukkuliikkeet, eivät merkkiorganisaatiot tai autojen maahantuoja.
24. Varaosaliikkeet määrittävät yleensä itselleen tuoteryhmittäin ns. ykkös-, kakos- ja kolmostoimittajat jne. Sama toimittaja voi siten olla yhdessä tuoteryhmässä ykköstoimittaja ja muissa nelostoittoimittaja. Varaosaliikkeen kannalta täyden palvelun tarjoaminen edellyttää ostoja usealta tavarantoimittajalta. Yksi toimittaja ei pysty tarjoamaan kattavasti kaikkia tuotelinjoja. Autonosavalmis-

JULKINEN
12.9.2006

tajat eivät myöskään enää valmista tuotteita kaikkiin automalleihin, vaan jokaisella toimittajalla on vain osa tuoteryhmän tuotteista. Tuotteita on tällöin voitava hankkia useilta toimittajilta. Se toimittaja, joka pääsee useimpien perustuoteryhmien ykköstoimittajaksi, on ns. päätavarantoimittaja.

25. Varaosissa ja erityisesti lisävarusteissa tukkuliikkeillä on valikoimissaan vahvoja tuotemerkkejä, joista osa on samalla myös yksinoikeudella markkinoitavia merkkejä. Esimerkiksi Kahalla on yksinoikeusedustus Defa- (mm. autonlämmittimet), Webasto- (lämmityslaitteet), VDO- (mittarit, anturit, ajopiirturit, ajoneuvoelektronikka) ja Thule-lisävarustetuotteissa (taakkatelineet, tarvikkeet sekä kuljetuslaatikot). Joissakin tuotteissa edustus on myönnetty kahdelle tai kolmelle tukkuliikkeelle, esimerkiksi Sachs-kytkimiä ja –iskunvaimentimia markkinoivat Suomessa Kaha ja Örum. Muita markkinoiden vahvoja tuotemerkkejä ovat esimerkiksi Örumin markkinoima Hella (startit, laturit ja ilmastointilaitteet) ja Bosal (pakoputket ja vetokoukut) sekä Koivusen markkinoima KYB (iskunvaimentimet) ja ATE (jarrulevyt). Lisäksi Koivunen on vahva työkalu- ja kiinnitystarvikkeissa.
26. Vertailukelpoisia ja luotettavia tietoja autovaraosien ja –tarvikkeiden markkinoiden koosta on Suomessa vaikea saada. Esitetyt arviot vaihtelevat sen mukaan, mitä tuotteita missäkin tilastossa on laskettu mukaan. Merkitystä on esimerkiksi sillä, lasketaanko lukuihin varaosien lisäksi lisävarusteet, akut tai renkaat. Mikäli huomioon otetaan tuotteet, joita Osaset ja muut varaosaliikkeet tarjoavat eli lähinnä kevyen ajoneuvokaluston varaosat, tarvikkeet ja lisävarusteet, tukkumarkkinoiden kokonaisarvon vuonna 2004 voidaan eri lähteistä saatujen tietojen perusteella arvioida olleen noin 800 milj. euroa. Tästä riippumaton varaosakauppa muodostaa noin 40-45 % ja merkkivaraosakauppa 55-60 %.

5.3 Arwidsonin esittämä tapahtumakuvaus

27. Arwidson toimitti 28.6.2004 Kilpailuvirastolle kirjallisen selvityksen¹⁰ Osasetketjuun liittyneistä kevään 2004 tapahtumista autovaraosamarkkinoilla. Kirjallisen selvityksensä jälkeen Arwidson täydensi lausuntoaan suullisesti 29.6.2004¹¹. Lisäksi Kilpailuvirasto haastatteli Arwidsonin edustajaa 6.9.2004¹².
28. Arwidsonin puolesta lausunnon antoi yhtiön osastopäällikkö Juha Jäppinen, joka edusti Arwidsonia tukkuliikkeiden tapaamisissa toimitusjohtaja Markus Töttermanin ollessa lomalla maaliskuussa 2004. Myös toimitusjohtaja Tötterman oli Kilpailuvirastossa läsnä Arwidsonin lausuntoa annettaessa.

Seuraava tapahtumakuvaus perustuu Arwidsonin Kilpailuvirastolle toimittamiin tietoihin.

---

¹⁰ Ks. liite 4.

¹¹ Ks. liite 5.

¹² Ks. liite 6.

JULKINEN
12.9.2006

29. Arwidsonin kirjallisen lausunnon mukaan se on yhdessä HL Groupin, Kahan, Koivusen ja Örumin kanssa kilpailunrajoituslain vastaisesti koordinoanut kilpailukäyttäytymistään Osaset Oy:hyn ja Osaset-ketjuun nähden 23.3.2004 ja 24.3.2004 välisenä aikana. Kyse oli Arwidsonin mukaan kilpailijoiden välisestä yhteistoiminnasta, jonka tarkoituksena oli saada aikaan tapahtumakulku, jonka seurauksena edellä mainittu Osaset Oy:n ja Atoyn välinen strateginen yhteistyösopimus olisi purkautunut tai ainakin vaikeutunut.
30. Arwidsonin mukaan kilpailunrajoittamiseen johtaneet tapahtumat alkoivat 23.3.2004, kun Osaset ja Atoy ilmoittivat uudesta yhteistyöjärjestelystään lähettämällä aamulla asiakkailleen sähköpostiviestin. Viestissä kerrottiin, että Atoy Oy ja Osaset Oy ovat tehneet sopimuksen strategisesta kumppanuudesta. Osaset-liikkeet tulisivat jatkossa keskittämään ostonsa Atoylle. Lisäksi Osaset-ketjun operatiivinen toiminta tulisi muuttumaan niin, että sen organisaatio siirtyy Atoyn palvelukseen. Ilmoituksen mukaan Osaset ja Atoy yhdistävät autokorjaamokonseptinsa ja Osaset tulee mukaan eurooppalaisen Autofit-korjaamokonseptin lanseeraamiseen Suomessa.
31. Arwidson sai tietää Osasetin ja Atoyn yhteistyösopimuksesta aamulla 23.3.2004 asiakkaan kautta. Arwidsonin osastopäällikkö Jäppinen sai tämän jälkeen puhelinoiton Kahan toimitusjohtaja Bengt Wahlbergilta. Wahlberg tiedusteli, oliko Jäppinen kuullut Osaset-asiasta. Jäppisen todettua, että hänen tietonsa ovat heikot, Wahlberg pyysi Jäppistä käymään Kahan pääkonttorilla, jonne oli Wahlbergin mukaan kutsuttu edustajat Örumilta, Kahalta, Koivuselta ja HL Groupilta.
32. Asiakaskäynnin vuoksi Arwidsonin osastopäällikkö myöhästyi Kahassa järjestetystä tapaamisesta saapuessaan Kahaan noin klo 14. Paikalla ei tuolloin ollut enää muita kuin Wahlberg. Kahan pääkonttorin rappukäytävässä Jäppinen näki kuitenkin Helsingin Laakerin toimitusjohtaja Hakalan. Wahlberg kertoi Jäppiselle, että kokouksessa olivat olleet läsnä myös Örumin Purhonen ja edustaja Koivuselta.
33. Kahan toimitusjohtaja Wahlberg kertoi Jäppiselle, mistä tukkuliikkeiden tapaamisessa oli keskusteltu. Kaikki kokouksessa olleet tukkuliikkeet olivat olleet "tuohuneita tilanteesta" eli siitä, että Osaset oli ilmoittanut aloittavansa strategisen yhteistyön kilpailevan tukkuliikkeen Atoyn kanssa ja keskittävänsä ostonsa jatkossa Atoylle. Kaikki olivat olleet yhtä mieltä siitä, että kyseessä oli suurin mullistus, mitä alalle on koskaan tapahtunut. Toteutuessaan muutos koskisi 60-65 tukkuliikkeen asiakasta. Wahlbergin mukaan kaikki paikallaolijat olivat nähneet tilanteen hyvin negatiivisena. Tukkuliikkeet katsoivat, että Osasetin ja Atoyn ilmoitus oli irtisanominen heidän suuntaansa. Koska Osasetin kirje oli ollut niukkasananen, se tulkittiin niin, että Osaset Oy kieltäytyy yhteistyöstä muiden tukkuliikkeiden paitsi Atoyn kanssa.
34. Kertoessaan tukkuliikkeiden käymästä keskustelusta Arwidsonin Jäppiselle Kahan toimitusjohtaja Wahlberg oli ollut jyrkästi sitä mieltä, että tukkuliikkeiden täytyy toimia Osaset-asiassa. Osaset-kauppiaiden ehtopolitiikkaa täytyy muuttaa, alennuksia leikata ja muutenkin tehdä radikaaleja muutoksia. Puhetta oli

JULKINEN
12.9.2006

- ollut myös siitä, että tapaamisessa olleiden tukkuliikkeiden täytyy tavata asiassa uudelleen.
35. Arwidsonin Jäppisen käsitys Wahlbergin puheesta ja tukkuliikkeiden käymästä keskustelusta oli, että jos viisi päätukkuria tekee yhteisesti sellaisen päätöksen, että ehtopolitiikkaa muutetaan ja yhteistyöstä Osasetin kanssa kieltäydytään, pystytään tällä toimenpiteellä vaikuttamaan Osaset-kauppiaisiin. Ne, jotka eivät vielä ole liittyneet uuteen Atoy-yhteistyöhön, jättäisivät kokonaan liittymättä ja jäisivät siten vapaille markkinoille. Yhteistyöstä kieltäytyminen toteutettaisiin epäsuorasti huonontamalla myyntiehtoja normaalitason alapuolelle. Alalle on tyypillistä runsas alennusten myöntäminen eri kaupan portaissa, ja jos vähittäisliikkeen tukkuportaalta saamat alennukset laskevat huomattavasti sen alle, mitä vähittäiskauppa itse myöntää eteenpäin, tulee kaupankäynnistä mahdotonta.
  36. Arwidsonin Jäppisen mukaan loppupäivä sekä seuraava päivä kului siihen, että hän yritti saada puhelimitse kiinni Arwidsonin kannalta tärkeitä Osaset-kauppiaita. Heiltä haluttiin tietää, olivatko he liittyneet uuteen yhteistyöhön Atoyn kanssa ja mitä yhteistyö käytännössä tarkoittaa.
  37. Osaset-kauppiailta saatiin Jäppisen mukaan tuossa vaiheessa varsin ristiriitais-ta tietoa. Osa katsoi, ettei yhteistyö Atoyn kanssa muuta mitään. Osa tulkitsi tilanteen niin, että muutokset ovat suuria. Jäppisen mukaan epävarmuus ja tietojen ristiriitaisuus vaikutti osaltaan siihen, että tilanteeseen päätettiin reagoida jäljempänä kuvatulla tavalla.
  38. Keskiviikkoamuna 24.3.2004 Arwidsonin Jäppinen sai puhelinsoiton Koivusen toimitusjohtaja Lyyrröltä. Lyyrtö pyysi Jäppistä käymään Koivusen pääkonttorilla Malmilla ja kertoi, että edustajat Kahalta, Helsingin Laakerilta ja Örumilta ovat myös tulossa. Tapaaminen sovittiin aamupäivälle, noin klo 10-12.
  39. Arwidsonin Jäppisen mukaan Koivusella olivat Lyyrrön lisäksi paikalla HL:n toimitusjohtaja Hakala, Kahan toimitusjohtaja Wahlberg ja Örumin toimitusjohtaja Purhonen. Lyyrtö toimi tapaamisen puheenjohtajana, koska oltiin Koivusen tiloissa. Kokouksessa jatkettiin edellisen päivän keskustelua Osaset-Atoy-yhteistyökuviosta. Yhtiöt jakoivat tietoja ja miettivät sitä, mitä asian eli Osasetin ja Atoyn välisen yhteistyösuunnitelman suhteen tulisi tehdä. Kokouksessa tuli vahvasti esille Koivusen toimintamalli. Koivunen kertoi tulevansa leikkaamaan noin 40 % alennuksia kaikista tuoteryhmistä. Käytännössä tämä tarkoitti Koivusen suhteen sitä, että he siirtyvät tukkuhinnoitteluun eli poistavat alennukset.
  40. Kahan Wahlberg puolestaan ilmoitti alennusleikkauksista, jotka karkeasti laskettuna ovat samansuuruisia eli Kaha leikkaa alennuksensa 60 %:sta noin 25 %:iin tietyissä päätuoteryhmissä.
  41. Arwidsonin Jäppisen mukaan tapaamisessa vallitsi yksimielisyys siitä, että Osaset-asiassa täytyy toimia ja että alennusten leikkaaminen olisi oikea toimin-

JULKINEN
12.9.2006

tatapa. Osaset-kauppiaille myönnettäviä alennuksia huononnettaisiin normaalin ostavan asiakastason alapuolelle.

42. Myös markkinointisopimusten irtisanominen oli tapaamisessa esillä. Jotta alennusten leikkaaminen olisi mahdollista, tuli Osasetin kanssa olleet entiset markkinointisopimukset ensin irtisanoa. Jäppisen mukaan ainakin Lyyrtö mainitsi lähettävänsä Koivusen irtisanomiskirjeen vielä samana päivänä.
43. Arwidsonin Jäppisen ja muidenkin tapaamisessa läsnä olleiden mielipide oli, että jos tukkuliikkeet tekevät yhdessä tällaiset alennusleikkaukset, Osaset-kauppiaisiin pystytään vaikuttamaan siten, etteivät nämä mene mukaan yhden toimittajan malliin, vaan pysyvät vapailla varaosamarkkinoilla. Toimenpiteiden Osaset-kauppiaita vastaan tulisi olla voimakkaita, sillä muuten koko heidän kanssaan tehty liikevaihto tultaisiin häviämään. Kaikkien paikalla olleiden tukkuliikkeiden tuli tehdä alennusten leikkaaminen yhdessä, jolloin toimenpiteen vaikutus olisi riittävän suuri. Kaikki kokoukseen osallistuneet olivat asiassa samaa mieltä. Jäppisen mukaan kaikki paikalla olleet tukkuliikkeet aikoivat toimia Osaset-asiassa ja jälkepäin on nähty, että kaikki ovat toimineetkin eli leikkaneet Osaset-kauppioiden alennuksia.
44. Jäppisen mukaan muistiinpanojen tekemisestä todettiin tapaamisessa, että mitään sähköpostimuistioita asiasta ei pidä lähettää. Asiaa pidettiin sen verran arkaluontoisena siitakin huolimatta, että Purhonen oli kertonut Örumin asianajajan todenneen, ettei asiassa ole mitään lainvastaista. Toinen mielipide kuitenkin oli se, että kaikissa toimissa kannattaa olla erittäin varovainen eikä tapaamisesta pidä kirjoittaa muistioita. Joku oli todennut kokouksessa, että "tätäköön kokousta ei sitten koskaan ole ollut".
45. Kokouksen jälkeen Jäppinen palasi Arwidsonin konttorille, jossa keskustelut jatkuivat yhtiön sisäisinä. Lopulta päädyttiin siihen lopputulokseen, että myös Arwidsonin on muutettava alennusehtoja, minkä jälkeen alettiin miettiä konkreettisia toimenpiteitä. Lisäksi jatkettiin yhteydenottoja Osaset-kauppiaisiin ja yritettiin selvittää, kuinka vakava tilanne on.
46. Jäppinen kertoo Arwidsonin yhtiönä päätyneen siihen lopputulokseen, että yhteistyö Osaset-kauppioiden kanssa ei kannata, koska kaikki tukkuliikkeet tulevat kuitenkin toimimaan samalla tavalla. Lopullisena sysäyksenä alennusehtojen muuttamiselle oli Arwidsonin kannalta se, ettei Osaset tarjonnut yhtiölle edes kakkos- tai kolmostoimittajan paikkaa. Osaset Oy oli kutsunut Koivusen, Kahan ja Örumin neuvotteluihin keskustelemaan kakkos- ja kolmostoimittajan roolista. Kun tätä mahdollisuutta ei Arwidsonille tarjottu, yhtiön oli helppo tehdä päätös, että se kieltäytyy yhteistyöstä toteuttamalla alennusleikkaukset niille kauppiaille, jotka ovat liittyneet uuteen Atoy–Osaset –yhteistyöjärjestelyyn.
47. Arwidsonin toimitusjohtajan Töttermanin mukaan yhden toimittajan malliin meneminen oli alalle suuri yllätys. Tukkuliikkeitä ärsytti salamyhkäisyys, joka yhteistyöhön liittyi. Alalla on hänen mukaansa ollut ylitarjontaa ja rajua kilpailua, joten näin sitovaan yhden toimittajan sopimukseen meneminen koettiin

JULKINEN
12.9.2006

hämmästyttävänä. Tilanne ajoi Arwidsonin mukaan tukkuliikkeiden toimenpiteisiin.

5.3.1 Yhteenveto

48. Kilpailuvirasto toteaa, että Arwidsonin esittämä tapahtumakuvaus on tiivistetysti seuraava.
49. Osasetin 23.3.2004 tukkuliikkeille lähettämä ilmoitus Atoyn kanssa aloitettavasta yhteistyöstä sai aikaan tapahtumaketjun, jonka seurauksena keskenään kilpailevat tukkuliikkeiden Kahan, Koivusen, HL:n ja Örumin edustajat kokoontuivat 23.3.2004 Kahaan ja 24.3.2004 Koivuselle keskustellakseen yhdessä Osasetin ja Atoyn yhteistyöjärjestelystä ja sen aiheuttamista toimenpiteistä.
50. Arwidsonin edustaja myöhästyi Kahassa 23.3.2004 pidetystä tukkuliikkeiden tapaamisesta, mutta Kahan toimitusjohtaja kertasi Arwidsonille sen, mitä tapaamisessa oli keskusteltu. Arwidsonin Kilpailuvirastolle toimittamien tietojen mukaan tukkuliikkeiden 23.3.2004 pidetyn tapaamisen pääsisällön voidaan todeta olleen tiivistetysti seuraava:
  - Tukkuiliikkeet keskustelivat yhdessä siitä, että Osasetin ilmoitus Atoyn kanssa aloitettavasta strategisesta kumppanuudesta on tulkittava yhteistyön irtisanomiseksi muiden tukkuliikkeiden suuntaan.
  - Tukkuiliikkeet olivat yhtä mieltä siitä, että niiden täytyy toimia Osaset-asiassa.
  - Keskustelussa esiin nousseita toimenpiteitä olivat Osaset-kauppiaiden ehtopolitiikan muuttaminen, alennusten leikkaaminen ja muutoinkin "radikaalien muutosten tekeminen" Osaset-kauppiaisiin nähden.
  - Keskustelujen tuloksena viisi päätukkuria päätyivät yhteisymmärrykseen siitä, että Osasetin kanssa kieltäydytään yhteistyöstä. Yhteistyöstä kieltäytyminen toteutettaisiin epäsuorasti huonontamalla myyntiehtoja normaalitason alapuolelle. Tavoitteena oli vaikuttaa Osaset-kauppiaisiin siten, että ne, jotka eivät vielä olleet liittyneet uuteen Atoy-yhteistyöhön, jättäisivät kokonaan liittymättä ja jäisivät vapaille markkinoille.
51. Arwidson, Kaha, Koivunen, HL ja Örum tapasivat uudelleen 24.3.2004 Koivusen tiloissa. Arwidsonin Kilpailuvirastolle toimittamien tietojen mukaan keskustelun pääsisällön voidaan todeta olleen tiivistetysti seuraava:
  - Kokouksessa jatkettiin edellisen päivän keskustelua Osaset-Atoy-yhteistyöjärjestelystä. Tukkuiliikkeet jakoivat tietoja ja pohtivat yhdessä, mitä asian suhteen tulisi tehdä.

JULKINEN
12.9.2006

- Tapaamisessa puhuttiin tai päätettiin siitä, että Osaset-asiassa täytyy toimia ja toimenpiteiden on oltava riittävän voimakkaita.
- Osaset-kauppiaille myönnettäviä alennuksia täytyy leikata.
- Tukkuliikkeiden välillä vallitsi yksimielisyys siitä, että alennusten leikkaaminen on oikea tapa toimia.
- Koivunen kertoi muille tukkuliikkeelle tulevansa leikkaamaan Osaset-kauppiailta noin 40 % alennuksia kaikista tuoteryhmistä.
- Kaha ilmoitti alennusleikkauksista, jotka karkeasti laskettuna olisivat samansuuruisia eli Kaha leikkaa alennuksensa 60 %:sta noin 25 %:iin tietyissä päätuoteryhmissä.
- Osasetin kanssa solmittujen markkinointisopimusten irtisanominen oli tapaamisessa niin ikään esillä. Ainakin Koivunen mainitsi lähettävänsä Koivusen irtisanomiskirjeen vielä samana päivänä.

5.4 Tukkuliikkeiden kirjeet Osasetille

52. Kaha, Koivunen, Örum, HL ja S&N/Hardy Spicer vastasivat Osasetin hallituksen 23.3.2004 lähettämään sähköpostiviestiin¹³ 24.3.2004. Arwidson toimitti oman vastauksensa päivää myöhemmin eli 25.3.2004.
53. **Kahan** Osaset Oy:n hallitukselle 24.3.2004 lähettämässä kirjeessä¹⁴ todetaan Osasetin irtisanoneen yksipuolisesti [ ]¹⁵ Kahan kanssa. Kaha katsoo irtisanomisen koskeneen [ ]¹⁶ sekä Osaset-liikkeille sovittuja etuja ja alennuksia. Kaha ilmoittaa, että se tulee 1.4.2004 lähtien muuttamaan Osaset-ketjuun kuuluvien jäsenten alennuksia ja sopimusehtoja muille [ ]¹⁷. Käytännössä Kaha ilmoitti siis alentavansa Osasetin alennuksia 1.4.2004 lähtien.
54. Kaha täsmensi kirjettään 26.3.2004 lähetetyllä kirjeellä¹⁸ korostaen, että Osaset-ketjusta irtautuvien kauppiaiden [ ]¹⁹.
55. **Koivusen** Osaset Oy:n hallitukselle 24.3.2004 lähettämässä kirjeessä²⁰ yhtiö toteaa vastaanottaneensa 23.3.2004 Osasetin ilmoituksen [ ]²¹ irtisanomisesta. Koivunen toteaa purkavansa 24.3.2004 ilman irtisanomisaikaa Osaset Oy:n ja Koivunen Oy:n välisen [ ]²². Osaset kauppiaille Koivunen on samana päivänä

¹³ Liite 13: Osaset Oy:n hallituksen kirje tukkuliikkeille 23.3.2004.

¹⁴ Liite 14: Kahan vastaus Osasetille 24.3.2004.

¹⁵ Kohta poistettu liikesalaisuutena.

¹⁶ Kohta poistettu liikesalaisuutena.

¹⁷ Kohta poistettu liikesalaisuutena.

¹⁸ Liite 15: Kahan vastaus Osasetille 26.3.2004.

¹⁹ Kohta poistettu liikesalaisuutena.

²⁰ Liite 16: Koivusen vastaus Osasetille 24.3.2004.

²¹ Kohta poistettu liikesalaisuutena.

²² Kohta poistettu liikesalaisuutena.

JULKINEN
12.9.2006

lähettänyt kirjeen, jossa se ilmoittaa, että kaupassa noudatetaan 1.4.2004 alkaen tukkuhintoja eivätkä entiset alennukset ole enää voimassa. Käytännössä Koivunen siis ilmoitti alentavansa Osasetin alennuksia 1.4.2004 lähtien.

56. **Örumin** Osasetin hallitukselle 24.3.2004 lähettämässä vastauksessa²³ yhtiö viittaa Osasetin edellisenä päivänä lähettämään yhteistyön irtisanomisilmoitukseen ja ilmoittaa olevansa pakotettu tarkistamaan myyntiehtojaan. Ne liikkeet, jotka 1.4.2004 kuuluvat Osaset-ketjuun tulevat saamaan Örumilta uuden alennusmatriisin, joka vastaa enintään [ ]²⁴ % alennustasoa ohjevahittäishinnoista. Käytännössä Örum siis ilmoitti alentavansa Osasetin alennuksia 1.4.2004 lähtien.
57. **HL:n** Osasetin hallitukselle 24.3.2004 lähettämässä vastauksessa²⁵ viitataan Osasetin irtisanomisilmoitukseen ja ilmoitetaan, että Osaset-liikkeiden ostoehdot muuttuvat 1.4.2004 alkaen. Käytännössä HL siis ilmoitti alentavansa Osasetin alennuksia 1.4.2004 lähtien.
58. **S&N Oy:n/Hardy Spicerin** Osasetin hallitukselle 24.3.2004 lähettämässä kirjeessä²⁶ yhtiö viittaa Osasetin ilmoitukseen 23.3.2004 ja ilmoittaa, että koska sopimuksen tarkoitus ei enää toteudu, S&N katsoo [ ]²⁷ Osasetin puolelta purtuksi.
59. **Arwidsonin** vastauksessa Osasetille 25.3.2004²⁸ yhtiö ilmoittaa purkavansa Osaset Oy:n ja Arwidsonin välisen yhteistyösopimuksen, minkä johdosta vanhat Osaset osto-, maksu- ja alennusehdot eivät ole enää voimassa. 1.4.2004 jälkeen Arwidsonin ja Osasetin välisessä kaupassa noudatetaan uutta ehtopoliittikkaa, joka perustuu Osasetin tulevaan ostopotentiaaliin. Käytännössä Arwidson ilmoitti alentavansa Osasetin alennuksia 1.4.2004 lähtien.

5.4.1 Yhteenveto

60. Kilpailuvirasto toteaa, että tukkuliikkeiden reaktiot Osasetin lähettämään ilmoitukseen olivat seuraavat.
61. Kaha, Koivunen, Örum, HL ja S&N/Hardy Spicer lähettivät vastauksensa Osasetille samana päivänä, Arwidson päivää myöhemmin. Vaikka kirjeiden tekstit eivät ole sanasta sanaan identtiset, perusviesti oli kuitenkin kaikilla yhtiöillä täsmälleen sama: alennukset ja ostoehdot tulevat heikentymään Osaset-ketjun kauppiaille 1.4.2004 alkaen.
62. Samalla, kun tukkuliikkeet kiistävät sopineensa yhdessä kilpailunrajoituksista, yhtiöiltä on kuitenkin lähtenyt Osaset-ketjulle täsmälleen samana päivänä tas-

²³ Liite 17: Örumin vastaus Osasetille 24.3.2004.

²⁴ [...] merkitty kohta poistettu liikesalaisuutena.

²⁵ Liite 18: HL:n vastaus Osasetille 24.3.2004.

²⁶ Liite 19: S&N/Hardy Spicerin vastaus Osasetille 24.3.2004.

²⁷ Kohta poistettu liikesalaisuutena.

²⁸ Liite 20: Arwidsonin vastaus Osasetille 25.3.2004.

JULKINEN
12.9.2006

mälleen samansisältöinen viesti siitä, että Osaset-ketjun alennus- ja ostoetuuk-
sia leikataan. Käytännössä alennusten leikkaaminen merkitsi alan kaupankäyn-
nissä liikesuhteen päättämistä. Kuten tukkuliikkeiden vastaineista jäljempänä il-
menee, samanaikaisuus on yhtiöiden mukaan sattumaa.

5.5 Osaset-kauppioiden antama selvitys

63. Kilpailuvirasto on 30.9.2004 kuullut Osasetin hallituksen jäseniä, minkä lisäksi virasto on kerännyt Osaset Oy:ltä ja sen jäsenliikkeiltä tietoja Osasetin ja Atoyn yhteistyön julkistamisen jälkeisistä kevään 2004 tapahtumista.
64. Tämä jakson (5.5) tapahtumakuvaus perustuu Kilpailuviraston Osaset-kauppiailta saamiin tietoihin. Osaset-kauppioiden virastolle toimittamat, tukku-
liikkeiden menettelyyn liittyvät, selvitykset ovat esitysluonnoksen liitteinä.²⁹
65. Osasetin hallituksen 23.3.2004 tukkuliikkeille lähettämän kirjeen jälkeen alkoi kauppiailta tulla viestejä, että tukkureilta on pian tulossa "vastaveto". Tieto vastavedosta oli peräisin tukkuliikkeiden edustajilta, jotka olivat kertoneet tästä eräille Osaset-kauppiaille. Huhuja oli liikkeellä myös tukkureiden 23.3.2004 pi-
tämästä yhteisestä tapaamisesta. Osasetin piirissä pohdittiin, millaisesta vas-
tavedosta asiassa voisi olla kyse. Yhtenä mahdollisuutena pidettiin sitä, että
tukkuliikkeet perustaisivat oman vähittäismyyntiketjun.
66. Seuraavana päivänä 24.3.2004 Osaset-kauppiat alkoivat saada eri tukkureilta
sähköposteja, joiden mukaan Osasetin ilmoituksen perusteella Osasetin tulki-
taan irtisanoutuneen yhteistyöstä muiden tukkuliikkeiden kuin Atoyn kanssa.
Tästä syystä Osaset-kauppioiden ostoehtoja ja alennuksia tulnaisiin kirjeiden
mukaan leikkaamaan 1.4.2004 alkaen. Kaikki tukkureiden kirjeet Arwidsonia
lukuun ottamatta tulivat samana päivänä eli 24.3.2004. Arwidsonin kirje saa-
pui vuorokautta myöhemmin 25.3.2004.
67. Koivunen, HL, Kaha ja Örum kieltäytyivät kirjeidensä jälkeen kaikista neuvotte-
luista Osasetin kanssa. Esimerkiksi Kahan toimitusjohtajalta oli puhelinkeskus-
telussa kysytty eikö Kahaa kiinnosta kaupankäynti enää missään suhteessa.
Toimitusjohtaja Wahlberg oli todennut, ettei Kaha lähde mukaan "Atoyn räap-
päisiin".
68. Tukkuliikkeiden "vastaveto" alkoi hahmottua Osasetin vastuuhenkilöille siinä
vaiheessa, kun kaikki tukkuliikkeet olivat tiiviisti samaa mieltä siitä, että min-
käänlaisiin neuvotteluihin ei ryhdytä Osasetin kanssa. Myös aiemmin sovitut
neuvottelut peruttiin. Tukkuliikkeet ottivat seuraavien kahden viikon aikana yh-
teyttä useisiin Osaset-kauppiisiin sekä lähes kaikkiin Osasetin hallituksen jä-
seniin lukuun ottamatta puheenjohtajaa. Kauppiaita yritettiin saada jäämään
ulos yhteistyöstä Atoyn kanssa. Osasetin hallituksen kanssa yhteistyöstä ei si-
tä vastoin enää haluttu lainkaan keskustella.

---

²⁹ Liitteet 21–28: Osasetin Kilpailuvirastolle toimittamat selvitykset.

JULKINEN
12.9.2006

69. Koska Osaset halusi edelleen tehdä kauppaa muidenkin tukkuliikkeiden kuin Atoyn kanssa, Osaset päätti yrittää oikaista Atoy -yhteistyöstä tukkuliikkeille mahdollisesti syntyneitä väärinkäsityksiä kirjeitse. Osaset lähetti Kahalle, Koivuselle ja Örumille 26.3.2004 kirjeet³⁰, joissa Osaset korosti, ettei yhteistyö Atoyn kanssa sulje pois muita hankintalähteitä. Osaset korosti myös, ettei se ole irtisanonut tai purkanut sopimuksiaan tukkuliikkeiden kanssa kuten tukkuliikkeet ovat virheellisesti tulkinneet. Osaset ilmaisi myös olevansa edelleen halukas neuvottelemaan tukkuliikkeiden kanssa.
70. Koska Kaha, Koivunen ja Örum eivät vastanneet Osasetin kirjeisiin eikä niiden kanta näyttänyt muuttuvan, Osaset lähetti yhtiöille uudet kirjeet 21.5.2004³¹. Kirjeissä yhtiöitä vaadittiin palauttamaan Osaset-kauppiaiden ostoehdot samalle tasolle kuin mitä ne olivat ennen 1.4.2004 korostaen sitä, että Osaset-kauppiat eivät ole rikkoneet tukkureiden kanssa tekemiään sopimuksia.
71. Koska Kahan, Koivusen ja Örumin kanta ei tämänkään jälkeen näyttänyt muuttuvan, Osaset lähetti kesäkuussa 2004³² yhtiöille vielä kolmannen kirjeen pyrkien edelleen oikaisemaan mahdollisia väärinkäsityksiä. Osaset totesi kirjeessään, ettei se ole sitoutunut mihinkään vähimmäisostomääriin. Lisäksi Osaset huomautti, että maksu- ym. ehdoista on sovittu tukkuliikkeen ja Osaset-kauppiaan, ei siis Osaset-ketjun, välillä. Siten kauppiassopimuksia tulisi tarkastella itsenäisinä sopimuksina. Jälleen kerran Osaset myös ilmoitti olevansa edelleen valmis keskustelemaan tukkuliikkeiden kanssa.
72. Vaikka tukkuliikkeet olivat Osasetille lähettämässään kirjeissä ilmoittaneet ainoastaan muuttavansa myyntiehtoja eivätkä kieltäytyvänsä toimituksista kokonaan, Osaset korostaa, että uudet hinnat oli nostettu sellaiselle tasolle, että ostaminen näillä hinnoilla oli liiketaloudellisesti mahdotonta. Myyntiehtojen huonontamisella oli siis kauppiaiden kannalta käytännössä sama vaikutus kuin toimituksista kieltäytymisellä myyntiehtojen ollessa kohtuuttoman huonot.
73. S&N/Hardy Spicer oli tukkuliikkeistä ainoa, joka oli halukas käymään kauppaa Osasetin kanssa heti Atoyn yhteistyösopimuksen julkistamisen jälkeen. Sen sijaan Kaha, Koivunen, Arwidson, HL ja Örum kieltäytyivät kaikista neuvotteluista. Osasetin käsityksen mukaan tukkuliikekentällä oli tuolloin kova paine siihen, että minkään tukkuliikkeen ei pitäisi käydä kauppaa Osasetin kanssa.
74. Tukkuliikkeistä Arwidson empi alennusten leikkaamista pisimpään. Lopulta myös Arwidson päätti leikata Osasetin alennuksia. Kahden - kolmen viikon kulluttua Arwidson kuitenkin sopi alennusten palauttamisesta entiselle tasolle.
75. Osasetin edustaja neuvotteli huhtikuun 2004 lopulla Kahan varusteosaston päällikön kanssa siitä, voisiko Osaset päästä uudelleen sopimukseen Kahan kanssa. Päällikkö oli kuitenkin todennut tämän olevan tiukka paikka hänen esmiehelleen Kahan toimitusjohtajalle ja että vielä on liian aikaista tehdä kaup-

³⁰ Liite 29: Osaset Oy:n kirjeet Kahalle, Koivuselle ja Örumille 26.3.2004.

³¹ Liite 30: Osaset Oy:n kirjeet Kahalle, Koivuselle ja Örumille 21.5.2004.

³² Liite 31: Osaset Oy:n kirje Kahalle 16.6.2004 sekä Koivuselle ja Örumille 30.6.2004.

JULKINEN
12.9.2006

paa. Hän kuitenkin kehotti Osasetin edustajaa olemaan yhteydessä Koivusen ja Örumin toimitusjohtajiin, jotta "kauppa saataisiin aukeamaan ja keskustelut käyntiin". Osaset piti erikoisena sitä, että yksi tukkuliike kehottaa Osasetia "saamaan kaupan aukeamaan" kilpaileville tukkuliikkeille, erityisesti tilanteessa, jossa pelättiin kokonaismarkkinoiden supistuvan ja Atoyn vievän suuren osan heidän kaupastaan. Viimeistään tästä Osasetin edustajille selvisi, että tukkuliikkeiden välillä vallitsee tiukka kurinpito.

76. Keväällä 2004 HL:n toimitusjohtaja Hakala otti yhteyttä Osasettiin neuvottelukseen kaupankäynnistä. Neuvottelujen jälkeen Hakala oli kertonut Osasetin edustajalle saaneensa vihaisen puhelun Kahan Wahlbergilta, joka oli moittinut Hakalaa Osasetin kanssa neuvottelemisesta. Muutamaa päivää myöhemmin myös Örumin Purhonen oli ottanut Hakalaan yhteyttä ja huomauttanut siitä, että Hakala on mennyt tekemään sopimuksen Osasetin kanssa eikä ollut pitänyt lupaustaan.
77. Osasetin ilmoituksen mukaan tukkuliikkeiden keväällä 2004 Osaset-ketjuun kohdistamien toimenpiteiden seurauksena 20 kauppiasta jättäytyi Atoy-yhteistyön ja näin ollen koko Osaset-ketjun ulkopuolelle.

Kaupankäynti eri tukkuliikkeiden kanssa kevään 2004 jälkeen

78. Osaset-kauppiaiden virastolle antamien tietojen mukaan³³ Arwidsonin ja HL:n kanssa päästiin keväällä 2004 uudelleen sopimukseen ja kauppa on tehty sen jälkeen normaalisti.
79. Kahan suhteen tilanne on kevään 2004 jälkeen ollut vaihteleva. [ ]³⁴.
80. Vaikka Osaset pystyi syksyllä 2004 neuvottelemaan Kahan kanssa Defa-tuotteista, Kaha on kokonaisuutena katsoen Osasetin hallituksen mukaan kevästä 2004 lähtien pyrkinyt hankaloittamaan Osaset-kauppiaiden toimintaa esimerkiksi kieltäytymällä neuvottelupyynnöistä tai lykkäämällä Defa-tuotteiden ostoehtoneuvotteluja jatkuvasti. Muiden kuin Defa-tuotteiden ostoehdoista Kaha ei ole suostunut neuvottelemaan. Osaset-kauppiat joutuvatkin hankkimaan Kahan tuotteita kiertoteitse, ja Kahan tarjoamilla ehdoilla kauppa tehdään ai-noastaan ns. pakkotilanteessa eli kun tuotteita ei kyseisellä hetkellä onnistuta saamaan mistään muusta toimituslähteestä. Osasetin mukaan Kaha myöntää suurempia alennuksia muille vastaavia määriä ostaville asiakkailleen, vaikka alennuspolitiikan on väitetty olevan kaikille sama.
81. Örum sovelsi 1.4.2004 voimaan tulleita ostoehtojaan Osaset-kauppiaisiin keväeseen 2005 saakka, jolloin se on ilmoittanut Osaset-kauppiaiden saavan vastaavat ehdot kuin muutkin asiakkaat. Osasetin hallituksen mukaan osalla kauppiaista on ollut edelleen vaikeuksia saada Örum neuvottelemaan ostojen lisäämisestä ja sitä kautta paremmista ostoehdoista. Osa Osaset-kauppiaista ostaa edelleen Örumin tuotteita markkinoilta kiertoteitse eivätkä kaikki kauppiat tee edelleenkaan kauppa Örumin kanssa.

³³ Liitteet: 21-28.

³⁴ Kohta poistettu liikesalaisuutena.

JULKINEN
12.9.2006

82. Koivunen on pitänyt Osaset-kauppiaiden ostoehdot ennallaan tasolla, jolle ne muutettiin 1.4.2004. Ostoehtoja ei sen jälkeen ole parannettu millään tavoin. Osasetin hallituksen mukaan Koivunen ei ole halunnut neuvotella Osaset-kauppiaiden kanssa ostomääristä tai uusista ostoehdoista. Myös Koivusen tuotteita kauppiaat joutuvat hankkimaan kiertoteitse markkinoilta, ja Koivuselta suoraan tuotteita ostetaan ainoastaan ns. pakkotilanteessa eli kun tuotteita ei ole saatavissa muista lähteistä.
83. Osasetin mukaan asiakkaat ovat varaosakaupassa merkkiuskollisia, ja varaosaliikkeeltä edellytetään hyvää toimituskykyä. Koska Kaha, Koivunen ja Örum tarjoavat edelleen Osaset-kauppiaille ostomääriin nähden normaalia heikompia ostoehtoja, Osasetin on hankittava näiden tukkuliikkeiden tuotteita markkinoilta muuta kautta. Asiakkaat eivät hae tuotteita yksi kerrallaan eri liikkeistä, vaan liikkeen on kyettävä toimittamaan asiakkaan haluamat tuotteet tai muussa tapauksessa asiakas vaihtaa kaikki ostonsa toiseen liikkeeseen. Osasetin mukaan Kahalla, Koivusella ja Örumilla on kaikilla valikoimissaan tuotteita, joita Osaset-kauppiaiden on omat asiakassuhteensa säilyttääkseen välttämätöntä hankkia. Kahan tärkeimpiä tuotemerkkejä ovat VDO-komponentit, Defa-autolämpötuotteet, Thule-kattotelineet ja Webasto-tuotteet. Koivunen on puolestaan erityisen vahva nestejarrukomponenteissa, työkaluissa ja moottorinosissa. Örumin edustamista tuotteista merkittävimpiä ovat Hella-komponentit.
84. Osaset-ketjun kesäkuussa 2006 Kilpailuvirastolle antaman selvityksen mukaan varaosien hankkiminen kiertoteitse merkitsee sitä, että tuotteista joudutaan maksamaan 10-30 prosenttia korkeempaa hintaa ja että hankituilta varaosilta puuttuu tuotetuki.

Tilanne vuoden 2006 alussa Osaset-kauppiaiden mukaan

85. Osaset Oy:n hallituksen edustajat vahvistivat Kilpailuvirastolle suullisesti 1.2.2006 uudelleen aiemmin esittämänsä selvityksen tukkuliikkeiden toimenpiteistä keväällä 2004. Osasetin mukaan Arwidson, Kaha, HL, Koivunen ja Örum ilmoittivat alennukset leikattuaan, että kauppaa aletaan käydä normaaliin tapaan vasta sen jälkeen, kun kauppias on ensin eronnut Osasetista. Osasetin mukaan tukkuliikkeet eivät halunneet kilpailla keskenään. Selitystä, jonka mukaan tukkuliikkeet eivät halunneet tehdä kauppaa kilpailijaksi muuttuneen Osasetin kanssa, kauppiaat pitävät huonona. Esimerkiksi toisella varaosaketjulla AD:llä on omaa maahantuontia, minkä vuoksi niitä voidaan yhtä lailla pitää tukkuliikkeiden kilpailijana eikä se estä tukkuliikkeitä tekemästä kauppaa AD:n kanssa. Örum on sittemmin ostanut 13 AD-liikettä, ja näille liikkeille kaikki tukurit myyvät Osasetin mukaan normaalisti.
86. Esimerkkinä tukkuliikkeiden haluttomuudesta kaupantekoon Osaset mainitsee Koivusen käyttäytymisen työkalujen suhteen. Osaset oli ennen kevään 2004 tapahtumia ollut kolmanneksi suurin Koivusen edustamien Ryobi-työkalujen jälleenmyyjä. Koska Atoy ei tarjoa työkaluja lainkaan, oli selvää, että Osaset tarvitsee jatkossakin muiden tukkureiden tarjoamia tuotteita. Tästä huolimatta Koivunen ei ole halunnut tehdä kauppaa Osasetin kanssa.

JULKINEN
12.9.2006

87. Osasetin hallitus vahvisti edelleen Kilpailuvirastolle, että Arwidson, Kaha, HL, Koivunen ja Örum olivat kaikki haluttomia kaupantekoon Osaset-kauppiaiden kanssa 23.3.2004 jälkeen. Arwidson ja HL muuttivat toimintalinjansa varsin pian ja niiden kanssa päästiin uudelleen sopimukseen. Kaha, Koivunen ja Örum ovat jatkaneet menettelyään kauemmin, kuten Osaset on aiemmin tuonut esiin.
88. Uuden Osaset-ketjun aloitusvaiheesta Osaset toteaa, että Osasetin ja Atoyn yhteistyö lanseerattiin 21.3.2004 pidetyssä kokouksessa, mutta ratkaisua uuteen Osaset-ketjuun liittymisestä ei tarvinnut tehdä heti. Harkinta-aikaa oli kesäkuun 2004 loppuun.
89. Osaset toisti edelleen myös käsityksensä siitä, että johtavia varaosatoimittajia ja tunnettuja tuotemerkkejä ei voi jättää varaosaliikkeen valikoimasta pois. Varaosaliike ei selviä yhden toimittajan tuotepaletilla. Tietyt tunnetut tuotemerkkejä ovat varaosaliikkeelle välttämättömiä. Osaset totesi, että lisävarusteilla on joillekin varaosaliikkeille suurempi merkitys kuin varaosilla. Jollakin varaosaliikkeellä 80 % asiakkaista voi olla kuluttajia, jolloin lisävarusteita myydään enemmän. Toisella liikkeellä 80 % asiakkaista muodostuu korjaamoista, mikä johtaa taas myynnin keskittymiseen varaosiin.
90. Mitä tulee Koivusen yleiseen tukkuhinnoitteluun siirtymiseen vuoden 2004 alusta, Osaset toteaa, että tukkuhinnoitteluun siirtymisessä ja Osasetin alennusten poistamisessa oli kyse eri asioista. Tukkuhinnoitteluun siirtyminen tarkoitti käytännössä ovh-hinnoista luopumista. Kun alennukset aiemmin laskettiin ovh-hinnoista, nyt ovh:n tilalle otettiin tukkuhinnat, ja näin ollen alennusprosentit olivat hieman pienempiä. Osasetin kohdalla 1.4.2004 alkaen noudatettiin pelkkiä tukkuhintoja eli niistä ei enää saanut alennusta lainkaan.
91. Osaset kiistää Kahan ja Örumin esittämät väitteet siitä, että Osaset olisi itse vaikeuttanut neuvotteluja asettamalla neuvottelujen aloittamisen ehdoksi vanhojen alennusten palauttamisen. Osasetin mukaan esimerkiksi Kaha on itse asettanut volyymiehtoja Osasetille. Aiemmin oli mahdollista ostaa pelkästään iskunvaimentimia, mutta nyt kahden tuotelinjan ostaminenkaan ei riitä. Osaset ei ole asettanut tällaisia ehtoja neuvottelujen aloittamiselle myöskään Örumin kohdalla.

5.6 Tukkuliikkeiden kirjalliset selvitykset

92. Kilpailuvirasto lähetti tukkuliikkeille selvityspyynnön 17.6.2004. Selvityspyynnössä virasto pyysi yhtiöiltä selvitystä Osaset-yhteistyösopimuksen purkamisesta ja/tai hinnoitteluehtojen muutoksesta Osaset-ketjulle.

5.6.1 HL

93. HL vastasi selvityspyyntöön kirjeellään 2.7.2004³⁵. HL toteaa, että kaikki ratkaisut Osaset-asiassa on tehnyt toimitusjohtaja Hakala 24.3.2004 yksin. Kun

---

³⁵ Liite 32: HL:n vastaus 2.7.2004.

JULKINEN
12.9.2006

Osaset Oy:n kirje oli 23.3.2004 saapunut, toimitusjohtaja Hakala totesi, että siihen on reagoitava. Ollessaan yhteydessä muihin alan yrityksiin nämä tuntuivat olevan samalla kannalla. Niinpä HL ilmoitti irtisanovansa sopimuksen 24.3.2004 päästäkseen uusiin neuvotteluihin. HL:n mukaan neuvottelut ovat johtaneet tulokseen ja Osaset Oy:n kanssa tehtiin 26.5.2004 puitesopimus, jonka keskeinen tarkoitus oli Osaset-kauppiain ostojen merkittävän osan keskittäminen HL Group Oy:lle. HL:n mukaan sillä ei ole tietoa, miten muut tukkukaupat ovat asiassa menetelleet.

5.6.2 Kaha

94. Kaha toimitti selvityksensä Kilpailuvirastoon 11.8.2004³⁶. Kaha toteaa muun ohella, että Osaset Oy:n sopimuksen purkamisilmoitukseen vastaamisesta päätti toimitusjohtaja Wahlberg yksin eikä hän sopinut asiasta muiden tukkuliikkeiden edustajien kanssa. Kahan mukaan tukkuliikkeiden edustajat kokoontuivat Osaset Oy:n ilmoituksen jälkeen yhteiseen kokoukseen. Tämän "häätäkokouksen" tarkoituksena ei kuitenkaan ollut Osaset Oy:hyn kohdistettavista boikotti- tai muista toimenpiteistä päättäminen eikä tukkukauppiain yhteisten menettelytapojen sopiminen, vaan täysin tavanomainen neuvottelu, joka liittyi autotarvikealalla ilmenneeseen yllättävään ja monien tukkukauppiain liiketoimintaan vaikuttavaan rakennemuutokseen. Osaset Oy:n oma toiminta ja ilmoitus Atoy-yhteistyöstä päätti yhteistyösopimuksen Kahan kanssa. Hinnoitteluperusteiden muutos oli Kahan mukaan suora seuraus yhteistyösopimussuhteen päättymisestä sekä Osaset-liikkeiden tulevien hankintamäärien ilmeisestä alenemisestä.

5.6.3 Koivunen

95. Koivunen toimitti vastauksensa 2.7.2004³⁷. Koivunen toteaa muun ohella, että yhtiö ymmärsi Osaset Oy:n hallituksen ilmoituksen Koivunen Oy:n ja Osaset Oy:n välisen markkinointipalvelu- ja yhteistyösopimuksen irtisanomiseksi. Tätä tulkintaa vahvisti Koivusen mukaan Osaset Oy:n 23.3.2004 päivätyssä ilmoituksessa mainittu kutsu tulla keskustelemaan tulevasta yhteistyöstä uuden ketjun kanssa. Koivunen kokoontui 23.3.2004 tukkukauppiain kanssa käsittelemään Atoy-yhteistyötä. Koivusen mukaan tukkukauppiain kokoontuminen ei ole poikkeuksellista, sillä heillä on Teknisen kaupan liitossa autonosattukkukauppiain AOT-jaosto. Koivusen mukaan tukkukauppiat ovat keskustelleet Osaset Oy:n ja Atoy Oy:n yhteistyöstä, mutta eivät epäilyistä uusista alennushinnoista tai sopimushinnoista, jotka Koivusen ymmärryksen mukaan ovat kunkin tukkurin liikesalaisuuksia. Tukkuoliikkeet eivät Koivusen mukaan ole tehneet minkäänlaista päätöstä tai sopimusta asiassa sen enempää väitetyistä yhteisistä alennushinnoista kuin muistakaan reagointitavoista. Kokoontumisessa Koivusen mukaan nimenomaan korostettiin, ettei ryhmä voi tehdä yhteistä päätöstä ja että kukin reagoi tilanteeseen niin kuin parhaaksi katsoo.

³⁶ Liite 33: Kahan vastaus 11.8.2004.

³⁷ Liite 34: Koivusen vastaus 2.7.2004.

JULKINEN
12.9.2006

5.6.4 S&N/Hardy Spicer

96. S&N Oy ja Oy Hardy Spicer Ab (jäljempänä S&N/Hardy Spicer) toimittivat yhteisen vastauksensa Kilpailuvirastolle 1.7.2004³⁸. Yhtiöt toteavat muun ohella, että Osaset-liikkeiden jälleenmyyntisopimuksia ei ole S&N/Hardy Spicer yhtiöiden toimesta irtisanottu. Ne eivät liioin ole osallistuneet Atoy Oy:n kilpailijoiden väitettyyn kokoukseen. Yhtiöt eivät myöskään ole ilmoittaneet uuteen, aikaisemmasta poikkeavaan hinnoittelukäytäntöön siirtymisestä 1.4.2004 lukien, kuten on virheellisesti väitetty. Yhtiöt ovat Osaset Oy:n ilmoituksen johdosta 24.3.2004 todenneet, että osapuolten välinen markkinointi- ja yhteistyösopimus on katsottava purkautuneeksi, koska sen pohjana oleva tarkoitus ei enää voi toteutua. Yhtiöiden ratkaisun sopimuksen tulkinnasta teki yhtiöiden toimitusjohtaja Weckström yksin neuvottelematta siitä ulkopuolisten kanssa.

5.6.5 Örum

97. Örum toimitti selvityksensä Kilpailuvirastoon 2.7.2004³⁹. Örum toteaa muun ohella, että Örum piti Osaset Oy:n ilmoitusta aikaisemman yhteistyön purkamisena. Koska ilmoitus oli niin yksiselitteinen, toimitusjohtaja Purhonen teki välittömästi periaatepäätöksen muuttaa toimintatapoja uutta tilannetta vastaavaksi. Örum lähetti Osaset Oy:n hallitukselle ja Osaset-kauppiaille sähköpostitse vahvistuksen vastaanottamastaan yhteistyön irtisanomisilmoituksesta ja ilmoitti samalla suunnittelemissaan muutoksista myyntiehtoihin. Örumin mukaan Osaset Oy:n ilmoituksen jälkeen tukkureiden keskuudessa käytiin yleisluontoisia keskusteluja Osasetin ilmoituksen merkityksestä. Näissä keskusteluissa jotkut tukkuri edustajat ovat saattaneet kertoa myös omista reaktioistaan Atoyn ilmoitukseen. Örumin ja sen edustajien täysin selkeä kanta kaikissa yhteyksissä on kuitenkin ollut, että mistään yhdenmukaisista menettelytavoista tai yhdenmukaisesta hinnoittelusta Osaset-liikkeiden suhteen ei sovi. Jokainen tukkuri on Örumin mukaan tehnyt omat ratkaisunsa oman tilanteensa mukaisesti. Örum katsoo, että useat tukkuliikkeet ovat ilmoittaneet myyntiehtojensa muutoksesta samana päivänä siitä syystä, että Osaset lähetti niille yhtäaikaaisesti oman ilmoituksensa ja kaikki tukkuliikkeet pitivät tarpeellisena reagoida tähän mahdollisimman nopeasti.

5.7 Tukkuliikkeiden haastattelut

98. Kilpailuvirasto on kuullut tukkuliikkeitä suullisesti syyskuussa 2004.

5.7.1 HL

99. Kilpailuvirasto on kuullut HL:n toimitusjohtaja Tapio Hakalaa 8.9.2004 sekä osastopäällikkö Markku Nikkistä 9.9.2004. Seuraava tapahtumakuvaus perustuu HL:n Hakalan ja Nikkisen antamiin tietoihin.

---

³⁸ Liite 35: S&N Oy ja Oy Hardy Spicerin vastaus 1.7.2004

³⁹ Liite 36: Örumin vastaus 2.7.2004.

JULKINEN
12.9.2006

100. HL:n Hakalan mukaan Osasetin ilmoitus oli niin suuri, että sitä oli tarve sulatella ja keskustella yhdessä. Hakala kertoi 23.3.2004 olleensa puhelinyhteydessä Kahan Wahlbergin kanssa, [ ]⁴⁰. Hakala soitti Wahlbergille kysyäkseen, oliko Kahassa saatu Osasetin kirje. Hakala kuuli Wahlbergilta, että Kaha ja muut tukkuliikkeet olivat saaneet saman kirjeen. Hakala kertoo olevansa suhteellisen paljon yhteydessä Kahaan. Hän kertoi keskustelleensa puhelimitse myös Örumin Purhosen kanssa, mutta hän ei muista soittiko Purhonen hänelle vai hän Purhoselle.
101. Hakala kertoo tavanneensa muut tukkurit Kahassa 23.3.2004 noin puolen päivän aikaan. Hän ei muista kuka tapaamisen kutsui koolle, sillä tapaaminen oli hänen mukaansa spontaani. Paikalla olivat Hakalan mukaan Wahlberg, Lyyrtö, (mahdollisesti myös Kock) sekä Purhonen. Hakalan mukaan heidän oli tarve keskustella siitä, mitä Osaset-asia piti sisällään ja olivatko kaikki saaneet Osasetin ilmoituksen samassa muodossa. Hakalan mukaan tapaamisessa ihmeteltiin muuttunutta tilannetta ja miten se, että joku ketju lopettaa kokonaan ostot toisilta tukkuliikkeiltä vaikuttaa niiden liiketoimintaan. Paikalla olivat määrättyivät Hakalan mukaan sillä perusteella, että kyseisten tukkuliikkeiden edustajat tunsivat toisensa Autonosatukkukauppioiden hallituksen kautta. He eivät Hakalan mukaan "tunne porukkaa toisista firmoista". Paikalla olivat kaikki sellaiset henkilöt, jotka tuntevat asiat ja tilanteen.
102. HL:n Hakala kertoo tavanneensa muut tukkurit Koivusen pääkonttorissa myös 24.3.2004 iltapäivällä. Hakalan mukaan paikalla olivat Jäppinen, Wahlberg, Lyyrtö, Kock, Purhonen ja Clas Weckström.
103. Hakalan mukaan toisessa tapaamisessa keskusteltiin alan tilanteesta yleensä, sillä hänen mukaansa tiedettiin, mitä tukkurit lain mukaan voivat tehdä ja mitä eivät. Tapaamisessa todettiin, että jokainen tekee omat ratkaisunsa. Hakalan mukaan Koivunen tai Kaha eivät suoranaisesti kertoneet mitä ne aikovat tehdä tilanteessa.
104. Jokainen tukkuri ihmetteli tilannetta ja sitä, miten ketju tulee toimeen vain yhden tukkurin varassa. Eniten ihmeteltiin Hakalan mukaan sitä, kuka on Atoyn rahoittaja, sillä järjestelyn tiedettiin maksavan paljon. Molemmat kokoukset kestivät Hakalan mukaan alle tunnin, noin kolme varttia.
105. Hakala kieltää, että kokouksissa olisi keskusteltu toimenpiteistä, joita tilanne aiheuttaa tukkuliikkeissä. Kyse oli hänen mukaansa spekuloinnista, miten tällainen järjestely on mahdollista toteuttaa. Hakalan mielestä kokouksissa painotettiin sitä, mikä on laitonta/laillista tehdä ja sitä, että jokainen tekee omat ratkaisunsa. Hakala toteaa, että HL on myöhemmin tehnyt sopimuksen Osasetin kanssa, joten he ovat toimineet itsenäisesti ja eri tavoin kuin muut tukkuliikkeet.
106. Hakalan mukaan keskustelu kilpailijoiden kanssa ei ole alalla yleistä, vaan Osa-set -tapaus oli ainutlaatuinen tapaus. Tapauksessa puhuttiin "poskettoman

---

⁴⁰ Kohta poistettu liikesalaisuutena.

JULKINEN
12.9.2006

suuresta”, miljoonien eurojen siirtymisestä paikasta toiseen, joten se kiinnosti kaikkia.

5.7.2 Kaha

107. Kilpailuvirasto on kuullut Kahan toimitusjohtajaa Bengt Wahlbergiä 9.9.2004. Seuraava tapahtumakuvaus perustuu Wahlbergin virastolle antamiin tietoihin.
108. Kahan Wahlbergin mukaan Osasetin 23.3.2004 lähettämän ilmoituksen jälkeen ensimmäinen yhteydenotto tuli hänelle puhelimitse Örumin toimitusjohtaja Purhoselta, joka tiedusteli, onko Wahlberg saanut Osasetin sähköpostin. Purhonen ja Wahlberg ihmettelivät, mitä alalla on tapahtumassa ja kuka on hankkeen takana. Seuraavana Wahlbergille soittivat hänen mukaansa Koivusen varatoimitusjohtaja Kock ja Arwidsonin osastopäällikkö Jäppinen. Kaikki kyselivät Wahlbergiltä, mitä oli tapahtumassa. Wahlberg kertoo itse soittaneensa ainoastaan Hakalalle.
109. Kilpailuvirastolle 11.8.2004 antamassa kirjallisessa lausunnossaan Kaha toteaa, että ”osa kilpailevista tukkuliikkeistä edellytti, että Wahlberg kutsuisi yhdistyksen jäsenet yhteiseen kokoukseen, jossa alan markkinatilanteen muutosta käsiteltäisiin.” Kaha viittaa tässä yhteydessä Autonosatukkukauppiaat AOT-jaostoon⁴¹.
110. Kilpailuviraston suullisessa kuulemisessa 9.9.2004 Wahlberg kuitenkin totesi, että kyse ei varsinaisesti ollut yhdistyksen kokouksesta, vaan ”autonosatukkukauppiaiden hätähuudosta”. Kaikki tukkukauppiaat olivat sitä mieltä, että Atoyn ja Osasetin yhteistyöstä pitäisi keskustella yhdessä. Näin ollen tukkuliikkeet kokoontuivat Kahaan 23.3.2004 noin klo 13-14. Wahlberg kieltää kutsuneensa ketään Kahaan. Koolle kutsuminen tapahtui Wahlbergin mukaan enemmän tai vähemmän kaoottisena soittorinkinä eli kaikki soittivat toisilleen ja ihmettelivät, mitä on tapahtumassa. Kokouspaikaksi valittiin Kaha sen vuoksi, että Arwidsonin Jäppinen oli palaamassa asiakaskäynniltä ja Kaha sijaitsi sopivasti matkan varrella. Wahlbergin mukaan muut tukkuyhtiöt halusivat tulla johonkin, jossa he voisivat keskustella, paikalla ei ollut väliä. Oli sattumaa, että tapaaminen pidettiin Kahassa. Paikalla olivat Purhonen, Jäppinen, Hakala ja Lyyrtö. Wahlbergin mukaan puhelut tulivat hänelle sen vuoksi, että hän sattuu olemaan Autonosatukkukauppiaiden puheenjohtaja.
111. Tapaaminen kesti Wahlbergin mukaan vajaan tunnin ja siinä keskusteltiin alan muutoksesta. Alalla ei ollut tapahtunut muutoksia kahteenkymmeneen vuoteen ja informaation tarve oli suuri. Tapaamisessa keskusteltiin mm. siitä, millainen sopimus Atoyn ja Osasetin välillä on kyseessä, kuinka moni Osaset-kauppias sen on allekirjoittanut, kuka rahoittaa Atoya. Yksinoikeussopimusten tekeminen ei ollut alalla tapana. Tapaamisessa ei kuitenkaan löydetty vastauksia

---

⁴¹ Teknisen kaupan liiton alaisuudessa toimivaan Autonosatukkukauppiaat AOT -jaostoon kuuluvat kaikki Suomen vapaat autovaraosatukkuliikkeet ja maahantuojaat. Autonosatukkukauppiaat myyvät autonomiä ja tarvikkeita vähittäiskauppaan, korjaamoille, huoltoasemille ja muille vastaaville yrityksille. Jäseniä jaostossa on yhdeksän: Arwidson Oy Ab, Atoy Oy, HL-Group Oy / Helsingin Laakeri, Kaha Oy Ab, Koivunen Oy, Motal Oy Ab, S&N Osakeyhtiö, Sandman-Nupnau Oy Ab ja Örum Oy Ab.

JULKINEN
12.9.2006

avoimiin kysymyksiin, vaan kokouksen jälkeen jokainen alkoi penkoa kentältä lisää vastauksia. Oli myös puhetta, että jos asiasta saadaan lisää tietoa (esimerkiksi kuka on rahoittajana) soitellaan, ja jos on tarpeen, niin jutellaan ja tavataan myös seuraavana päivänä.

112. Seuraavana päivänä 24.3.2004 tukkuliikkeet tapasivat Wahlbergin mukaan Koivusen konttorilla iltapäivällä. Wahlberg itse saapui tapaamiseen myöhässä, noin kahden maissa. Kokouksessa olivat läsnä Jäppinen, Hakala, Purhonen, Lyyrtö ja Kock. Tätäkään tapaamista ei Wahlbergin mukaan kukaan kutsunut koolle, vaan sitä edelsi puhelinoitoja. Wahlbergille soitti Örumin Purhonen sanoen, että Koivusella tavataan klo 13 tai 14. Wahlberg kertoi keskustelleensa samana aamuna puhelimitse myös Hakalan kanssa.
113. Wahlbergin mukaan 24.3.2004 pyrittiin saamaan vastauksia samoihin kysymyksiin, jotka oli esitetty jo edellisenä päivänä. Tavoitteena oli selvittää mistä asiassa oli kysymys. Wahlbergin mukaan kokouksessa ei keskusteltu toimenpiteistä, joita Osasetin ilmoitus aiheuttaa. Kaha oli tehnyt oman päätöksensä jo aiemmin. Molemmissa kokouksissa todettiin Wahlbergin mukaan moneen kertaan, että jokainen reagoi omalla tavallaan. Wahlbergin mukaan ainoa, joka puhui jotain alennuksista, oli Koivusen Lyyrtö tai Kock, joka kertoi Koivusen siirtävän tukkulinnoitteluun. Kahan tai muiden tukkuliikkeiden alennuspolitiikasta tapaamisessa ei keskusteltu mitään. Wahlbergin mukaan hän ei myöskään ker-tonut kokouksessa, miten Kaha tulee Osaset-asiassa toimimaan.
114. Wahlbergin mukaan kummastakaan tapaamisesta ei tehty pöytäkirjaa tai muistiota eikä niiden tekemisestä tai tekemättä jättämisestä keskusteltu. Myöskään vastauskirjeiden laatimisesta Osasetille ei kummassakaan tapaamisessa keskusteltu. Wahlbergin mukaan hän ei ollut nähnyt toisten tukkuliikkeiden Osasetille lähettämiä kirjeitä.
115. Wahlberg kertoo, että Kaha leikkasi Osaset-kauppiaiden alennuksia siirtämällä kaikki Atoyn kanssa sopimuksen allekirjoittaneet kauppiat [ ]⁴².
116. Wahlberg kertoo olevansa erittäin vähän tekemisissä kilpailevien tukkuliikkeiden kanssa, ainoastaan Teknisen kaupan liiton Autonosatukkukauppiat (AOT) jaostossa.

5.7.3 Koivunen

117. Kilpailuvirasto kuuli suullisesti Koivusen toimitusjohtajaa Jouko Lyyrtöä 8.9.2004 sekä Koivusen varatoimitusjohtajaa Jukka Kockia 10.9.2004. Seuraava tapahtumakuvaus perustuu Lyyrrön ja Kockin virastolle antamiin tietoihin.
118. Lyyrrön mukaan Örumin toimitusjohtaja Purhonen soitti hänelle 23.3.2004 aamulla ja kertoi, että Örum on saanut Osasetilta kirjeen ja tiedusteli, onko kirje tullut Koivuselle. Lyyrtö kertoi todenneensa, että kirje oli tullut heillekin. To-

---

⁴² Kohta poistettu liikesalaisuutena.

JULKINEN
12.9.2006

dettiin, että Osaset-asiasta pitäisi keskustella ja päätettiin, että tavattaisiin Kahassa. Tapaaminen alkoi noin puolen päivän aikaan ja kesti vajaan tunnin. Paikalla olivat Lyyrrön lisäksi Kahan Wahlberg, Örumin Purhonen ja HL:n Hakala. Lyyrröllä ei ole tietoa siitä, kuka osallistujat tapaamiseen kutsui. Hän kieltää itse soittaneensa kenellekään.

119. Lyyrrön mukaan Kahalla olleessa tapaamisessa ihmeteltiin sitä, mitä Osaset-asiassa oli tapahtunut. Pöytäkirjaa kokouksesta ei laadittu. Purhonen oli todennut, että he eivät voi sopia eivätkä keskustella asioista kilpailulain vastaisesti. Tukkuliikkeet halusivat tietää, mitä kullekin yhtiölle oli ilmoitettu ja mitä kukin tietää. Yhteistyöjärjestelystä ei tiedetty paljoakaan, koska yleensä varsin puhe- liaat asiakkaat oli nyt sidottu Atoyn taholta vaitiolovelvollisuudella.
120. Lyyrtö ei muista, että tapaamisessa olisi puhuttu tarpeesta tavata uudelleen tai että Koivunen olisi tapaamisessa kertonut siirtyvänsä tukkuhinnoitteluun.
121. Kilpailuviraston Koivunen Oy:ssä 1.7.2004 tekemän tarkastuksen yhteydessä Lyyrtö totesi viraston edustajille, että hänen kalenteriinsa 23.3.2004 merkitty Osaset-kokous pidettiin sen vuoksi, että yritykset kuuluvat samaan toimialayhdistykseen, ja kun yksi teki "pommin", oli yhdistyksen jäsenten syytä kokoontua siitä keskustelemaan.
122. Virastossa 8.9.2004 pidetyssä kuulemisessa Lyyrtö kuitenkin totesi, ettei kyseessä ollut varsinainen Autonosatukkukauppiat ry:n kokous, vaan tukkuliikkeet ainoastaan tunsivat toisensa yhdistyksestä. Lyyrtö ei osannut selittää, miksi kuitenkaan kaikki yhdistyksen jäsenet eivät olleet kokouksessa paikalla. Hänellä ei myöskään ole tietoa siitä, oliko muita jäseniä kuin paikalla olleet kutsuttu.
123. Lyyrrön kalenteriin 24.3.2004 merkitystä kokouksesta Lyyrtö totesi Kilpailuvirastossa 8.9.2004, että Koivusessa pidettiin tuolloin lyhyt 10 minuutin keskustelu. Lyyrtö kertoo unohtaneensa tapaamisen olemassaolon, koska se oli läpimenojuttu, jossa kysyttiin, onko asiassa ilmennyt mitään uutta. Mitään uutta ei ollut tiedossa. Muut tukkuliikkeet olivat Koivusessa korkeintaan 10 minuuttia. Paikalla olivat Purhonen, Hakala, Wahlberg, Kock ja Arwidsonin edustaja, jota Lyyrtö ei tuntenut eikä ollut aiemmin tavannut. Varatoimitusjohtaja Kock on vahvistanut olleensa paikalla em. tapaamisessa.
124. Lyyrtö ei osannut sanoa, kuka kilpailevat tukkuliikkeet oli kutsunut hänen yritykseensä. Tapaamisessa käydyssä keskustelussa ei Lyyrrön mukaan ollut mitään erityistä. Kahalla oli vaihdettu mielipiteitä ja keskusteltu, mutta Koivusessa pidetty tapaaminen oli ohi nopeasti.
125. Lyyrröllä ei ole sellaista mielikuvaa, että kokouksissa olisi keskusteltu toimenpiteistä, joita Osasetin ilmoitus aiheuttaa kussakin tukkuliikkeessä tai miten kukin yritys tulisi reagoimaan Osasetin ilmoitukseen. Lyyrtö ei myöskään muista, että kokouksessa olisi keskusteltu alennusten leikkaamisesta tai myyntiehtojen muuttamisesta.

JULKINEN
12.9.2006

126. Lyyrrön mukaan tapaamisissa ei varsinaisesti sovittu mistään. Hänen mukaansa on kuitenkin vaikea sanoa, mikä on keskustelua, mutta hänen mielestään kokouksessa ei sovittu yhdessä toimenpiteistä.
127. Lyyrröllä ei ole sellaista muistikuvaa, että joku paikalla olleista tukkuliikkeistä olisi kertonut omista toiminta-aikomuksistaan Osasetin suhteen. Lyyrtö ei myöskään muista eikä osaa sanoa, miksi hänen kalenterissaan on 24.3.2004 kohdalla Wahlbergin ja Jäppisen puhelinnumerot, sillä hän ei ole ollut tekemisissä kummankaan kanssa.
128. Tapaamisissa ei tehty pöytäkirjaa tai muistiota eikä niiden tekemisestä myöskään keskusteltu. Kaikilla on Lyyrrön sanojen mukaan "hirveä hätä" 20 milj. markan kaupan menettämisestä. Päällimmäisenä huolena oli Lyyrrön mukaan se, että menetykset olisivat mahdollisimman pienet.
129. Koivusen ei Lyyrrön mukaan ollut tarkoitus varsinaisesti heikentää myyntiehtoja Osaset-kauppiaille, vaan pelastaa, mitä pelastettavissa oli. Tavoitteena oli palauttaa Osaset heidän asiakkaakseen ja toimenpiteillä oli kova kiire. Osaset-kauppiaille haluttiin ilmoittaa, että jos he liittyvät kilpailevaan organisaatioon, niin ostoehdot heikkenevät. Lyyrrön mukaan tehtävässä onnistuttiin huonosti, sillä vain vajaat [ ]⁴³ asiakasta saatiin jäämään pois Atoy-yhteistyöstä. Muille ehtoja huononnettiin, sillä hän ei ymmärrä, miten kilpailevalle organisaatiolle voisi tarjota samoja ostoehtoja kuin vakituisille uskollisille asiakkaille.
130. Lyyrtö kertoo keskustelleensa Osasetin hallituksen puheenjohtaja Inkisen kanssa tilanteesta. Inkinen oli ihmetellyt Lyyrrölle, miksi Koivunen ei tullut neuvottelutilaisuuteen Lahteen, jossa asiat olisivat selvinneet. Lyyrrön mukaan Koivunen kuitenkin katsoi tulevaisuuteen. Mikäli he eivät olisi ryhtyneet toimenpiteisiin, Atoyn tavoite hankkia [ ]⁴⁴ aluetukkuria (Koivusen asiakkaita) ja [ ]⁴⁵ korjaamoja olisi nopeasti täyttynyt. Kaikki nämä olisivat Koivuselta pois. Tällöin Koivusen myyntikanavat olisivat olleet lopussa, sillä Suomessa ei ole tämän enempää merkittäviä liikkeitä. Jos Koivunen olisi lähtenyt tukemaan Osasetin ja Atoyn toimintaa, niin siihen olisi mitä todennäköisimmin helposti liittynyt suurin osa Koivusen oleellisista asiakkaista. Koivusella on vastuu kolmensadan hengen työllistämisestä, joten menettely oli Koivusen kannalta oikea ratkaisu.
131. Varatoimitusjohtaja Kock kertoi keskustelleensa Osaset-asiasta kevään aikana ainakin Purhosen ja Wahlbergin kanssa. Kockin mukaan 24.3.2004 pidetyssä tapaamisessa ei keskusteltu siitä, miten Osasetin ilmoitukseen tulisi reagoida. Koivunen ei myöskään Kockin mukaan kertonut leikkaavansa alennuksia Osaset-kauppiailta.

---

⁴³ Kohta poistettu liikesalaisuutena.

⁴⁴ Kohta poistettu liikesalaisuutena.

⁴⁵ Kohta poistettu liikesalaisuutena.

JULKINEN
12.9.2006

5.7.4 S&N/Hardy Spicer

132. Kilpailuvirasto on kuullut S&N/Hardy Spicerin entistä toimitusjohtajaa Clas Weckströmiä 9.9.2004. Seuraava tapahtumakuvaus perustuu Weckströmin virastolle antamiin tietoihin.
133. Weckströmin mukaan hän ei ole tavannut kilpailijoitaan 23.3.2004 ja 24.3.2004 tai osallistunut tukkuliikkeiden tapaamisiin. Hän ei myöskään saanut kutsua tukkuliikkeiden kokoukseen noina päivinä.
134. Weckströmin mukaan heti sen jälkeen kun hän oli saanut Osasetin sähköposti-ilmoituksen Atoy-yhteistyöstä, hän sai puhelut Örumin Purhoselta ja Kahan Wahlbergilta. He tiedustelivat, oliko Weckström tietoinen Osaset-tilanteesta.
135. Purhonen ja Wahlberg olivat kertoneet omista näkemystään asiassa sekä siitä, mitä sitten seuraa. Keskustelussa tuli esiin, etteivät he hyväksy tilannetta ja ryhtyvät toimenpiteisiin. Kumpikaan ei kuitenkaan yrittänyt saada Weckströmiä mukaan mihinkään. Weckströmin mukaan S&N/Hardy Spicerin päätös ja vastauskirje oli tehty ennen kuin hänellä oli mitään yhteyksiä kilpailijoihin. Kirjeessään S&N/Hardy Spicer katsoi markkinointi- ja yhteistyösopimuksen Osasetin puolelta irtisanotuksi.
136. Weckströmin mukaan Purhonen ja Wahlberg eivät kyselleet S&N/Hardy Spicerin ratkaisusta, vaan kertoivat lähinnä, mitä muut, esimerkiksi Koivunen aikovat tehdä. Purhonen oli todennut, että Örum tulee toimimaan Osaset-asiassa. Tämä oli hänen mielestään niin vakava asia, että he tulevat kyllä reagoimaan eivätkä hyväksy tilannetta. Todennäköisesti Örum tulee muuttamaan alennuksia tai muita ehtoja niille Osaset-kauppiaille, jotka liittyvät uuteen ketjuun.
137. Weckström toteaa keskustelun Wahlbergin kanssa olleen pitkälti samanlainen kuin keskustelu Purhosen kanssa. Ensin Wahlberg kysyi, onko Weckström kuullut asiasta ja sitten kertoi, että jotkut yhtiöt tulevat tilanteeseen reagoimaan ja todennäköisesti myös Kaha. Reagointitavalla Weckström uskoo Wahlbergin viittanneen alennusten muuttamiseen tai poistamiseen tai muihin erikoisehtoihin.
138. Weckström kertoo, että hän oli ollut yhteydessä Purhoseen ja Wahlbergiin lähes viikoittain edellisen kevään ja talven aikana, sillä heillä on varsin läheinen liikesuhde. Keskustelut koskivat yleensä tuotteita tai päämiehiä. Weckströmin mukaan kukaan muu toimitusjohtaja ei ollut häneen yhteydessä Osaset-asiassa eikä hän itse soittanut muille kilpailijoille.

5.7.5 Örum

139. Kilpailuvirasto on kuullut Örumin toimitusjohtajaa Kaj-Petteri Purhosta 10.9.2004. Seuraava tapahtumakuvaus perustuu Purhosen virastolle antamiin tietoihin.
140. Purhosen mukaan hän sai useita puheluja Osasetin ilmoituksen jälkeen 23.3.2004. Kaikki yrittivät selvittää, mitä on tapahtunut. Purhonen ei tarkkaan

JULKINEN
12.9.2006

muista kuka soitti kenellekin, mutta hän muistaa keskustelleensa päivän aikana Kahan Wahlbergin, Koivusen Lyyrrön, HL:n Hakalan ja S & N Hardy Spicerin Weckströmin kanssa. Itse hän muistaa soittaneensa ainakin Kahan Wahlbergille.

141. Purhonen kertoo tavanneensa muita tukkureita 23.3.2004. Tapaaminen oli yhdentoista ja yhden välillä Kahan tiloissa. Paikalla olivat Wahlberg, Hakala ja Lyyrtö. Purhonen ei osaa kertoa kuka heidät kutsui tapaamiseen, vaan tukkurit päätyivät puhelinkeskusteluissa siihen, että tavataan.
142. Tapaamisessa keskusteltiin siitä, mitä on tapahtunut. Purhosella oli huoli siitä, oliko Örum ainoa, jolle tällainen viesti oli mennyt. Kun näytti siltä, että viesti oli mennyt kaikille tukkuliikkeille, alettiin miettiä, kuka oli tämän taustalla. Kukaan tukkureista ei uskonut, että tapahtunut oli totta. Osaset-uutiset olivat shokki.
143. Purhonen kertoo tavanneensa tukkurit myös 24.3.2004 Koivusella. Osallistujina olivat samat kuin edellisenä päivänä, ja lisäksi paikalla olivat Jäppinen Arwidsonilta ja Koivusen varatoimitusjohtaja Kock. Purhonen ei osaa sanoa kuka tämän tapaamisen kutsui koolle. Purhosen mukaan tuolloin soiteltiin ristiin. Joku soitti hänelle, mutta hän ei osaa sanoa kuka. Shokki ei vielä Purhosen mukaan helpottanut, vaan oli edelleen tarvetta vaihtaa tietoja ja näkemyksiä siitä, mitä on tapahtunut. Tapaaminen alkoi noin yhden aikoihin ja kesti puoli tuntia tai kolme varttia.
144. Purhosen mukaan tapaamisessa ei sovittu mistään, mutta siellä keskusteltiin. Joku oli esimerkiksi todennut, että en voi tehdä kauppaa noiden kanssa, mutta ei mitään sen tarkempaa. Purhosen mukaan Örum oli tehnyt oman päätöksensä jo edellisenä aamuna.
145. Purhonen ei osaa sanoa, kertoiko Wahlberg tapaamisessa mitään Kahan toimenpiteistä. Tapaamisessa ei Purhosen mukaan sovittu mitään alennusten leikkaamisesta. Purhosen mukaan tapaamisessa esitettiin reaktioita tyyliin "minä en lähde kilpailijan kanssa tekemisiin", mutta mitään yksityiskohtia ei puhuttu. Purhosen mukaan joku on voinut mainita, että "en aio myydä" tai "aion tehdä niin ja näin". Purhosen mukaan tapaamisessa todettiin useita kertoja, että siellä ei sovita mitään, koska yhtiöt ovat kilpailijoita.
146. Tuktureiden välisestä yhteydenpidosta tapauksen jälkeen Purhonen totesi, että tapauksen jälkeen asiakkailta ja kentältä tulleita tietoja on tarkistettu kilpailijoilta. Kyse on ollut ns. normaalikommunikoinnista. Purhonen kertoo seuraavien päivien aikana olleensa muissa asioissa yhteydessä tukkuliikkeistä S&N/Hardy Spicerin Weckströmin kanssa.

5.7.6 Yhteenveto tukkuliikkeiden haastatteluista

147. Kilpailuvirasto toteaa, että Kahan, Koivusen, HL:n, Örumin toimitusjohtajat sekä Arwidsonin osastopäällikkö ovat kaikki vahvistaneet tukkuliikkeiden tavan-

JULKINEN
12.9.2006

- neen toisensa Osaset-asiassa 23.3 ja 24.3.2004.⁴⁶ Arwidsonin edustaja osallistui jälkimmäiseen tapaamiseen Koivusella 24.3.2004. Tämän tiedon on Arwidsonin lisäksi vahvistanut Kahan toimitusjohtaja.⁴⁷
148. Tukkuliikkeiden edustajien muistikuvat siitä, mistä tapaamisissa keskusteltiin, ovat kuitenkin ristiriitaisia.
149. Arwidsonin Jäppisen mukaan tukkuliikkeet keskustelivat ja olivat yksimielisiä siitä, että Osaset-asiassa täytyy toimia ja että alennusten leikkaaminen olisi oikea tapa. Myös markkinointisopimusten irtisanominen oli tapaamisissa esillä. Arwidsonin Jäppisen mukaan Koivunen ja Kaha kertoivat, millaisia alennusleikkauksia ne aikovat Osaset-kauppiaille tehdä.
150. Örumin Purhosen mukaan eräät tukkuliikkeet toivat tapaamisissa esille sen, miten ne aikovat Osasetin suhteen toimia. Purhosen mukaan tapaamisissa esitettiin reaktioita tyyliin "minä en lähde kilpailijan kanssa tekemisiin". Joku on voinut mainita, että "en aio myydä" tai "aion tehdä niin ja näin"⁴⁸.
151. Myös Kahan Wahlbergin mukaan yksi tukkuliikkeistä oli puhunut omista toiminta-aikomuksistaan Osasetin suhteen: Koivusen Lyyrtö tai Kock olivat kertoneet Koivusen siirtyvän tukkuhinnoitteluun⁴⁹.
152. HL:n Hakala on suullisessa kuulemisessa kieltänyt, että kokouksissa olisi varsinaisesti keskusteltu toimenpiteistä, joita tilanne aiheuttaa tukkuliikkeissä. Toisaalta HL on kuitenkin kirjallisessa selvityksessään todennut, että "*Kun Osaset Oy:n kirje oli 23.3.2004 saapunut, toimitusjohtaja Hakala totesi, että siihen on reagoitava. Ollessaan yhteydessä muihin alan yrityksiin, nämä tuntuivat olevan samalla kannalla. Niinpä HL ilmoitti irtisanovansa sopimuksen 24.3.2004 päätäkseen uusiin neuvotteluihin*"⁵⁰. Kirjallinen selvitys viittaa siis siihen, että HL:n mukaan tukkuliikkeet olivat tapaamisissa keskustelleet Osasetin ilmoituksen aiheuttamista toimenpiteistä.
153. Yhtiöiden selvityksistä siis ilmenee, että tilanteesta keskusteleminen tarkoitti tietojenvaihtoa siitä, miten yhtiöt aikovat "reagoida" Osasetin ilmoitukseen. Reagoiminen tarkoitti tässä tapauksessa Osasetin ostoetujen leikkaamista, mikä käytännössä merkitsi samaa kuin liikesuhteesta kieltäytyminen.
154. Kilpailuvirasto toteaa, että myös Kahan, Örumin ja HL:n edustajien omista kertomuksissa on useita yksityiskohtia, jotka tukevat Arwidsonin kertomaa, vaikka nämä muutoin kiistävätkin Arwidsonin kertomuksen tapahtumien kulusta. Sen sijaan Koivusen kertomus poikkeaa selvästi muiden tukkuliikkeiden kertomasta. Koivusen mukaan kukaan paikalla olleista tukkuliikkeistä ei kertonut omista toiminta-aikomuksistaan Osasetin suhteen eikä kokouksessa muutenkaan keskusteltu alennusten leikkaamisesta tai myyntiehtojen muuttamisesta.

⁴⁶ Vrt. kohdat 32, 39, 101, 102, 110, 112, 118, 123, 141 ja 143.

⁴⁷ Vrt. kohdat 39 ja 112.

⁴⁸ Ks. kohdat 41, 43, 144 ja 145.

⁴⁹ Ks. kohta 113.

⁵⁰ Ks. kohta 93.

JULKINEN
12.9.2006

155. S&N:n toimitusjohtaja Weckström kieltää osallistuneensa tukkuliikkeiden ta-
paamisiin 23.3.2004 ja 24.3.2004. Hän kertoo kuitenkin saaneensa tuolloin
puheluja sekä Örumin Purhoselta että Kahan Wahlbergiltä, jotka kertoivat lä-
hinnä siitä, mitä muut, esimerkiksi Koivunen, aikovat tehdä. Purhonen oli to-
dennut, että Örum tulee toiminaan Osaset-asiassa ja muuttamaan alennuksia
tai muita ehtoja niille Osaset-kauppiaille, jotka liittyvät uuteen ketjuun. Kahan
toimitusjohtaja oli puolestaan kertonut, että jotkut yhtiöt tulevat tilanteeseen
reagoimaan ja todennäköisesti myös Kaha. Reagointitavalla Weckström uskoo
Wahlbergin viittauksen alennusten muuttamiseen tai poistamiseen tai muihin
erikoisehtoihin.⁵¹

5.8 Kilpailuviraston tarkastuksilla saadut asiakirjat

156. Kilpailuvirasto teki 1.7.2004 tarkastukset HL Group Oy:ssä, Oy Kaha Ab:ssä,
Koivunen Oy:ssä, S&N Oy/Oy Hardy Spicer Ab:ssä ja Örum Oy Ab:ssä. Tar-
kastusten yhteydessä virasto sai haltuunsa asiakirjoja, joista käyvät ilmi mm.
seuraavat tukkuliikkeiden keskinäisiin suhteisiin ja yhteydenpitoon liittyvät si-
säiset sähköpostit ja keskustelut. Kauppioiden nimet on tekstissä korvattu il-
maisulla "kauppias X". Lainauksissa olevat kursivoinnit ja tummennukset ovat
Kilpailuviraston.

5.8.1 Tukkuliikkeiden keskustelu rivistä "lipsumisesta" ja "lipeämisestä"

157. **Kahan sisäisissä sähköposteissa on keskusteltu tukkuliikkeiden "rivistä lipsut-
telusta", Arwidsonin (Arwin) "lipeämisestä Osaset-boikotista" ja Koivusen
mahdollisesta "luistamisesta Osasetin suhteen":**

Kahan sisäinen sähköposti 2.6.2004⁵² Pekka Heikkiseltä mm. Wahlbergil-
le ja Ravolaiselle: *"HL:n hiipiminen Osasettiin. Huomenta. Viritellään kes-
kustelu aiheesta, miten on meidän lojaalisuuden tarve, kun näitä lipsutteli-
joita rivistä pois ilmaantuu koko ajan. esim. Arwi myy Osasettiin, voimme
kaiketi kosia Arwin Monroe paikkoja, myös Monroeella sachs in lisäksi!
HLstä huhut kertovat samaa, menemmekö kylmän rauhallisesti ja otamme
tarjolla olevat walker pisteet itsellemme, ennen kuin joku muu merkki sen
tekee? Onhan kauppiailakin vapaus boikotoida nykyisiä Osaset toimittajia,
he tosin tarvitsevat hieman vauhtia kelkkaan että saavat fiiliksen päälle!!
Tehdään tästä selkeä linjan veto ja laitetaan pyörät pyörimään! Komment-
teja terv Pekka."* (Asiakirja MAA21)

Kahan sisäinen sähköposti 2.6.2004⁵³ Juha Ravolaiselta mm. Bengt
Wahlbergille: *"RE: HL:n hiipiminen Osasettiin. Huomenta Pekka! Muuta-
mia ajatuksia aiheesta: Mielestäni voimassa ollut Tennecon määräämä
herrasmies-sopimus Kaha Ja Arwin monroe asiakkaiden kohtelusta voi-
daan unohtaa. Arwi on livennyt osaset boikotista ja näin onkinut itselleen
monroe kaupan sieltä, joten kaikki arwin asiakkaat jotka ovat osaset:in ul-*

⁵¹ Vrt. kohdat 136 ja 137.

⁵² Liite 37: Kahan sisäinen sähköposti 2.6.2004.

⁵³ Liite 37: Kahan sisäinen sähköposti 2.6.2004.

JULKINEN
12.9.2006

kopuolella ovat vapaata riistaa. Minun mielestäni voidaan ampua ihan täysillä Sachs:illa sekä Monroella Arwin Monroe asiakkaisiin ... Tuli vapaa, saa ampua... Kannattaa teroittaa sitä faktaa että Arwidson ja HL ovat nyt osasetin yhteistyökumppaneita atoy:n ohella." (Asiakirja MAA21)

Kahan Pehulan sähköposti Kahan edustajille 26.5.2004⁵⁴. Hän kertoo mm., että *"Muutamat asiakkaamme epäilevät, että koivunen tulee luistamaan osasetin suhteen ja muiden tukkureiden on kuulemma seurattava. Kauppiaat näkisivät mahdollisuuden panostaa Kahan tuotteisiin paikkakunnilla, joissa kilpailija on yhteistyössä Atoyn kanssa, mutta pelkäävät että joudumme palauttamaan Osasetin alet."* (Asiakirja MAA28)

158. **S&N/Hardy Spicerin (SNOY)** sisäisissä sähköposteissa ja yhtiön myyntimiesten asiakaskäynneillään kirjoittamissa raporteissa puhutaan niin ikään eräiden tukkuliikkeiden "linjasta lipsumisesta" ja "luistamisesta". Seuraavat lainaukset ovat peräisin S&N/Hardy Spicerin myyntimiesten keväällä 2004 tekemistä asiakaskäyntiraporteista. Myyntimiehet kiertävät neuvottelemassa kentällä kauppiaiden luona, minkä jälkeen nämä raportoivat yhtiön johdolle kauppiaiden kanssa käymistään keskusteluista:

SNOY:n Sami Hyytiäisen asiakaskäyntiraportti erään kauppiaan luona 31.5.2004⁵⁵: *".. Varaosa asioita: ... Välit Kahan, KOYn ja Örumin kanssa jäässä, mutta Arwi ja HL on jo melkein kavereita kun ovat lipsuneet linjastaan. .."* (Asiakirja ANR1)

SNOY:n Sami Hyytiäisen asiakaskäyntiraportti erään kauppiaan luona 19.4.2004⁵⁶: *"Ostot enää Atoy, Arwi ja SNOY (varaosatukkurit). Kaikki muut ovat täysin OFF asennossa = meille tulee lisää kauppaa ja Arwi lipsuu linjastaan... .."* (Asiakirja ANR5)

SNOY:n Sami Hyytiäisen asiakaskäyntiraportti erään kauppiaan luona 13.4.2004⁵⁷: *".. Kauppias X ihmetteli muiden tukkureiden erittäin negatiivista suhtautumista uuteen Osaset kuvioon. X:n mielestä Osasetin info oli ehkä hieman liian 'suoraan esitetty'. Kertoi Arwidsonin jo hieman lipsuneen linjastaan ja että kyllä tavaraa saa vaikka tulisikin myyntiboikotti. .."* (Asiakirja ANO3)

SNOY:n Kankareen sähköposti toimitusjohtaja Weckströmille 6.5.2004⁵⁸: *"Atoy/Osaset. Puhelinkeskustelu kauppias X:n kanssa ja kysyin missään mennään. Kauppias X kertoi että muut alkaa luistaa paitsi kolme kovaa Koivunen, Örum ja Kaha. ... Kehui meitä ja sanoi että kauppa tulee lisääntymään."* (Asiakirja ANO12)

⁵⁴ Liite 38: Kahan Pehulan sähköposti Kahan edustajille 26.5.2004.

⁵⁵ Liite 39: S&N/Hardy Spicerin Hyytiäisen asiakaskäyntiraportti 31.5.2004.

⁵⁶ Liite 40: S&N/Hardy Spicerin Hyytiäisen asiakaskäyntiraportti 19.4.2004.

⁵⁷ Liite 41: S&N/Hardy Spicerin Hyytiäisen asiakaskäyntiraportti 13.4.2004.

⁵⁸ Liite 42: S&N/Hardy Spicerin Kankareen sähköposti toimitusjohtaja Weckströmille 6.5.2004.

JULKINEN
12.9.2006

5.8.2 Muut kentältä saadut viestit ja tukkuliikkeiden sisäiset pohdinnat Osaset-asiassa

159. S&N/Hardy Spicerin myyntimiesten kevään 2004 asiakaskäyntiraporteista käy ilmi, mitä kauppiat ovat kertoneet Osaset-tilanteesta ja sen hetkisestä suhteestaan tukkuliikkeisiin:

SNOY:n Seppo Salon asiakaskäyntiraportti erään kauppiaan luona 26.3.2004⁵⁹: " ... *Osaset ja tukut. Uhkavaatimus tullut seuraavilta tukuilta: Koy, Örum ja HL. Kaha mieltii vielä toimintatapaa ja luvannut mm. isolle p-suomen isolle osaset liikkeelle [...]*⁶⁰ *jos ei allekirjoita.*" (Asiakirja ANR12)

SNOY:n Felix Harmsenin asiakaskäyntiraportti erään kauppiaan luona 13.4.2004⁶¹: "... *Kauppias X:n mukaan Arwidson on jo lähteny liennyttämään ja HL:n Hakala oli myös todennu että kunhan pölyt laskeutuu... Oilessani täällä Lyyrtö yritti soittaa ja Purtsikin jutteli jonkin aikaa kauppias X:n kanssa mutta sain sen käsityksen että Örum ainakin pysyy tiukkana vielä... Muistutetaan kauppias X:ää siitä että hän saa kyllä tavaraa muualtakin kuin isoilta ja vihaisilta. ..*" (Asiakirja ANO2)

160. Eräässä HL:n myyntimiehen yhtiön johdolle toimittamassa asiakaskäyntiraportissa kerrotaan kesäkuussa 2004 kauppiaan kanssa käydystä keskustelusta seuraavaa:

HL:n myyntimiehen Viertosen asiakaskäyntiraportti 2.6.2004⁶² HL:n toimitusjohtajalle: "*Mielipiteet. Kovasti oli näreissään tukkureiden toiminnasta. Kun ilmoitus Osaset/Atoy yhteistyöstä, niin tukkurit boikotoivat liikkeitä ja leikataan alennukset, soitto seuraavana päivänä tukkurilta ja jos ei allekirjoitusta taas myydään. Kauppias X:n mielestä tämä on selkärangaton menoa. Uskoo että syksyllä kaikki tukkurit tulevat kumminkin liikkeille myymään. ...*" (Asiakirja EPA7)

161. Myös Kahassa keskusteltiin kentältä tulleista viesteistä:

Kahan Lehtisen sähköposti mm. Kahan toimitusjohtaja Wahlbergille 26.3.2004⁶³: "*Osaset. Keskustelin X.X:n (Osasetin työntekijä) kanssa tänään klo 11.00. ... Rivien välistä syntyi selkeästi käsitys, että Osaset ei usko tukkurien toteuttavan käytännössä uhkauksiaan?*" (Asiakirja MAA9)

Kahan Suhosen sähköposti⁶⁴ mm. Kahan toimitusjohtaja Wahlbergille 2.4.2004: "*Osasetin sopimuksesta teidän tietoonne !!! Moikka, Minun puolellani on ollut aika hiljaista.. asiana Osaset kauppiat ja Atoy!! Muutama*

⁵⁹ Liite 43: S&N/Hardy Spicerin Salon asiakaskäyntiraportti 26.3.2004.

⁶⁰ Kohta poistettu liikesalaisuutena.

⁶¹ Liite 44: S&N/Hardy Spicerin Harmsenin asiakaskäyntiraportti 13.4.2004.

⁶² Liite 45: HL:n Viertosen asiakaskäyntiraportti 2.6.2004.

⁶³ Liite 46: Kahan Lehtisen sähköposti mm. Wahlbergille 26.3.2004.

⁶⁴ Liite 47: Kahan Suhosen sähköposti mm. Wahlbergille 2.4.2004.

JULKINEN
12.9.2006

puhelu, jossa haukuttiin Kartellia ja muutama irtautunut on pyytänyt tukea. ... " (Asiakirja MAA15)

162. Tukkuliikkeissä on yhtiön sisäisesti keskusteltu siitä, miten muut tukkuliikkeet ovat reagoineet tai tulevat reagoimaan niiden toimintaan Osaset-asiassa. Esimerkiksi HL:n sisäisen myyntikokouksen pöytäkirjassa 17.6.2004 sekä HL:n sisäisessä tiedotteessa 24.6.2004 todetaan muiden tukkuliikkeiden eli Kahan, Koivusen ja Örumin olevan pettyneitä siihen, että HL oli tehnyt uudelleen sopimukseen Osaset-keijun kanssa:

HL:n myyntikokouksen 17.6.2004 muistio⁶⁵: .. *"Myös Kaha oli pettynyt siitä, että teimme sopimuksen Osasetin kanssa. Seurataan tilannetta iskevähkö esim. meidän pakoputkiasiakkaiden kimppuun ja onko tällä vaikutusta varastoyhteistyöhön?" (Asiakirja EPA4)*

HL:n sisäinen tiedote 24.6.2004⁶⁶: *"Kaha, Koivunen ja Örum ovat tietenkkin olleet erittäin pettyneitä siitä että lähdimme myymään Osasetille. Myös [...] suunnalta annettu ymmärtää, että tämä tulee vaikuttamaan ostoihin ja se oli pääsyy siihen miksi lähdimme niin nopeasti muuttamaan alennuskäytäntöä normaalimpaan suuntaan .." (Asiakirja EPA11)*

HL:n Nikkisen papereissa 25.5.2004⁶⁷ Osaset-asian pohdintaa: *"Lakimiehen kirje? -> Mitä tapahtuu, jos Kahan jne pakko myydä?" ... Nykytilanne: S&N, Motoral ja Arwidsson myyvät. ... Koivunen ja Kaha eivät halua neuvotella Osasetin kanssa. Örum? Uhkakuvat: Mitä tekee Koivunen, Örum ja Kaha? Kaupan menetys yhteensä yli [...] eur. Myy suoraan korjaamoille? Kehittää omaa korjaamokonseptia? Hyökkää "meidän" asiakkaiden kimppuun? Kilpailulainsäädäntö: voi olla, että on pakko myydä? ..." (Asiakirja EPA8)*

Kahan Lehtisen sähköposti⁶⁸ Kahan toimitusjohtaja Wahlbergille 4.6.2004: *"Ex-Osasettiläisten ehdot. Osaset-keijuun liittymättömät odottavat ehtojen palautusta ja ovat jo ihmetelleet, miksi Kaha viivyttelää heidän mielestään aiheetta. Koivunen ja Örum ovat palauttaneet jo ehdot (samaa aikaan, kun HL palautti kaikille!) .. Koivunen ja Örum ovat leikanneet myös Osaset-keijuun liittyvien uusien jäsenten alennukset samaan tasoon kuin muillakin Osasetin nykyisillä jäsenillä ja ilmoittaneet asiasta kirjeitse. .. Tietojen mukaan HL on ilmoittanut korvaavansa huhti- ja toukokuun aikana tehtyjen ostojen katemenetykset Osaset-liikkeille. Ts. HL on hyväksynyt sellaisenaan Osasetin lakimiehen kirjeessään esittämät vaatimukset. " (Asiakirja MAA20)*

⁶⁵ Liite 48: HL:n myyntikokouspöytäkirja 17.6.2004.

⁶⁶ Liite 49: HL:n sisäinen tiedote 24.6.2004.

⁶⁷ Liite 51: HL:n Nikkisen muistiinpanoja 25.5.2004.

⁶⁸ Liite 52: Kahan Lehtisen sähköposti Wahlbergille 4.6.2004.

JULKINEN
12.9.2006

5.8.3 Yhteenveto tarkastusmateriaalista

163. Yhtiöt ovat kiistäneet sen, että ne olisivat sopineet yhteisestä toimintalinjasta Osaset-ketjun suhteen tai että ne olisivat ryhtyneet boikotoimaan Osaset-ketjua. Kilpailuvirasto toteaa, että tukkuliikkeissä tehtyjen tarkastusten yhteydessä löytyneistä asiakirjoista on kuitenkin löytynyt selviä viittauksia tukkuliikkeiden Osaset-ketjuun kohdistamaan boikottiin. Asiakirjat osoittavat sen, että tukkuliikkeillä oli yhteinen toimintalinja, josta muutamien epäillään lipeävän. Asiakirjoissa puhutaan esimerkiksi "Arwidsonin lipeämisestä Osaset-boikotista" ja "Koivusen luistamisesta Osasetin suhteen". Asiakirjoista käy myös ilmi se, että muut tukkuliikkeet huomauttivat olevansa pettuneitä yhteisestä toimintalinjasta liveenneeseen HL:ään.
164. Sekä Kahan että S&N/Hardy Spicerin sisäisissä sähköposteista sekä asiakaskäyntiraporteista on löytynyt useita viestejä, joissa puhutaan boikotista tai rivistä lipeämisestä ja luistamisesta. Kommentit ovat sekä yhtiöiden sisäisiä pohdintoja että kauppiailta kuultuja.
165. S&N/ Hardy Spicerin ja HL:n myyntimiesten asiakaskäyntiraporteissa sekä HL:n sisäisissä sähköpostiviesteissä on käsitelty kauppiailta saatuja kommentteja Osaset-tilanteesta ja tukkuliikkeiden toiminnasta. Kauppiat ovat kertoneet tukkuliikkeiltä tulleista uhkavaatimuksista ja havainneet markkinoilla vallitsevan kartellin.
166. Sähköpostiviestien ja muiden asiakirjojen mukaan Kaha, Koivunen ja Örum ovat ilmaisseet olevansa pettuneitä siihen, että HL alkoi jälleen tehdä kauppaa Osasetin kanssa. HL on puolestaan ollut huolissaan tukkuliikkeiden, erityisesti Kahan, reaktioista.
167. Kilpailuvirasto katsoo, että edellä esitetty yhtiöiden sisäinen viestintä vahvistaa omalta osaltaan käytännössä sen tapahtumakulun, jonka Arwidson on tunnustuksessaan Kilpailuvirastolle ilmoittanut.

5.9 Tukkuliikkeiden kirjalliset vastineet

168. Kilpailuvirasto pyysi 23.9.2005 Arwidsonilta, HL:tä, Kahalta, Koivuselta ja Örumilta vastinetta markkinaoikeusesitysluonnokseen, sekä Kahalta, Koivuselta ja Örumilta myös kielletyn menettelyn lopettamista koskevaan päätösluonnokseen⁶⁹.

5.9.1 Arwidson

169. Arwidson ei antanut asiassa virallista vastinetta, vaan toimitti sähköposteilla 28.10.2005⁷⁰ ja 31.10.2005⁷¹ pyydyt markkinatiedot sekä oman ehdotuksensa luonnoksen tekstin sanamuodon muuttamiseksi.

---

⁶⁹ Liite 53: Kilpailuvirasto vastinepyynnöt 23.9.2005.

⁷⁰ Liite 54: Arwidsonin sähköposti 28.10.2005

JULKINEN
12.9.2006

5.9.2 HL

170. HL on toimittanut Kilpailuvirastolle vastineensa 17.10.2005⁷². Yhtiö on täydentänyt vastinetta kirjeillään 21.11.2005⁷³ ja 13.2.2006⁷⁴. HL toteaa mm., että Arwidsonin kertomus 23.3.2004 ei sisällä mitään, joka osoittaisi yhteisesti sovittua toimintatapaa tai tietojen vaihtoa. HL katsoo, että Arwidsonin Jäppisen käsitys perustuu selvästi hänen omiin päätelmiinsä.
171. HL toteaa, ettei se reagoinut Osaset Oy:n hallituksen kirjeeseen samalla tavoin kuin muut tukkuliikkeet eikä vastauskirje ollut asiallisesti identtinen. HL ei leikkannut alennuksia eikä myöskään kieltäytynyt neuvotteluista Osasetin hallituksen kanssa, vaan päinvastoin, se ryhtyi neuvotteluihin. HL huomauttaa lisäksi, että se pyrki kaikin keinoin neuvottelemaan asiakkaat pysymään itsellään, missä se myös onnistui.
172. HL on vastineissaan kommentoinut esitysluonnoksen kohtia, joita se pitää virheellisinä. HL katsoo, että kun otetaan huomioon yhtiön vastineissaan toimitama lisäinformaatio ja kun esitysluonnoksesta korjataan HL:n osoittamat virheelliset johtopäätökset, päädytään HL:n osalta esitysluonnoksesta poikkeaviin päätelmiin.
173. HL toteaa 13.2.2006 virastolle toimittaman vastineessaan, ettei se antanut tapaamisissa 23.3.2004 eikä 24.3.2004 tietoja siitä, miten HL aikoo menetellä. Tapaamisessa 24.3.2004 Koivusen edustaja kertoi tulevansa leikkaamaan noin 40 % alennuksia kaikissa tuoteryhmissä, ja Kahan edustaja ilmoitti alennusleikkauksista, jotka karkeasti laskettuna ovat samansuuruisia eli 60 %:sta 25 %:iin tietyissä päätuoteryhmissä, mutta HL:n edustaja ei ilmoittanut mitään. Edelleen HL toteaa vastineessaan: *"HL:n edustaja on siis kuullut edellä mainitut kaksi ilmoitusta ja niihin vastannut: jokainen tekee omat ratkaisunsa."*⁷⁵
174. Edelleen HL huomauttaa vastineissaan, että kun HL Group Oy:n edustaja totesi tapaamisissa, että jokainen tekee omat ratkaisunsa, yhtiö ei ole ilmaissut kilpailijoilleen aikomusta toteuttaa yhtenäistä toimintastrategiaa suhteessa Osaset-kauppiaisiin. Tämä tarkoittaa HL:n mukaan sitä, että yhtiö avoimesti ilmaisi eriävänsä kokouksessa sovituista periaatteista, jos sellaista katsottaisiin sovituksi.
175. HL Group Oy ei kieltäytynyt neuvotteluista, koska sille ei neuvotteluita esitettykään, vaan HL Group ryhtyi neuvotteluihin sekä Osaset-ketjun että Osaset-kauppiaiden kanssa. HL Group Oy ei huonontanut Osaset-kauppiaiden ostoeh-toja, vaan neuvotteli kilpailutilanteen edellyttämällä tavalla kunkin kauppiaan kanssa erilliset ehdot, jolloin joidenkin ehdot paranivat, joidenkin pysyivät pai-

---

⁷¹ Liite 55: Arwidsonin sähköposti 31.10.2005

⁷² Liite 56: HL:n vastine 17.10.2005.

⁷³ Liite 57: HL:n vastine 21.11.2005.

⁷⁴ Liite 58: HL:n vastine 13.2.2006.

⁷⁵ Ks. liite 58: HL:n vastine 13.2.2006.

JULKINEN
12.9.2006

kallaan ja joidenkin kauppiaiden ehdot heikkenivät. HL Group Oy huomauttaa, että se on tehnyt kauppaa Osasetin kanssa koko ajan keväällä 2004, sekä ennen että jälkeen 23.3.2004, ja kokonaisuutena kaupankäynti Osasetin kanssa lisääntyi vuonna 2004 vuoteen 2003 verrattuna.

176. HL katsoo, että sen toimittamien lisätietojen perusteella ei voida tulla siihen johtopäätökseen, että HL Group Oy olisi osallistunut kollektiiviseen boikottiin autovaraosien markkinoilla tai syyllistynyt kilpailurikkomukseen.
177. Mitä tulee näytön arviointiin, HL toteaa, että kukaan ei yleensä myönnä itselleen haitallista seikkaa, ellei se ole totta. Tämä ei HL:n mukaan päde kilpailunrajoitusasioissa, sillä Arwidson on vapautunut haitallisista seuraamuksista. Näin ollen Arwidson on HL:n mukaan voinut ilman haitallista seuraamusta itselleen värittää lausuntoaan niin, että siitä saa todellisuutta vastaamattoman kuvan. Jos tästä aiheutuu kilpailijoille vahinkoa, siitä hyötyy HL:n mukaan Arwidson.
178. Lisäksi HL on vastineessaan pyytänyt Kilpailuvirastolta erilaisten lisäselvitysten tekemistä ja HL:n mainitsemien henkilöiden kuulemista.

5.9.3 Kaha

179. Kaha on Kilpailuvirastolle 16.12.2005 toimittamassaan vastineessa⁷⁶ kiistänyt jyrkästi kaikki Kilpailuviraston päätös- ja esitysluonnoksissa esittämät väitteet siitä, että Kaha olisi toiminut kielletyssä yhteistyössä kilpailijoidensa kanssa ja siten menetellyt kilpailulainsäädännön vastaisesti. Kahan mukaan kyseessä on ensisijaisesti sopimusoikeudellinen kiista.
180. Kahan mukaan asiassa ei ole ilmennyt seikkoja, jotka viittaisivat tai osoittaisivat Kahan syyllistyneen Kilpailuviraston väittämään kiellettyyn kilpailijayhteistyöhön tai joiden perusteella tukkuliikkeiden ulkoisesti samankaltainen käyttäytyminen ei selittyisi objektiivisilla tekijöillä. Kaha ei myöskään ole boikotoinut uuden Osaset-ketjun kauppiaita eikä se ole kieltäytynyt myymästä tuotteitaan näille. Edelleen Kaha huomauttaa, ettei sillä ole valikoimissaan tuotteita, joita jälleenmyyjien on välttämätöntä hankkia säilyttääkseen omat asiakkaansa.
181. Kaha pitää Arwidsonin Jäppisen esittämiä lausumia 23.3 ja 24.3.2004 olleista tapaamisista totuudenvastaisina ja vääristyneinä. Kahan mukaan Jäppisen lausumat ovat yhtäältä väärin tulkittua kuulopuhetta ja niissä on tehty perusteettomia johtopäätöksiä. Jäppinen ei tuntenut kaikkia tukkuliikkeiden toimitusjohtajia eikä ollut selvillä heidän keskinäisistä ilmaisutavoistaan, minkä vuoksi Jäppinen on tulkinnut väärin muiden tukkuliikkeiden toimitusjohtajien keskinäistä kielenkäyttöä. Kahan mukaan ei ole poissuljettua, että Jäppisen kertomus on väritetty ja muuttunut siinä tarkoituksessa, että Arwidson on pyrkinyt hyödyntämään KRL:n 9 §:n sakkovapautussääntöä.

---

⁷⁶ Liite 59: Kahan vastine 16.12.2005.

JULKINEN
12.9.2006

182. Kahan mukaan tätä näkemystä tukee se seikka, että Jäppisen kertomus poikkeaa oleellisilta osin kaikkien muiden osallistujien käsityksestä tapaamisten tarkoituksesta ja niissä puhutusta. Kaha muistuttaa, että Jäppinen ei asiakaskäynnin takia osallistunut 23.3.2004 pidettyyn kokoukseen. Jäppisellä ei siis voi olla ensikäden tietoa siitä, mitä tapaamisessa on puhuttu.
183. Tapaamisessa 23.3.2004 käyty keskustelu oli Kahan mukaan ehdottomasti yleisluontoista. Kaha kiistää jyrkästi, että tapaamisessa olisi keskusteltu tai sovittu millään tavalla kilpailunrajoituslain vastaisista yhteisistä menettelytavoista Osaset Oy:tä ja uuden Osaset-ketjun kauppiaita kohtaan. Tapaamisen 24.3.2004 syy oli sama eli tukkuliikkeiden tarve saada lisää tietoa siitä, mitä markkinoilla oli tapahtunut. Kaha kiistää väitteet, joiden mukaan Koivusen ja Kahan edustajat olisivat kertoneet leikkaavansa Osasetin alennuksia.
184. Kahan mukaan tapaamisissa ei sovittu tai edes keskusteltu siitä, että tukkuliikkeiden tulisi yhteisesti tulkita Osasetin hallituksen ilmoitus irtisanomiseksi. Kahalla ei ole ollut sopimusta eikä se ole toiminut yhteisymmärryksessä muiden tukkuliikkeiden kanssa omissa reaktioissaan Osasetin ilmoituksen suhteen. Kaha ei myöskään ole sopinut muiden tukkuliikkeiden kanssa kieltäytymisestä yhteistyöstä Osasetin kanssa myyntiehtoja huonontamalla.
185. Edelleen Kaha kiistää Kilpailuviraston väitteet siitä, että kaikki tukkuliikkeet olisivat tulkinneet Osasetin ilmoituksen yksipuolisena irtisanomisena tai että tukkuliikkeet olisivat reagoineet täsmälleen samalla tavalla Osasetin hallituksen sähköpostiviestiin. Kahan mukaan tukkuliikkeiden toimintatavat Osaset Oy:n antaman ilmoituksen jälkeen eivät ole olleet yhteneväiset. Kahan mukaan on selvää, että kaikki tukkuliikkeet pyrkivät reagoimaan asiassa mahdollisimman nopeasti, jotta tarvittavat muutokset olisivat astuneet voimaan 1.4.2004 alkaen.
186. Kaha toteaa, ettei se ole kieltäytynyt vakavasti otettavista neuvottelutarjouksista Osaset Oy:n tai uuden Osaset-ketjun kanssa. Kaha huomauttaa, että Osaset Oy:n neuvottelupyynnöt ovat aina olleet ehdollisia siten, että kauppiaat ovat vaatineet ennen neuvottelujen aloittamista Kahan ensin myöntävän näille ennen 1.4.2004 voimassa olleet alennukset. Kaha ei ole liiketaloudellisista syistä eikä syyllistymättä syrjivään menettelyyn voinut ottaa uudelleen sovellettavaksi entisiä alennuksia uuden Osaset-ketjun kauppiaille.
187. Kaha kiistää myös väitteen, että Kahan ja muiden tukkuliikkeiden tarkoituksena olisi ollut kilpailun rajoittaminen ja että väitettyjen menettelyjen seurauksena kilpailu markkinoilla on rajoittunut 20 jälleenmyyjän jättäytyessä uuden Osaset-ketjun ulkopuolelle. Kahan tietojen mukaan 22 itsenäistä kauppiasta päätti itsenäisesti jo 21.3.2004 olla liittymättä ketjuun. Myöskään kuluttajat eivät Kahan mukaan ole kärsineet Kilpailuviraston esitysluonnoksessa esittämistä kieltäytymisistä toiminnaksi väittämistä toimista. Myöskään jälleenmyyntiporras eivät ole kärsineet vahinkoa Kahan uuden Osaset-ketjun kauppiaille tarjoamien toimintusehtojen tarkistamisesta.

JULKINEN
12.9.2006

188. Kaha on toimittanut Kilpailuvirastolle vielä 16.6.2006 lisävastineen. Yhtiö toistaa vastineessaan jo aikaisemmin lausumansa ja toteaa autovaraosamarkkinoiden kilpailun olleen kovaa ja että tukkuliikkeiden alennusprosentit ovat olleet markkinoilla läpinäkyvät. Kaha katsoo Kilpailuviraston toimineen asian selvittämisessä johdattelevasti ja tarkoituksenhakuisesti. Kilpailuviraston katsotaan esimerkiksi antaneen Juha Jäppisen subjektiivisiin tulkintoihin perustuvilla lausumilla liian merkittävän ja korostuneen painoarvon tapahtumien kulusta. Kaha toisaalta katsoo, että osa Juha Jäppisen vastauksista johtuu siitä, että Kilpailuvirasto olisi esittänyt Juha Jäppiselle johdattelevia kysymyksiä. Kaha kiistää, että se olisi missään vaiheessa kilpailevien tukkuliikkeiden kanssa keskustellut tai näille tiedottanut tulevista toimenpiteistään. Kahan mukaan Kilpailuvirasto ei ole antanut riittävän merkittävää painoarvoa sille, että Osaset-Atoy – yhteistyön aikaansaaman muutoksen johdosta tukkuliikkeillä oli perusteltu tarve hankkia lisätietoja. Tarve lisätietojen hankkimiseen johti Kahan mukaan kilpailevien tukkuliikkeiden väliseen ”ad hoc –tapaamiseen”. Kaha kiistää sen, että sen toimitusjohtaja Wahlberg olisi toiminut 23.3.2004 pidetyn kokouksen koollekutsujana. Kaha myöntää, että tukkuliikkeiden Osaset-ketjulle lähettämät kirjeet ovat olleet sisällöllisesti osittain samankaltaiset. Kahan mukaan tämä johtunee kuitenkin siitä, että kilpailevilla tukkuliikkeillä oli tällöin verraten samankaltaiset alennuskäytännöt. Yhtiön mukaan tukkuliikkeiden välinen kilpailu on lisääntynyt kevään 2004 jälkeen.

5.9.4 Koivunen

189. Koivunen on toimittanut vastineensa Kilpailuvirastolle 16.12.2005⁷⁷. Yhtiö on todennut mm. seuraavaa. Koivunen kiistää kollektiivisen boikotin sekä osallisuutensa sellaiseen. Koivunen toteaa mieltävänsä toimensa puhtaasti sopimusoikeudellisiksi.
190. Koivusen mukaan Arwidsonin Jäppinen on käsittänyt tukkuliikkeiden tapaamiset ja puheet täysin väärin. Koivusen mukaan on mahdollista, että sakoista vapautumishakemuksen huomioiden tulkinta on edennyt alkuperäistäkin pidemmälle. Koivunen toteaa lisäksi, että pelkkä tunnustaminen ei riitä todisteeksi kilpailunrikkomuksesta.
191. Tapahtumien kulusta Koivunen toteaa, että Osaset Oy:n hallituksen ilmoitus 23.3.2004 oli Koivuselle shokki. Se oli selvä ilmoitus Koivuselle, että yhteistyö Koivusen kanssa päättyy välittömästi. Yllätys oli Koivusen mukaan ilmeisesti ollut sama muissakin tukkuliikkeissä, koska päivän aikana alkoi soittelu kyse-lyin, ovatko muut saaneet saman ilmoituksen. Tiedon keräämiseksi tapahtuneesta päädyttiin täysin spontaanisti pikaiseen tapaamiseen Kaha Oy:ssä samana päivänä 23.3.2004. Kenelläkään ei ollut muuta tietoa Atoyn ja Osaset Oy:n välisestä sopimuksesta tai yhteistyöstä, joten tiedonjano ei lakannut. Soittelu tapahtui Koivusen mukaan myös seuraavana päivänä ja tukkuliikkeet kokoontuivat lyhyesti uudelleen. Koivunen toteaa, että kummassakaan kokouksessa ei pyritty sopimaan tai pääsemään yhteisymmärrykseen yhteneväisistä menettelytavoista. Päinvastoin, useaan kertaan korostettiin, että mitään ei so-

---

⁷⁷ Liite 60: Koivusen vastine 16.12.2006.

JULKINEN
12.9.2006

vita eikä voida sopia, vaan jokainen tekee mahdolliset päätöksensä itse. Keskustelu koski tapausta yleisesti, ei mitään strategiasuunnittelua sen johdosta.

192. Koivunen toteaa lopettaneensa 1.1.2004 alalla pitkään vallinneen ohjevähittäishintoihin ja niistä myönnettäviin alennuksiin perustuvan hinnoittelukäytännön, ja siirtyneensä tukkuhinnoitteluun. Muutos aiheutti markkinoilla paljon keskustelua ja oli tullut myös muiden tukkuliikkeiden tietoon. Koivusen mukaan tapaamisessa 24.3.2004 on voitu keskustella vain tästä.
193. Koivunen toteaa, ettei se missään vaiheessa ole kiistänyt tukkuliikkeiden tapaamisia 23.4.2004 ja 24.3.2004. Koivunen katsoo, että kilpailevien yritysten tapaaminen ei sinänsä ole kilpailulainsäädännön mukaan kiellettyä. Myöskään tapaamisen tarkoitus eli tiedon vaihto yllättävästä tapauksesta ei ole ollut mikään kilpailuoikeudellisesti moitittava tarkoitus.
194. Koivunen toteaa, markkinoiden kuvauksessa on virheitä, joista on saattanut seurata virheellisiä johtopäätöksiä. Lisäksi esitetty aineisto tukee myös vastakaisia näkemyksiä, mutta niitä ei ole analysoitu. Lisäksi Koivunen katsoo, että Kilpailuviraston analyysissä ei ole otettu huomioon, että tapaamiset olivat yksittäinen, äkillinen ja hätäinen reaktio ulkopuolelta tulleeseen tapahtumaan ilman kilpailulainsäädännön rikkomistarkoitusta. Koivunen toteaa, etteivät osapuolet ilmaisseet mitään yhteistä aikomusta toimia tietyllä tavalla.
195. Mitä tulee Kilpailuviraston väittämään Koivusen kieltäytymiseen kaupankäynnistä Osasetin kanssa, Koivunen toteaa neuvotelleensa erittäin aktiivisesti Osaset-kauppiaiden kanssa varaosa- ja tarvikekaupasta. Koivunen ei sen sijaan neuvotellut Osaset-markkinointisopimuksesta, koska katsoi sen tulleen Osaset Oy:n puolelta rikotuksi. Aikaisemminkaan Koivunen ei neuvotellut itse kauppoista Osaset Oy:n vaan kunkin Osaset-vähittäisliikkeen kanssa.
196. Tapaamiset eivät sisältäneet keskusteluja strategioista suhteessa kilpailija Atohyhin tai asiakkaisiin. Tämä ilmenee Koivusen mielestä siitä, että tukkuliikkeet ovat käytännössä reagoineet kukin eri tavalla. Koivunen lähetti purkukirjeen Osaset Oy:lle ja eri kirjeet kullekin Osaset-asiakkaalleen. Muut tukkuliikkeet eivät ole toimineet samalla tavalla. Joku on lähettänyt yhteisen kirjeen kaikille, joku taas eri kirjeitä. Myös Osaset Oy:n kirjettä on tulkittu eri tavoin: joko Osaset Oy:n tekemäksi irtisanomiseksi tai purkamiseksi, taikka sopimus rauenneeksi. Myös tulevat muutokset hinnoissa tai ehdoissa näyttäisivät olleen erilaisia. Toiminta ei niin ollen ole ollut identtistä tuolloin eikä myöhemminkään. Reagointiajankohdasta ei Koivusen mukaan voida päätellä mitään kilpailuoikeudellisesti moitittavaa. Kirjeiden lähettäminen, sisältö ja ajankohta eivät Koivusen mukaan osoita kartellin olemassaoloa. Koivunen toteaa, että näyttöä sopimuksesta tai yhteisymmärryksestä ei ole.
197. Koivunen on toimittanut 9.6.2006 Kilpailuvirastolle vastineen, jossa se lausuu Kilpailuviraston suorittamien henkilökuulemisten transkripteistä. Koivusen mukaan henkilökuulemiset tukevat yhtiön aiemmin esittämiä seikkoja eivätkä tue Kilpailuviraston väittämää kilpailun rajoittamista. Koivunen toteaa lisäksi, että vastoin Kilpailuviraston esitysluonnosta Kaha Oy:n Wahlbergin kertoma ei tue

JULKINEN
12.9.2006

viraston tulkintoja Koivusen puheenvuorojen sisällöstä tukkuliikkeiden tapaamisissa.

5.9.5 Örum

198. Örum on toimittanut vastineensa Kilpailuvirastolle 25.11.2005⁷⁸. Örum toteaa, että se ei ole sopinut muiden tukkurien kanssa yhteisistä menettelytavoista Osaset Oy:tä tai Osaset-liikkeitä kohtaan. Osaset asiassa on Örumin mukaan kyse sopimusrikkomuksesta ja siihen liittyvistä erimielisyyksistä Örumin ja Osaset Oy:n ja Osaset-liikkeiden välillä.
199. Örum huomauttaa, että Arwidson on toimittanut tietoja, koska se on halunnut kilpailunrajoituslain 9 §:n perusteella vapautua mahdollisista seuraamuksista. Örumin mukaan tähän tavoitteeseen saattaa liittyä houkutus liioitella tapahtumia sekä niistä annettavia tietoja ja tietojen merkitystä.
200. Örumin mukaan koko viraston päätösluonnos perustuu siihen virheelliseen lähtökohtaan, että varaosatukkurit olisivat 23.3.2004 ja 24.3.2004 yhdessä sopineet, että Osaset-kauppiaisiin sovelletaan boikottitoimia ja että Örumin 1.4.2004 suorittamat ehtomuutokset ja muut sen jälkeen sovelletut myyntiehdot ja menettelyt ovat olleet näissä kokouksissa sovittujen toimenpiteiden käytäntöönpanoa. Örum katsoo, että Kilpailuvirasto on tästä vinoutuneesta lähtökohdasta päätenyt virheelliseen johtopäätökseen, että joidenkin kauppiaiden tyytymättömyys alennuksiinsa johtuu siitä, että Örum olisi soveltanut Osaset-kauppiaisiin kilpailusääntöjen vastaisia boikottitoimia.
201. Örumin mukaan yhtiön toimitusjohtaja Purhonen on Osaset Oy:n lähettämän ilmoituksen jälkeen itsenäisesti todennut, että yhteistyösuhteen rikkominen edellyttää muutoksia Örumin voimassa oleviin myyntiehtoihin.
202. Osaset Oy:n lähettämän ilmoituksen aiheuttaman hämmennyksen seurauksena tukkurit ovat yhdessä yrittäneet saada selvyyttä siihen, mistä Osaset Oy:n ilmoituksessa on kyse. Örumin mukaan tukkuliikkeiden kokoukset eivät olleet etukäteen suunniteltuja eikä niissä sovittu yhteisistä boikotti- tai muista menettelyistä Osaset-ketjua kohtaan. Kokouksessa ehkä esitetyt yksittäiset tunteenpurkaukset tai spekulatiot mahdollisista reagointitavoista eivät Örumin mukaan muuta tätä tosiasiaa.
203. Örum toteaa, että Osaset Oy pyrki ilmoituksellaan 24.3.2004 muuttamaan aiempaa yhteistyöjärjestelyä. Osaset Oy oli joko tietoisesti purkamassa markkinointi- ja yhteistyösopimusta tai aikeissa siirtää Örumin kanssa tekemiensä sopimusten velvoitteet Atoylle. Kun Osaset Oy ilmoitti Osaset-liikkeiden jatkossa keskittävän ostonsa Atoyhin, Örumin Osaset-liikkeille myöntämien alennusten pohja katosi. Örumille ei ollut mitään liiketaloudellisesti järkeviä perusteita pitää alennuksia entisellä tasolla. Edelleen Örum toteaa, että vastoin Atoyn Kilpailuvirastolle 20.9.2004 antamia tietoja, Örum ei ole muuttanut Osaset-ketjuun

---

⁷⁸ Liite 61: Örumin vastine 25.11.2005.

JULKINEN
12.9.2006

1.4.2004 jälkeen liittyneiden toimitusehtoja, jos he liittymisestään huolimatta ilmoittivat jatkavansa ostojaan Örumilta entiseen tapaan.

204. Örumille Osaset-asiassa on kyse sopimusoikeudellisesta riidasta ja sen johdosta suoritetuista toimenpiteistä. Örum katsoo, että Kilpailuvirasto on tehnyt kes-tämättömiä ketjupäätelmiä, jos se käyttää Osaset-kauppiaiden syytöksiä ja tukkureiden tietoisuutta näistä syytöksistä todisteena kilpailunrikkomuksesta.
205. Örum katsoo, että tukkuliikkeiden samoihin aikoihin tekemät ilmoitukset muu-toksista Osaset-liikkeiden myyntiehtoihin eivät johdu yllä mainituista kokouk-sista. Muutosilmoitusten samanaikaisuus johtuu Örumin mukaan siitä, että Osaset Oy:llä ja Osaset-liikkeillä on ollut samankaltaisia yhteistyösopimuksia ja -järjestelyjä kaikkien tukkuliikkeiden kanssa. Yksikään tukkuliike ei ole halun-nut hyväksyä sopimuksen yksipuolista muuttamista, vaan on joko irtisanonut yhteistyön tai tulkinnut sen jo Osaset Oy:n ilmoituksella päätetyksi. Tukkuliik-keiden erilaiset tulkinnat Osaset Oy:n ilmoituksesta eivät tue käsitystä siitä, et-tä toimenpiteiden takana olisi tukkureiden yhteisiä päätöksiä.

5.9.6 Yhteenveto tukkuliikkeiden vastineista

206. Kilpailuvirasto toteaa, että HL, Kaha, Koivunen ja Örum ovat kiistäneet vas-tineissaan kilpailunrajoituslain vastaisen menettelyn Osaset-asiassa. Kyse ei niiden mukaan ole ollut sopimuksesta eikä yhdenmukaisesta menettelystä suh-teessa Osaset-ketjuun. Kaikki neljä tukkuliikettä kyseenalaistavat Arwidsonin tunnustuksen ja pitävät sitä virheellisenä ja vääristyneenä.

5.10 Kilpailuviraston tiivistelmä asiaselostuksesta

207. Kilpailuvirasto on selvittänyt tukkuliikkeiden epäiltyä kilpailunrajoituslain vas-taista yhteistyötä Osaset-asiassa jaksossa 5 kuvatuin tavoin. Asiassa saadut selvitykset sisältävät

- Arwidsonin virastolle toimittaman tunnustuksen (edellä kohta 5.3),
- tukkuliikkeiden Osaset-kauppiaille lähettämät samansisältöiset kirjeet (5.4),
- Osaset-kauppiaiden antamat selvitykset (5.5)
- Kilpailuviraston tarkastuksilla haltuunsa saamat asiakirjat (5.8),
- tukkuliikkeiden edustajien haastattelut (5.7) sekä
- tukkuliikkeiden asiassa antamat kirjalliset selvitykset ja vastineet (5.9).

Tämä aineisto kokonaisuutena arvioiden osoittaa selkeästi, miten Arwidson, HL, Kaha, Koivunen ja Örum ovat pyrkineet estämään kilpailevan tukkuliikkeen Atoyn ja Osaset-ketjun uuden yhteistyöjärjestelyn käynnistymisen. Samalla py-rittiin vaikeuttamaan Atoyn uuden korjaamokonseptin lanseeraamista Suomen markkinoille. Taustalla oli pelko kilpailun kiristymisestä ja asiakkaiden menet-tämisestä.

208. Arwidson on ensinnäkin tunnustanut osallistuneensa menettelyyn, jossa Ar-widson, HL, Kaha, Koivunen ja Örum koordinoivat yhdessä kilpailukäyttäyty-mistään suhteessa Osaset-ketjuun kilpailunrajoituslain vastaisesti. Yhteistoi-

JULKINEN
12.9.2006

minnan tarkoitus oli saada aikaan tapahtumakulku, joka estäisi tai ainakin vaikeuttaisi Osasetin ja Atoyn välisen yhteistyön toteutumista ja siihen saakka merkittävänä asiakkaana olleen Osasetin siirtymisen Atoylle. Maaliskuussa 2004 järjestetyissä tukkuliikkeiden tapaamisissa yhtiöt päätyivät yksimielisyyteen siitä, että yhteistyöstä Osasetin kanssa kieltäydytään, ja tämä toteutettaisiin epäsuorasti alennuksia leikkaamalla. Tapaamisissa keskusteltiin eli vaihdettiin Arwidsonin mukaan tietoa myös siitä, miten yhtiöt aikovat käytännössä Osasetin alennusten suhteen toimia.

209. Toiminnan koordinoinnin osoittavat tukkuliikkeiden Osasetille samana päivänä lähettämät kirjeet, joiden sisältö on asiallisesti täysin sama: vanhat markkinointisopimukset irtisanottiin ja Osaset-kauppiaiden ostoehtoja alennettiin 1.4.2004 alkaen.
210. Kilpailuvirasto löysi tarkastuksilla tukkuliikkeiden sisäisiä sähköposteja ja muita asiakirjoja, joissa viitataan mm. Osaset-boikottiin sekä rivistä lipeämiseen ja lipsumiseen. Yhtiöiden sisäinen viestintä vahvistaa käytännössä sen tapahtumaketjun, jonka Arwidson on tunnustuksessaan Kilpailuvirastolle ilmoittanut.
211. Osaset-kauppiaiden virastolle antamien tietojen mukaan Arwidson, HL, Kaha, Koivunen ja Örum heikensivät Osasetin ostoehdot 1.4.2004 tasolle, jolla kaupankäynti ei ollut kannattavaa. Kaikki em. tukkuliikkeet kieltäytyivät 24.3.2004 jälkeen neuvottelemasta paremmista ostoehdoista ennen kuin ne ovat eronneet Osaset-ketjusta. Arwidson muutti käyttäytymistään ensimmäisenä sen palauttaessa ehdot ennalleen huhtikuussa. Myös HL muutti suhtautumistaan Osasettiin varsin nopeasti ollen halukas aloittamaan uudet neuvottelut toukokuussa 2004. Sopimukseen päästiin 26.5.2004. Sen sijaan Kaha, Koivunen ja Örum jatkoivat yhteistyöstä kieltäytymistä tämän jälkeenkin.
212. Myös HL:n, Kahan ja Örumin omissa Kilpailuvirastolle antamissa selvityksissä ja vastineissa on useita yksityiskohtia, jotka viittaavat tukkuliikkeiden kiellettyyn tietojenvaihtoon kunkin yhtiön tulevista toimenpiteistä Osaset-asiassa.
213. HL on todennut olleensa yhteydessä muihin yrityksiin ja saaneensa niiltä tiedon, että Osasetin ilmoitukseen on "reagoitava".⁷⁹ Kuten edellä on ilmennyt, reagointi on tarkoittanut muun muassa alennusehtojen leikkaamista ja sitä kautta liikesuhteesta kieltäytymistä. Edelleen HL on myöntänyt kuulleensa tapaamisessa 24.3.2004 Koivusen ja Kahan ilmoitukset alennusten leikkaamisesta ja alennusleikkausten suuruudesta.⁸⁰ HL on siis vahvistanut sen, että Kaha ja Koivunen kertoivat muille tukkuliikkeille omista tulevista hinnoittelua koskevista toimenpiteistään eli käytännössä suunnitelluista alennusleikkauksista.
214. Kaha puolestaan on todennut Koivusen ilmoittaneen muille yhtiöille siirtyvänsä Osasetin osalta "tukkuhinnoitteluun"⁸¹, mikä käytännössä merkitsi liikesuh-

---

⁷⁹ Ks. edellä kohta 93.

⁸⁰ Ks. edellä kohta 173.

⁸¹ Ks. edellä kohta 113.

JULKINEN
12.9.2006

teesta kieltäytymistä. Örumin mukaan joku yhtiö saattoi mainita toisille, ettei aio tehdä "noiden" (Osasetin) kanssa kauppaa⁸². Käytännössä kyseinen ilmaisu rinnastuu liikesuhteesta kieltäytymiseen. S&N/Hardy Spicer on kertonut saaneensa kahdelta tukkuliikkeeltä ilmoituksen, että nämä aikovat "reagoida" tilanteeseen ja "ryhtyä toimenpiteisiin".⁸³ Nämä yhtiöiden omista selvityksistä lausutut yksityiskohdat vahvistavat osaltaan Arwidsonin kertomusta.

6 Kilpailuoikeudellinen arviointi

215. Arwidsonin, HL:n, Kahan, Koivusen ja Örumin menettely on alkanut 23.3.2004 eli ennen kilpailunrajoituslakiin 1.5.2004 voimaan tulleita muutoksia. Menettely on jatkunut lainmuutoksen jälkeiselle ajalle. Kilpailuvirasto katsoo, että menettely on ollut omiaan vaikuttamaan jäsenmaiden väliseen kauppaan, minkä johdosta siihen tulee soveltaa EY:n perustamissopimuksen 81 artiklaa koko menettelyn voimassaolon ajalta. Kilpailuvirasto soveltaa menettelyyn myös kansallista kilpailunrajoituslakia: ennen lainmuutosta voimassa ollutta kilpailunrajoituslain 6 §:ää, ja lainmuutoksen jälkeen kilpailunrajoituslain 4 §:ää, jota tulee soveltaa yhdenmukaisesti EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan kanssa.

6.1 Vaikutus jäsenmaiden väliseen kauppaan

216. Kilpailunrajoituslain 1 a §:ssä (318/2004) todetaan, että kun kilpailunrajoitus on omiaan vaikuttamaan Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, sovelletaan Euroopan yhteisön (EY) perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklan säännöksiä. EY:n tuomioistuimen nykyisen oikeuskäytännön mukaan kilpailunrajoitus on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, kun riittäväällä todennäköisyydellä voidaan ennakoita, että kilpailunrajoituksella voi olla yhteismarkkinoiden kannalta merkityksellinen välitön tai välillinen, todellinen tai potentiaalinen vaikutus jäsenvaltioiden välisen kaupan rakenteeseen. Kaupan käsite on hyvin laaja ja se kattaa tavaroiden kaupan lisäksi myös muun taloudellisen toiminnan.
217. Euroopan komission kauppavaikutusta koskevan tiedonannon⁸⁴ mukaan horisontaaliset kartellit, jotka ulottuvat yhden jäsenvaltion koko alueelle, ovat yleensä omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. EY:n tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kauppavaikutusta on arvioitu siten, että yritysten välinen päätös tai sopimus, joka ulottuu yhden jäsenvaltion koko alueelle, on jo katsottu luonteeltaan sellaiseksi, että se lujittaa kansallisten markkinoiden eristämistä ja haittaa näin perustamissopimuksessa tavoiteltua taloudellista vuorovaikutusta.⁸⁵
218. Sellaiset horisontaaliset yhteistyösopimukset ja etenkin muut kuin kaiken toiminnan hoitavat yhteisyritykset, joiden vaikutusala ulottuu vain yhteen jäsen-

⁸² Ks. edellä kohta 145.

⁸³ Ks. edellä kohdat 136 ja 137.

⁸⁴ Komission tiedonanto EY:n perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklassa tarkoitettua kauppaan kohdistuvan vaikutuksen käsitettä koskevista suuntaviivoista, EYVL C 101/07, 27.4.2004, kohta 78.

⁸⁵ Ks. esim. EY:n tuomioistuimen päätös C-309/99 *Wouters*, 19.2.2002, kohta 95.

JULKINEN
12.9.2006

- valtioon ja jotka eivät liity suoraan tuonti- tai vientitoimintaan, eivät ole luonteensa perusteella omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Tästä huolimatta horisontaaliset yhteistyösopimukset voivat kuitenkin olla omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, jos niillä on markkinoita sulkevia vaikutuksia esimerkiksi siten, että sopimuksilla vaikeutetaan muissa jäsenvaltioissa toimivien yritysten pääsyä kansallisille markkinoille.
219. Nyt arvioitavana olevassa tapauksessa on kyse Suomen varaosamarkkinoille tuotteita maahantuovien yritysten välisestä kielletystä yhteistyöstä. Maahantuojien koordinoitu kilpailunrajoituslain vastainen menettely kohdistui valtakunnallisesti toimivaan varaosien jälleenmyyntiketjuun Osasetiin. Muita maahantuojien asiakkaita ovat erilaiset varaosa- ja tarvikeliikkeet, korjaamot, autojen maahantuojat ja autoliikkeet sekä autoalan tukkuliikkeet.
220. Kiellettyyn yhteistyöhön osallistuneiden maahantuojien tavoitteena oli estää erästä merkittävää asiakasryhmää eli Osaset-kauppiaita siirtymästä kokonaan kilpailevan tukkuliikkeen asiakkaaksi. Samalla haluttiin estää tai vaikeuttaa Atoyta laajentamasta toimintaansa markkinoilla sekä horisontaalisesti että vertikaalisesti. Toisaalta tavoitteena oli myös vaikeuttaa tai estää uuden, Atoyn ja Osasetin suunnitteleman ja Euroopassa jo laajalti toimivan Autofit-korjaamoketjun etabloitumista Suomeen. Uusi korjaamoketju käyttäisi jakeluverkostonaan ainoastaan Atoyta ja Osasetia, joten tämä aiheuttaisi lisää myynnin menetyksiä muille tukkuliikkeille. Markkinoilla olisi tuolloin odotettavissa suuria muutoksia niin tukku-, vähittäismyynti- kuin korjaamomarkkinoillakin.
221. Kilpailuvirasto on kauppavaikutusta arvioidessaan ottanut huomioon myös sen, että autovaraosien suomalaiset tukkuliikkeet hankkivat tuotteita merkittävästi Suomen ulkopuolelta ja että tukkuliikkeet ovat myös etabloituneet ulkomaille. Koivunen toimii Ruotsissa, Virossa, Latviassa ja Venäjällä. Kaha on osa pohjoismaiden suurinta vapaan varaosakaupan konsernia K.G. Knutssonin, johon kuuluvat tytäryhtiöt Suomessa, Ruotsissa, Norjassa, Eestissä, Liettuassa ja Latviassa. Örum kuuluu Mercantile-yritysryhmään, ja huomattava osa sen myynnistä menee myös vientiin. HL kuuluu HL Group –konserniin, jolla on tytäryhtiöitä Virossa ja Latviassa. Arwidson toimii Suomen lisäksi Venäjällä ja Virossa, ja yhtiön tärkeimpiä vientimaita ovat Baltian maat ja Venäjä.
222. Koska tapauksessa on kyse koko Suomen alueelle ulottuneesta autovaraosia ja –tarvikkeita Euroopasta Suomeen maahantuovien yritysten välisestä kartellista ja toimenpiteet kohdistuvat paitsi Suomessa toimivaan jälleenmyyntiketjuun, myös autovaraosia Suomeen tuovaan kilpailevaan maahantuojaan sekä näiden yhdessä suunnittelemaan, Euroopassa jo toimivaan korjaamoketjuun, Kilpailuvirasto katsoo, että varaosamaahantuojien menettely on ollut omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Tällä perusteella Kilpailuvirasto soveltaa kilpailunrajoitukseen kilpailunrajoituslain ohella myös EY:n kilpailusääntöjä.

6.2 Tapaukseen sovelletut säännökset

6.2.1 Kilpailunrajoituslain 6 §

223. Kilpailunrajoituslakia (480/1992) muutettiin 1.5.2005 voimaantulleella lainmuutoksella (318/2004). Koska autovaraosatukkukauppojen edellä kuvattu menettely ajoittuu ennen ja jälkeen tämän lainmuutoksen, menettelyä arvioidaan EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan ohella 1.5.2004 saakka voimaansaolleen kilpailunrajoituslain 6 §:n perusteella (kohta 6.2.1) ja 1.5.2004 voimaantulleeseen kilpailunrajoituslain 4 §n perusteella (kohta 6.2.2).
224. Em. kilpailunrajoituslain 6 §:n mukaan samalla tuotanto- tai jakeluportaalla toimivat elinkeinonharjoittajat tai näiden yhteenliittymät eivät saa sopimuksella, päätöksellä tai niihin rinnastettavalla menettelyllä:
- 1) määrätä tai suosittaa elinkeinotoiminnassa perittäviä tai maksettavia hintoja tai vastikkeita; tai
  - 2) rajoittaa tuotantoa, jakaa markkinoita tai hankintalähteitä, elleivät ne ole välttämättömiä järjestelyille, jotka tehostavat tuotantoa tai jakelua taikka edistävät teknistä tai taloudellista kehitystä ja hyöty pääosaltaan tulee asiakkaille tai kuluttajille.
225. Kilpailunrajoituslain 6 §:n mukaan kiellettyjä ovat sellaiset elinkeinonharjoittajien tai näiden yhteenliittymien väliset *sopimukset, päätökset* ja muut näihin *rinnastettavat menettelyt*, joilla rajoitetaan kilpailua. Kilpailunrajoituslain esitöiden mukaan säännös koskee sekä yritysten nimenomaisia sopimuksia tai näihin rinnastettavaa yritysten yhteisymmärrystä että yritysten yhteiselinten ja yhteenliittymien päätöksiä tai vastaava järjestelyitä, joilla rajoitetaan tai ohjataan horisontaalisessa tasossa yritysten kilpailukeinojen käyttöä.⁸⁶
226. Edellä mainittu 6 §:n kielto sisältää elinkeinonharjoittajien tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien horisontaaliset hintoja tai vastikkeita koskevat sopimukset, suositukset tai vastaavat järjestelyt. Hintayhteistyökielto koskee paitsi tavaroista ja palveluista maksettavia ja perittäviä hintoja, myös alennuksia tai erilaisia toimitusmaksuja sekä vastaavia toimitusehtoja. Kiellon piiriin kuuluvat myös horisontaaliset sopimukset, jotka koskevat sekä yritysten omia myyntihintoja että jälleenmyyntihintojen ja -ehtojen määräämistä. Sopiminen alennuksista pidättäytymisestä rinnastetaan niin ikään hinnoista sopimiseen.
227. Kilpailuneuvosto on vuonna 1997 antamassaan *Finnpap*-päätöksessään⁸⁷ todennut, että sen enempää kilpailunrajoituslain 6 §:n 1 kohdan sanamuoto kuin lain esityötkään eivät anna tukea tulkinnalle, jonka mukaan kiellettyjä olisivat ainoastaan ns. paljaat kartellit, joiden ainoana tai pääasiallisena tarkoituksena on hintatason nostaminen ja joihin ei liity sanottavia tehokkuusetuja. Lain 6

⁸⁶ HE 162/1991 vp., s. 10

⁸⁷ Kilpailuneuvosto päätös 6.6.1997, d:no 21/359/95 "*Finnpap*", s. 58.

JULKINEN
12.9.2006

§:n 1 kohdan kielto koskee sekä paljasta että liitännäistä kilpailijoiden välistä hintayhteistyötä.

228. Kilpailunrajoituslain 6 §:ssä sopimuksen käsite on perinteisesti ymmärretty hyvin laajasti. Sopimuksen muodolla ei ole merkitystä eikä sen tarvitse välttämättä sitoa osapuolia oikeudellisesti taikka olla täytäntöön pantavissa. Sopimusrangaistuksia tai toimeenpanokeinoja ei edellytetä ja myös hiljaiseen sopimiseen perustuvat ns. herrasmiessopimukset kuuluvat edellä tarkoitettuun soveltamispiiriin. Sopimuksen voidaan kilpailuoikeudellisessa mielessä katsoa olevan kyseessä, jos osapuolet nimenomaisesti tai epäsuorasti laativat yhdessä suunnitelman, jossa määrätään niiden toiminnan suuntaviivoista tai toiminnasta pidättäytymisestä markkinoilla.⁸⁸
229. Sopimukseen rinnastettavalla menettelyllä tarkoitetaan kilpailunrajoituslain 6 §:ssä toiminnan yhdenmukaistamisena tai yhdenmukaisena käyttäytymisenä ilmenevää yritysten välistä yhteisymmärrystä.⁸⁹ Kilpailuneuvoston mukaan tällä tarkoitetaan menettelytapoja, joilla yritykset ilman nimenomaista sopimusta keskinäisin kontaktein tarkoituksellisesti vaikuttavat toistensa kilpailukäyttämiseen poistamalla yhteisymmärryksessä yhdenmukaisen käyttäytymisen esteitä. Kiellettyä on paitsi nimenomainen kolluusio, myös yhdessä sovitut ja sovelletut toimenpiteet kollusion edistämiseksi.⁹⁰
230. Yhtenä yhdenmukaistettujen toimenpiteiden muotona on kilpailunrajoituslain 6 §:n soveltamiskäytännössä pidetty sellaisen luottamuksellisen tiedon luovuttamista samalla tuotanto- tai jakeluportaalla toimiville elinkeinonharjoittajille, jollaisen välittymistä kilpailijoille yritykset normaalisti pyrkisivät välttämään. Kysymys on tällöin usein juuri yrityksen nykyistä tai tulevaa hinnoittelua tai hintojen laskemisperusteita koskevasta aineistosta, jota kilpailijat voivat osaltaan käyttää kilpailukäyttämisenä yhdenmukaistamisessa. Hintatiedon ohella kiellettyä on myös luovuttaa kilpailijoilleen muuta sellaista luottamuksellista tietoa, esimerkiksi asiakassuhteita, toimintatavoitteita tai sopimustilannetta koskevaa informaatiota, jollaista yhtiöt eivät normaalisti luovuttaisi kilpailijoilleen ja jonka perusteella yhtiöiden on mahdollista koordinoita kilpailukäyttämistään markkinoilla.⁹¹
231. Kilpailuneuvosto on niin kutsutussa raakapuu-päätöksessään arvioinut niitä edellytyksiä, joiden perusteella keskenään kilpailevien yritysten välistä tietojenvaihtoa voidaan pitää kilpailunrajoituslain (480/1992) 6 §:n vastaisena.⁹² Kilpailuneuvoston mukaan kielletyn tietojenvaihdon tunnusmerkistön täytyminen ei edellytä näyttöä siitä, että yritykset olisivat tosiasiallisesti toimineet yhdenmukaisesti tietojenvaihdon seurauksena. Kilpailijoiden välisen tietojenvaihdon sanktioimisella laissa pyritään siihen, etteivät erityisesti keskittyneillä markkinoilla toimivat saman alan yritykset vaihda keskenään sellaista informaatiota, jonka perusteella epävarmuus kilpailijoiden tulevista reaktioista poistuu tai vä-

⁸⁸ HE 162/1991 vp., s. 10. Ks. myös kilpailuneuvoston raakapuu-päätös 23.11.2000, dnro 46/690/2000, s. 52–53.

⁸⁹ HE 162/1991 vp., s. 10.

⁹⁰ Kilpailuneuvoston raakapuu-päätös 23.11.2000, dnro 46/690/2000, s. 53.

⁹¹ Kilpailuneuvoston raakapuu-päätös 23.11.2000, dnro 46/690/2000, s. 53–54.

⁹² Kilpailuneuvoston raakapuu-päätös 23.11.2000, dnro 46/690/2000.

JULKINEN
12.9.2006

henee, ja jota osaltaan voidaan hyväksikäyttää keskinäisestä kilpailusta pidät-
täytymiseen. Ratkaiseva kriteeri on tietojen luottamuksellisuus. Tieto on luot-
tamuksellista silloin, kun sitä ei ole saatavissa yleisistä lähteistä ja kun tehok-
kaaseen kilpailuun pyrkivällä yrityksellä on intressi olla luovuttamatta sitä muil-
le elinkeinonharjoittajille.⁹³

232. Koska edellä lausutun mukaisesti kielletyn tietojenvaihdon tunnusmerkistön
täytyminen ei edellytä näyttöä tietojenvaihdon vaikutuksista, yritysten välistä
tietojenvaihtoa on pidetty kilpailunrajoituslain 6 §:n vastaisena silloin, kun se
koskee sellaisia luottamuksellisia tietoja, joiden perusteella epävarmuus kilpaili-
joiden tulevista reaktioista poistuu.

6.2.2 EY:n perustamissopimuksen 81 artikla ja kilpailunrajoituslain 4 §

233. EY:n perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen
täytäntöönpanosta annetun neuvoston asetuksen (EY) 1/2003 3 artiklan mu-
kaan jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten tai kansallisten tuomioistuimien on
sovellettava perustamissopimuksen 81 artiklaa, mikäli ne soveltavat kansallista
kilpailulainsäädäntöä perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohdassa tarkoitet-
tuihin sopimuksiin, yritysten yhteenliittymien päätöksiin tai yhdenmukaistettui-
hin menettelytapoihin, jotka saattavat vaikuttaa kyseisessä säännöksessä tar-
koitettuun jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.
234. Kilpailunrajoituslain 1 a §:ssä (318/2004) todetaan, että kun kilpailunrajoitus
on omiaan vaikuttamaan Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden väliseen kauppaan,
sovelletaan Euroopan yhteisön (EY) perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklan
säännöksiä. Menettelyn todettiin edellä vaikuttavan jäsenvaltioiden väliseen
kauppaan. Näin ollen siihen sovelletaan kansallisen kilpailunrajoituslain ohella
myös EY:n perustamissopimuksen 81 artiklaa.
235. EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohdassa kielletään sellaiset elinkei-
nonharjoittajien väliset sopimukset, elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien pää-
tökset sekä elinkeinonharjoittajien yhdenmukaistetut menettelytavat, joiden
tarkoituksena on merkittävästi estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua tai joista
seuraa, että kilpailu merkittävästi estyy, rajoittuu tai vääristyy.
236. Kiellettyjä ovat erityisesti sellaiset sopimukset, päätökset ja menettelytavat:
- 1) joilla suoraan tai välillisesti vahvistetaan osto- tai myyntihintoja taikka mui-
ta kauppaehtoja;
  - 2) joilla rajoitetaan tai valvotaan tuotantoa, markkinoita, teknistä kehitystä
taikka investointeja;
  - 3) joilla jaetaan markkinoita tai hankintalähteitä;
  - 4) joiden mukaan eri kauppakumppaneiden samankaltaisiin suorituksiin sovel-
letaan erilaisia ehtoja siten, että kauppakumppanit asetetaan epäedulliseen
kilpailuasemaan; tai

⁹³ Kilpailuneuvoston raakapuu-päätös 23.11.2000, dnro 46/690/2000 s. 54–55.

JULKINEN
12.9.2006

- 5) joiden mukaan sopimuksen syntymisen edellytykseksi asetetaan se, että sopimuspuoli hyväksyy lisäsuoritukset, joilla niiden luonteen vuoksi tai kauppataivan mukaan ei ole yhteyttä sopimuksen kohteeseen.
237. Kilpailunrajoituslain 4 § vastaa sisällöllisesti perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohtaa, ja sitä myös sovelletaan yhdenmukaisesti 81 artiklan 1 kohdan kanssa.
238. EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohdan soveltamisen kannalta olennaista on myös se, että sopimuksen tai yhdenmukaistetun menettelytavan *tarkoituksena tai seurauksena* on merkittävä kilpailun estyminen, rajoittuminen tai vääristyminen.
239. Sopimukset tai muut järjestelyt, joiden *tarkoituksena* on rajoittaa kilpailua, ovat sellaisia, jotka jo luonteensa puolesta vaikuttavat kilpailuun negatiivisesti. EY:n komission horisontaalista yhteistyötä koskevassa tiedonannossa⁹⁴ todetaan, että sopimuksia, joiden tarkoituksena on kilpailun rajoittaminen hintojen vahvistamisen, tuotannon rajoittamisen taikka markkinoiden tai asiakkaiden jakamisen avulla, voidaan pitää lähtökohtaisesti 81 artiklan ja siten myös kilpailunrajoituslain 4 §:n kiellon piiriin kuuluvina.⁹⁵
240. Mainittuja rajoituksia pidetään kaikkein vakavimpina ja haitallisimpina, koska niissä vaikutetaan suoraan kilpailumekanismiin lopputulokseen. Tällaisiin ns. paljaisiin kartelleihin ei yleensä liity mitään merkittäviä hyötyjä asiakkaille tai kuluttajille, vaan ne on toimeenpantu tarkoituksena ainoastaan rajoittaa kilpailua ja hyödyttää kilpailunrajoitukseen osallistuvia yrityksiä. Koska voidaan olettaa, että näillä rajoituksilla on kielteisiä vaikutuksia markkinoihin, ne ovat lähes aina kiellettyjä.
241. Vaikka kilpailijoiden välisten sopimusten tai yhdenmukaistettujen menettelytapojen tarkoituksena ei olisikaan kilpailun rajoittaminen, tällaiset järjestelyt voivat olla 81 artiklan ja kilpailunrajoituslain 4 §:n vastaisia, jos niiden *seurauksena* on kilpailun rajoittuminen.
242. Erityisesti hinnan, vaikka vain tavoitteeksi asetetun hinnan, vahvistaminen vaikuttaa kilpailuun, koska sen avulla kaikki kartelliin osallistujat voivat ennustaa melko suurella varmuudella, millaista hinnoittelupolitiikkaa niiden kilpailijat jatkossa harjoittavat. Yleisemmällä tasolla tällaiset kartellit vaikuttavat suoraan kyseisillä markkinoilla vallitsevan kilpailun olennaisiin parametreihin. Kun yritykset ilmaisevat yhteisen aikomuksensa noudattaa tuotteidensa osalta tiettyä hintatasoa, ne eivät pääätä itsenäisesti siitä toimintalinjasta, jota ne aikovat markkinoilla noudattaa.⁹⁶

⁹⁴ Komission tiedonanto "Suuntaviivat EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan soveltamisesta horisontaalista yhteistyötä koskeviin sopimuksiin", EYVL C 3, 6.1.2001.

⁹⁵ Komission tiedonanto "Suuntaviivat EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan soveltamisesta horisontaalista yhteistyötä koskeviin sopimuksiin", EYVL C 3, 6.1.2001, kohta 25.

⁹⁶ Ks esim. komission päätös 16.12.2003, *Teollisuusputket*, kohta 214.

JULKINEN
12.9.2006

243. Hinnoista sopimisen ja markkinoiden jakamisen lisäksi 81 artiklan 1 kohdan ja kilpailunrajoituslain 4 §:n nojalla kiellettyjä voivat olla myös esimerkiksi kilpailijoiden välinen kollektiivinen boikotti ja tietojenvaihto, kun niiden tarkoituksena tai seurauksena on kilpailun rajoittaminen.
244. Kollektiivisella boikotilla tarkoitetaan menettelyä, jossa ryhmä keskenään kilpailevia yrityksiä kieltäytyvät yhteistyöstä tietyn asiakkaan, toimittajan tai ryhmän ulkopuolella olevan kilpailijan kanssa. Käytännössä boikotti voi tarkoittaa esimerkiksi toimitusten lopettamista tietyille asiakkaalle tai sopimussuhteiden katkaisemista tiettyjen aliurakoitsijoiden kanssa. Boikotin tavoitteena on usein rankaista ongelmallista asiakasta, toimittajaa tai kilpailijaa sen soveltamista kauppatavoista (hyökkäysboikotti) tai pakottaakseen yrityksen tiettyyn käyttäytymiseen (saalistusboikotti)⁹⁷. On huomattava, että kun yritykset ovat sopineet keskenään boikottitoimenpiteistä tiettyjä asiakkaita tai toimittajia kohtaan, niiden katsotaan toimineen 81 artiklan 1 kohdan vastaisesti, vaikka ne eivät olisikaan osallistuneet tai pystyneet osallistumaan boikotin toimeenpanemiseen.
245. Kollektiivista boikottia on pidetty 81 artiklan vastaisena EY:n kilpailuoikeudessa. Tapauksessa *Papiers Peints de Belgique*⁹⁸ komissio totesi, että kollektiivista boikottia pidetään yhtenä vakavimmista kilpailusäädösten rikkomuksista, sillä sen tarkoituksena on "hankalan" kilpailijan eliminoiminen markkinoilta. Yhteisöjen tuomioistuimella ei muutoksenhakuinstanssina ollut huomautettavaa kyseisestä komission arvioinnista.⁹⁹
246. Keskenään kilpailevien yritysten välinen tietojenvaihto liittyy kartellitapauksissa usein kiinteästi muihin kiellettyihin horisontaalisen yhteistyön muotoihin. Tietojenvaihtoa voidaan käyttää esimerkiksi yhdenmukaistetun menettelyn aikaansaamisen välineenä tai sen avulla voidaan vahvistaa ja valvoa kartellisopimusten toteutumista. Kilpailijan on helpompi suunnitella omaa toimintaansa tietäessään, millaista käyttäytymistä muilta voidaan odottaa. Kilpailun kannalta kriittisten toiminta-aikomusten ilmaiseminen kilpailijalle on kiellettyä, kun tietojen paljastamisen tarkoituksena tai sen seurauksena on markkinoilla vallitsevien kilpailuolosuhteiden muuttaminen itselle edullisemmaksi, vaikeivät ilmoitetut toimenpiteet (esim. hinnankorotukset) täysin toteutuisikaan.¹⁰⁰
247. Ilmaisemalla omat toiminta-aikomuksensa kilpailijalle yritys poistaa tai ainakin olennaisesti vähentää sitä epävarmuutta, joka normaalisti liittyy yritysten toimintaan. Hintatietojen ohella yritykset eivät saa luovuttaa kilpailijoilleen sellaista luottamuksellisenä pidettävää tietoa, jota yhtiöt eivät normaalisti luovuttaisi kilpailijoilleen ja jonka perusteella yhtiöiden on mahdollista koordinoida kilpailukäyttäytymistään markkinoilla. Tällaisia tietoja ovat hintatietojen lisäksi esi-

⁹⁷ Van Bael & Bellis 2005: Competition Law of the European Community, s. 418.

⁹⁸ Komission päätös 23.7.1974, *Papiers Peints de Belgique*.

⁹⁹ EY:n tuomioistuimen päätös 73/74, *Groupement des fabricants de papiers de Belgique ym. vs. komissio*, 26.11.1975.

¹⁰⁰ Vrt. esim. EY:n ensimmäisen asteen tuomioistuimen päätös T-25/95 *Cimenteries CBR ym. vs. komissio*, 15.3.2000, kohdat 1852 ja 1898.

JULKINEN
12.9.2006

merkiksi asiakassuhteisiin, kustannuksiin tai yhtiön toiminnan tavoitteisiin liittyvät seikat.

248. Kilpailijoiden välisen tietojenvaihdon sallittavuutta on yleensä arvioitava tapauskohtaisesti. Arviointiin vaikuttavat mm. vaihdettavan tiedon yksityiskoh-
taisuus, luonne ja ikä sekä tietojenvaihdon tarkoitus. Lisäksi huomioon on otet-
tava ko. markkinoiden rakenne, toimijoiden määrä ja kilpailutilanne. Lähtökoh-
taisesti voidaan kuitenkin todeta, että mitä yksityiskohtaisempaa ja tuoreem-
paa tieto on, sitä todennäköisemmin tietojenvaihto vaikuttaa kilpailuun.
249. Tietojenvaihdon toteaminen kielletyksi ei välttämättä edellytä näyttöä siitä, et-
tä yritykset olisivat tosiasiallisesti toimineet markkinoilla yhdenmukaisesti lii-
kesalaisuuksien vaihdon seurauksena. Tällaista näyttöä ei myöskään ole edelly-
tetty kilpailunrajoituslain aiemmassa päätöskäytännössä. Tietojenvaihdon kiel-
letyksi toteamisen kannalta riittää, että elinkeinonharjoittaja saattaa etukäteen
kilpailijansa tietoon sellaista tulevaan käyttäytymiseensä liittyvää (usein myös
luottamuksellista) informaatiota, jota on luonteensa puolesta mahdollista käyt-
tää hyväksi yrityksen tulevassa kilpailukäyttäytymisessä, ja että elinkeinonhar-
joittaja tällä menettelyllä poistaa sen epätietoisuuden, joka elinkeinonharjoitta-
jalla normaalisti on kilpailijoidensa tulevista reaktioista.
250. EY:n tapauskäytännössä kilpailijoiden välistä luottamuksellisten tietojen vaihtoa
etenkin keskittyneillä markkinoilla on pidetty EY:n perustamissopimuksen 81
artiklan vastaisena riippumatta siitä, onko järjestelyn nimenomaisena tavoitte-
na ollut kilpailun rajoittaminen tai onko näyttöä tietojenvaihdon kilpailua rajoit-
tavista vaikutuksista esitettävissä.
251. Vakiintuneen EY:n oikeuskäytännön mukaan EY:n perustamissopimuksen 81
artiklan 1 kohdan soveltamiseksi ei ole välttämätöntä osoittaa konkreettisten
kilpailunvastaisten vaikutusten olemassaoloa, kun toiminnan tarkoituksena on
osoitettu olevan kilpailun estäminen, rajoittaminen tai vääristäminen yhteis-
markkinoilla.

6.2.2.1 Sopimukset ja yhdenmukaistetut menettelytavat

252. EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohdan mukaan kiellettyjä ovat sel-
laiset yritysten väliset *sopimukset*, yritysten yhteenliittymien *päätökset* sekä
yritysten *yhdenmukaistetut menettelytavat*, joilla rajoitetaan kilpailua.
253. EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu sopimuksen
käsite on perinteisesti ymmärretty hyvin laajasti. Sopimuksen muodolla ei ole
merkitystä eikä sen tarvitse välttämättä sitoa osapuolia oikeudellisesti taikka
olla täytäntöön pantavissa. Sopimusrangaistuksia tai toimeenpanokeinoja ei
edellytetä ja myös hiljaiseen sopimiseen perustuvat ns. herrasmiessopimukset
kuuluvat edellä tarkoitettuun soveltamispiiriin. Sopimuksen voidaan kilpailuo-
ikeudellisessa mielessä katsoa olevan kyseessä, jos osapuolet nimenomaisesti

JULKINEN
12.9.2006

tai epäsuorasti laativat yhdessä suunnitelman, jossa määrätään niiden toiminnan suuntaviivoista tai toiminnasta pidättäytymisestä markkinoilla.¹⁰¹

254. Sopimusta ei välttämättä tarvitse tehdä kirjallisesti eikä sopimusrangaistuksia tai toimeenpanokeinoja edellytetä. Sopimuksen olemassaolo voi näkyä osapuolten toiminnassa suoraan tai välillisesti, sillä toimintatapa voi olla näyttävä sopimuksesta.¹⁰²
255. EY:n ensimmäisen asteen tuomioistuin on todennut ns. *PVC II* tapauksessa, että aiemman tapauksikäytännön perusteella 81 artiklan 1 kohdan tarkoittaman sopimuksen olemassaolon toteamiseksi riittää, että yritykset ovat ilmaisseet yhteisen aikomuksensa käyttäytyä markkinoilla tietyllä tavalla.¹⁰³ Kilpailuvirasto toteaa, että nyt tarkasteltavana olevassa tukkuliikkeiden menettelyssä on ollut kyse nimenomaan siitä, että tukkuliikkeet ovat tapaamisissa 23.3 ja 24.3.2004 ilmaisseet yhteisen aikomuksensa käyttäytyä määrättyllä tavalla suhteessa Osaset-ketjuun.
256. Mikäli yritys osallistuu kokouksiin, joilla on selkeästi kilpailun vastainen tarkoitus, sen katsotaan olevan järjestelyn osapuoli, vaikka se ei tosiasiaassa noudattaisikaan kokouksessa sovittuja periaatteita, ellei se avoimesti ilmaise eriävänsä kokouksessa sovitusta periaatteista.¹⁰⁴
257. Yrityksellä, joka osallistuu yhteiseen sääntöjenvastaiseen toimintaan edistämällä yhteisen tavoitteen saavuttamista, on yhtäläinen vastuu kartellin muiden jäsenten saman rikkomisen yhteydessä toteuttamista toimenpiteistä koko siltä ajalta, kun yritys on mukana yhteisessä järjestelyssä. Näin ollen vaikka kullakin kartellin osanottajalla voi olla kartellissa oma roolinsa, se ei sulje pois sen vastuuta rikkomuksesta kokonaisuudessaan eikä myöskään toisten kartelliin osallistuvien yritysten toiminnasta, jolla on kuitenkin sama sääntöjenvastainen tarkoitus ja kilpailua rajoittava vaikutus. Tämä pitää paikkansa erityisesti silloin, kun yrityksen voidaan katsoa olleen tietoinen muiden osallistujien sääntöjenvastaisesta käyttäytymisestä tai sen voidaan kohtuudella olettaa olleen tietoinen tällaisesta toiminnasta, mutta yritys on silti valmis ottamaan riskin.¹⁰⁵
258. Sopimisen lisäksi laissa kielletään myös yritysten väliset *yhdenmukaistetut menettelytavat*. Yhdenmukaistettujen menettelytapojen käsitteen tarkoituksena on saattaa kieltojen soveltamisalaan myös sellainen yritysten välinen yhteistoiminnan muoto, jossa kilpailun riskit korvataan tietoisesti yritysten välisellä

¹⁰¹ Komission päätös *Pre-insulated Pipe Cartel*, 21.10.1998, kohta 129.

¹⁰² Esim. Euroopan komission päätös 16.12.2003, *Teollisuusputket*, kohta 182.

¹⁰³ EY:n ensimmäisen asteen tuomioistuimen päätös T-305/94 ym. *Limburgse Vinyl Maatschappij NV ym. vs. komissio*, 20.4.1999, kohta 715.

¹⁰⁴ Esim. EY:n ensimmäisen asteen tuomioistuimen päätös T-7/89 *SA Hercules Chemicals NV vs. komissio*, 17.12.1991, kohta 232.

¹⁰⁵ EY:n tuomioistuimen päätös C-49/92 P *komissio vs. Anic Participazioni SpA*, 8.7.1999, kohdat 78-81, 83-85 ja 203.

JULKINEN
12.9.2006

käytännön yhteistyöllä ilman, että jouduttaisiin tekemään varsinaista sopimusta.¹⁰⁶

259. Erityisesti monimutkaisissa kartellitapauksissa kiellettyä kartellia ei EY:n oikeuskäytännön mukaan ole välttämätöntä luokitella selkeästi joko sopimukseksi tai yhdenmukaistetuksi menettelytavaksi, sillä kielletty horisontaalinen yhteistoiminta voi sisältää piirteitä molemmista. Kartelli voi siten yhtä aikaa olla sekä sopimus että yhdenmukaistettu menettely.¹⁰⁷
260. Kielletty yhteistoiminta ei välttämättä aina edellytä varsinaisen toimintasuunnitelman toteuttamista, vaan se tulee ymmärtää laajemmin kilpailusääntöjen perusajatuksen kautta. Jokaisen yrityksen on päätettävä itsenäisesti niistä kaupallisista menettelytavoistaan, joita se aikoo noudattaa markkinoilla. Tämä riippumattomuuden vaatimus kieltää kaikki yritysten väliset suorat tai välilliset yhteydet, joiden tarkoituksena tai seurauksena on joko vaikuttaa todellisen tai mahdollisen kilpailijan käyttäytymiseen markkinoilla tai paljastaa kilpailijalle toimintatavat, joita ne itse ovat päättäneet noudattaa tai joita ne aikovat noudattaa markkinoilla.¹⁰⁸
261. Yhdenmukaistettujen menettelytapojen tunnusmerkistön täyttyminen edellyttää EY:n oikeuskäytännön mukaan, että yritykset ovat keskenään joko suoraan tai epäsuorasti yhteyksissä toisiinsa, ja että yrityksillä on yhteinen tahto tai muu yhteisymmärrys tehdä keskenään yhteistyötä kilpailemisen sijasta.¹⁰⁹ Näin ollen kaikki sellainen yhteydenpito, jonka tavoitteena tai seurauksena olisi joko vaikuttaa nykyisen tai potentiaalisen kilpailijan toimintaan markkinoilla tai paljastaa tällaiselle kilpailijalle, miten yritykset ovat päättäneet toimia markkinoilla tai suunnittelevat toimivansa markkinoilla, on kiellettyä.
262. Vaikka 81 artiklan 1 kohdan sanamuoto periaatteessa viittaa sekä menettelytapojen yhdenmukaistamiseen että tästä aiheutuvaan markkinakäyttäytymiseen ja toisaalta näiden kahden väliseen syy-seuraus-suhteeseen, on väistämätöntä, että yritykset, jotka osallistuvat yhdenmukaistamiseen ja edelleen toimivat sen jälkeen aktiivisesti markkinoilla, ottavat kilpailijoidensa kanssa vaihtamansa tiedot huomioon tehdessään omaan markkinakäyttäytymiseensä liittyviä ratkaisuja. Näin on erityisesti siinä tapauksessa, kun tietoa vaihdetaan säännöllisesti ja pitkällä aikavälillä. Tällainen toiminta on 81 artiklan 1 kohdan vastaista, vaikka kilpailua rajoittavia vaikutuksia ei markkinoilla esiintyisikään.¹¹⁰

¹⁰⁶ Esim. Euroopan komission päätös 16.12.2003, *Teollisuusputket*, kohta 184 ja EY:n tuomioistuimen päätös 48/69 *Imperial Chemical Industries vs. komissio*, 14.7.1972, kohta 64.

¹⁰⁷ Komission päätös 21.10.1998, *Pre-insulated pipe cartel*, kohta 132. Ks. myös komission *British sugar -päätös* 14.10.1998, kohta 70 sekä EY:n tuomioistuimen päätös C-49/92 P *komissio vs. Anic Participazioni SpA*, 8.7.1999, kohdat 132-133.

¹⁰⁸ Ks. EY:n tuomioistuimen päätös 40/73 *Suiker Unie ym. vs. komissio*, 16.12.1975, kohdat 173-174 ja EY:n ensimmäisen asteen tuomioistuimen päätös T-305/1994 *Limburgse Vinyl Maatschappij NV vs. komissio*, 20.4.1999, kohta 720.

¹⁰⁹ Ks. esimerkiksi EY:n tuomioistuimen päätökset 48/69, *Imperial Chemical Industries vs. komissio*, kohdat 64-68 ja 40/73 *Suiker Unie ym. vs. komissio*, kohdat 173-174.

¹¹⁰ EY:n tuomioistuimen päätös C-199/92 P, *Hüls AG vs. komissio*, 8.7.1999, kohdat 161-166.

JULKINEN
12.9.2006

263. On huomattava, että 81 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun sopimuksen olemassaolo ei edellytä samanlaista varmuutta ja muodollisuutta kuin esimerkiksi siviilioikeudellisen sopimuksen toimeenpaneminen. Lisäksi erityisesti monimutkaisten ja pitkäkestoisten kartellitapausten yhteydessä sopimuksen käsitettä voidaan käyttää mistä tahansa kokonaissuunnitelmasta tai yhdessä sovitusta ehdoista, myös kaiken sellaisen toimeenpanemisesta, josta on sovittu yhdessä saman toimintamekanismin pohjalta ja yhteistä tarkoitusta tavoitellen.

6.3 Tarkasteltavana oleva kilpailunrajoitus

6.3.1 Hintayhteistyö ja kollektiivinen boikotti

264. Kilpailuvirasto katsoo asiassa esiintulleet seikat kokonaisuutena huomioon ottaen, että Arwidson, Kaha, Koivunen, HL ja Örum ovat EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan vastaisesti koordinoineet yhdessä kilpailukäyttäytymistään ja toimenpiteitään suhteessa Osaset-ketjuun 23.3.2004 alkaen. Ajanjaksolla 23.3–30.4.2004 kyseessä on ollut myös tuolloin voimassa olleen kilpailunrajoituslain 6 §:n vastainen menettely. Kilpailunrajoituslakiin 1.5.2004 voimaantulleiden muutosten jälkeen kyseessä on ollut kilpailunrajoituslain 4 §:n vastainen menettely.
265. S&N/Hardy Spicerin osalta Kilpailuvirasto toteaa, että vaikka yhtiö lähetti Osasetille vastauskirjeen markkinointisopimuksen irtisanomisesta samana päivänä kuin Kaha, Koivunen, HL ja Örum, virastolla ei ole näyttöä yhtiön osallistumisesta tukkuliikkeiden keskinäisiin tapaamisiin 23.3–24.3.2004. S&N/Hardy Spicer ei myöskään viraston saamien tietojen mukaan keväällä 2004 heikentänyt eikä myöskään ilmoittanut heikentävänsä Osaset-kauppiaiden alennuksia. Näin ollen Kilpailuvirasto katsoo, että sillä ei ole näyttöä S&N/Hardy Spicerin osallistumisesta Osaset-ketjuun kohdistuneeseen kilpailusääntöjen vastaiseen menettelyyn.
266. Kaha, Koivunen, HL ja Örum ovat itse kiistäneet toimineensa Osaset-asiassa lainvastaisesti. Vaikka yhtiöiden toimitusjohtajat myöntävät tavanneensa keskenään 23.3.2004 ja 24.3.2004 ja keskustelleensa Osasetin ja Atoyn yhteistyöjärjestelystä, he kiistävät tapaamisten kilpailusääntöjen vastaisen luonteen. Yhtiöiden mukaan tapaamisissa keskusteltiin lähinnä alan kilpailutilanteesta yleensä, "ihmeteltiin" Osasetin lähettämää ilmoitusta ja pohdittiin sitä, kuka hankkeen rahoittaa.
267. Kilpailuvirasto toteaa, että tukkuliikkeiden kilpailua rajoittava menettely käy ensinnäkin ilmi Arwidsonin sekä kirjallisesti että suullisesti virastolle antamasta kertomuksesta. Kilpailua rajoittavan järjestelyn tavoitteena oli kollektiivisin toimenpitein painostaa Osaset-kauppiaita jäämään suunnitellun Atoy-yhteistyön ulkopuolelle. Arwidsonin lausuntoa tukevat vahvasti myös muut Kilpailuviraston selvityksissä esiin tulleet seikat.
268. Arwidson, Kaha, Koivunen, HL ja Örum myöntävät tavanneensa toisensa keskustellakseen Osaset-asiasta kaksi kertaa maaliskuussa 2004. Yhtiöt myöntävät, että tapaamisissa keskusteltiin nimenomaan Osasetin ja Atoyn yhteistyö-

JULKINEN
12.9.2006

järjestelystä. Kilpailuvirasto katsoo, että liiketoiminnallisten, niin yksittäisiin asiakkaisiin kuin kilpailijoihinkin liittyvien, ratkaisujen ja toimintalinjojen tulee perustua yrityksen itsenäiseen harkintaan. Mikäli esimerkiksi kilpailustrategioista tai tässä tapauksessa sopivista "reagointitavoista" markkinoilla tapahtuneeseen yllättävään muutokseen keskustellaan kilpailevien yritysten kesken, keskustelut ja siinä välittyneet tiedot kilpailijoiden suunnitelmista väistämättä vaikuttavat myös yritysten väliseen kilpailuun markkinoilla, ja yritykset toimivat näin ollen kilpailusäännösten vastaisesti.

269. Estääkseen merkittävän asiakkaan siirtymisen kilpailijalle, yhtiöt päättivät painostaa kauppiaita jäämään Atoy-yhteistyön ulkopuolelle lopettamalla kaupankäynnin Osaset-kauppioiden kanssa. Vaikka kaupankäynnin lopettaminen tapahtui välillisesti alennusehtojen huonontamalla, lopputulos oli käytännössä sama kuin suoralla toimituksista kieltäytymisellä. Painostustoimenpiteillä kauppiat asetettiin valinnan eteen: joko ne liittyisivät Atoy-yhteistyöhön ja menettäisivät samalla kaikkien muiden tukkuliikkeiden tuotteet valikoimistaan tai ne jättäytyisivät Atoy-yhteistyön ulkopuolelle ja saisivat edelleen ostaa eri tukkuliikkeiden varaosia entisin ehdoin.
270. Tukkuliikkeiden Osaset-ketjuun kohdistamat painostustoimenpiteet perustuivat siihen tosiasiaan, että jokainen varaosaliike tarvitsee tuoteryhmittäin keskimäärin kolme aktiivista toimittajaa. Näin ollen tiedettiin, että Osaset-kauppiat eivät voi selvitä pelkästään Atoyn toimituksilla. Yhtiöiden yhdessä aikaansaama liikesuhteesta kieltäytyminen Osasetin kanssa vaikeuttaisi Osasetin asemaa siinä määrin, että Osaset luopuisi Atoy-yhteistyöstä. Menettelyllä estettäisiin Atoyn aseman vahvistuminen Suomen tukkumarkkinoilla sekä vaikeutettaisiin Atoyn suunnitteleman eurooppalaisen Autofit-korjaamoketjun¹¹¹ lanseeraamista Suomeen. Yhtä lailla kollektiivisella boikotilla haluttiin myös rangaista Osaset-kauppiaita yhteistyösopimuksen tekemisestä kilpailevan tukkuliikkeen Atoyn kanssa. Osaset-kauppiat haluttiin painostaa palaamaan entiseen toimintamalliin, jossa ostot jakautuvat tasaisesti kaikille tukkuliikkeille. Kilpailuvirasto katsoo, että kaikki tämä korostaa lainvastaisen menettelyn vakavuutta.
271. Varaosakaupassa yhdellä toimittajalla on tuoteryhmittäin edustettavanaan pääsääntöisesti yhden valmistajan valikoima. Varaosaliikkeen kannalta täyden palvelun tarjoaminen edellyttää siten ostoja usealta tavarantoimittajalta. Se toimittaja, joka pääsee useimpien perustuoteryhmien toimittajaksi on ns. päätavarantoimittaja. Tuotteita on voitava hankkia useilta toimittajilta myös sen vuoksi, että valmistajat eivät enää valmista tuotteita kaikkiin automalleihin, vaan jokaisella toimittajalla on vain osa tuoteryhmän tuotteista. Lisäksi yhä useammalle tuotteelle on olemassa vain yksi maahantuoja.
272. Tukkuliikkeiden ilmaistessa toisilleen, miten ne aikovat Osaset-asiassa toimia ja että Osaset-ketjun alennuksia tullaan kollektiivisesti laskemaan merkittävästi, yhtiöiden väliltä poistui se riski ja epävarmuus, joka markkinoilla normaalisti vallitsee muiden markkinatoimijoiden toimenpiteistä. Epävarmuuden poistumi-

---

¹¹¹ Autofit-autokorjaamoketjun internetsivujen (www.autofit.fi) mukaan korjaamoiden tavarajakelu hoidetaan pääosin Osaset-tukkumyyjien kautta.

JULKINEN
12.9.2006

nen mahdollisesti kollektiivisen boikotin toteutumisen ja onnistumisen myös käytännössä. Ilmaisemalla kilpailijoilleen aikomuksensa toteuttaa yhtenäistä toimintastrategiaa suhteessa Osaset-kauppiaisiin, yritykset eivät päättäneet itsenäisesti noudattamastaan toimintalinjasta markkinoilla ja yritysten yksilöllinen kaupallinen käyttäytyminen rajoittui. Näin ollen yritykset rikkovat EY:n perustamissopimuksen kilpailua koskevaa perusajatusta.¹¹²

273. On huomattava, että mikään tukkuliikkeistä olisi tuskin uskaltanut ryhtyä yksin vastaaviin toimenpiteisiin. Neuvotteluista ja kaupanteosta kieltäytyminen merkittävän asiakasketjun kanssa sisältää riskin siitä, että joku muu tukkuliike onnistuukin pitämään Osaset-ketjun asiakkaanaan Atoy-yhteistyöstä huolimatta. Painostustoimenpiteisiin, alennusten leikkaamiseen ja sitä kautta ostoehdojen huonontamiseen uskallettiin lähteä nimenomaan sen vuoksi, että yhtiöillä oli toisilleen välittämä tieto siitä, että muut aikovat toimia samalla tavalla. Jos yhtiö on vaarassa menettää merkittävän asiakkaansa, yrittäisi se todennäköisesti normaaliolosuhteissa kaikin keinoin neuvotella asiakkaan pysymään itsellään. Sen sijaan, että tukkuliikkeet olisivat kilpailleet asiakkaastaan, ne päättivätkin kollektiivisesti leikata Osasetin alennukset ja siten käytännössä kieltäytyä yhteisesti liikesuhteesta Osasetin kanssa. Alennusten leikkaamisesta sopiminen on kilpailuoikeudellisesti rinnastettavissa hintayhteistyöhön.
274. Kilpailuvirasto katsoo, että ainoa syy tukkuliikkeiden menettelylle on ollut kilpailun rajoittaminen ja Osaset-kauppioiden painostaminen jäämään Atoy-yhteistyön ulkopuolelle. Menettelyllä estettiin se, että tukkuliikkeet ryhtyisivät kilpailemaan siitä, ketkä niistä pääsevät Osaset-ketjun tavarantoimittajaksi.
275. Arwidsonin kertomusta tukkuliikkeiden tapaamisten sisällöstä vahvistaa myös se seikka, että Kaha, Koivunen, HL ja Örum reagoivat Osasetin ilmoitukseen täsmälleen samalla tavalla tarkalleen samana päivänä 24.3.2004. Myös yhtiöiden vastauskirjeet Osasetille olivat asiallisesti identtiset. Lisäksi yhtiöt kieltäytyivät tämän jälkeen kaikista neuvotteluista Osasetin hallituksen kanssa. Tapaamisissa sovittu toimintasuunnitelma toteutui näin ollen myös käytännössä.

6.3.2 Sopimus ja/tai yhdenmukaistettu menettelytapa

276. Kilpailuvirasto katsoo asiassa esiin tulleet seikat kokonaisuutena huomioon ottaen, että Arwidson, Kaha, Koivunen, HL ja Örum ovat EY:n perustamissopimuksen ja kilpailunrajoituslain vastaisesti sopineet ja koordinoineet yhdessä kilpailukäyttäytymistään ja toimenpiteitään suhteessa Osaset-ketjuun 23.3.2004 alkaen seuraavasti:
- yhtiöt sopivat yhteisiin toimenpiteisiin ryhtymisestä ja yhteistyöstä kieltäytymisestä Osasetin kanssa (kollektiivinen boikotti),
  - yhtiöt sopivat Osaset-kauppioiden alennusten merkittävästä leikkaamisesta, ja

¹¹² Vrt. esim. EY:n ensimmäisen asteen tuomioistuimen päätös T-311/94 *BPB de Eendracht vs. komissio*, 14.5.1998, kohta 192).

JULKINEN
12.9.2006

- yhtiöt varmistivat sopimuksen ja yhdenmukaistetun menettelyn tietojenvaihdolla kertomalla kilpailijoilleen omista tulevista toimenpiteistä Osaset-kauppiaiden suhteen.

277. Tukkuliikkeiden menettelyä voidaan kokonaisuudessaan pitää 81 artiklan 1 kohdan tarkoittamana *sopimuksena*. Yritykset sopivat tapaamisissa 23.3.2004 ja 24.3.2004 yhteisestä toimintasuunnitelmasta, jonka tavoitteena oli estää merkittävän asiakasketjun siirtyminen yhden toimittajan malliin kilpailevan tukkuliikkeen asiakkaaksi. Sopimukseen sisältyi kaksi pääasiallista elementtiä: kollektiivisesti tapahtuva yhteistyöstä kieltäytyminen Osasetin kanssa ja Osaset-kauppiaiden alennusten merkittävä leikkaaminen.
278. Ilmaisulla "sopimus" viitataan tässä yhteydessä kokonaissuunnitelman lisäksi myös kaikkiin muihin menettelyihin, joilla edistettiin yhteiseen tavoitteeseen pääsemistä. Tukkuliikkeiden tapauksessa kokonaissuunnitelman toteutumista vahvistettiin tietojenvaihdolla. Kun kilpailijoille ilmaistiin, millaisiin käytännön toimenpiteisiin itse aiotaan ryhtyä, vahvasti tämä tieto kokonaissuunnitelman toteutumista.
279. Viraston selvityksissä on tullut esille, että ainakin Kaha ja Koivunen kertoivat muille tukkuliikkeille suunnittelemistaan alennusleikkauksista ja niiden suuruudesta. Lisäksi tapaamisissa vaihdettiin tietoa myös muista Osaset-ketjuun liittyvistä toiminta-aikomuksista. Tietojenvaihto on tullut esiin paitsi Arwidsonin, myös HL, Kahan ja Örumin kertomuksissa.
280. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan 81 artiklan 1 kohdan tarkoittaman sopimuksen toteamiseksi riittää se, että yritykset ovat ilmaisseet yhteisen tahonsa käyttäytyä markkinoilla tietyllä tavalla.¹¹³ Kilpailuvirasto huomauttaa, että Arwidsonin, HL:n, Kahan, Koivusen ja Örumin yhteistoiminnassa on ollut kyse nimenomaisesti tästä.
281. Mikäli tukkuliikkeiden menettelyn ei katsottaisi täyttävän varsinaisia sopimuksen tunnusmerkkejä, menettely on kuitenkin joka tapauksessa katsottava 81 artiklan 1 kohdassa kielletyksi *yhdenmukaistetuksi menettelytavaksi*. EY:n oikeuskäytännön mukaan kiellettyä kartellia ei ole välttämätöntä luokitella selkeästi joko sopimukseksi tai yhdenmukaistetuksi menettelytavaksi, koska kielletty horisontaalinen yhteistoiminta voi sisältää piirteitä molemmista ja olla yhtä aikaa sekä sopimus että yhdenmukaistettu menettely.¹¹⁴

6.3.3 Tarkoituksena ja seurauksena kilpailun rajoittaminen

282. Kilpailuvirasto katsoo, että tukkuliikkeiden yhteisesti sopimien alennusten leikkaamisen tarkoituksena on ollut kilpailun rajoittaminen. EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohdassa ja samalla siis myös kilpailunrajoituslain 4

¹¹³ Esim. EY:n ensimmäisen asteen tuomioistuimen päätös T-305/1994, *Limburgse Vinyl Maatschappij NV vs. komisio* 20.4.1999, kohta 715.

¹¹⁴ Vrt. edellä kohta 150.

JULKINEN
12.9.2006

§:ssä kilpailua rajoittavaksi luetaan nimenomaisesti sellaiset sopimukset ja menettelytavat, joilla

- suoraan tai välillisesti vahvistetaan myyntihintoja tai muita kauppaehtoja
- rajoitetaan tai valvotaan tuotantoa, markkinoita tai teknistä kehitystä,
- jaetaan markkinoita tai hankintalähteitä.

283. Alennusleikkauksista sopiminen rinnastuu yllä todettuun kiellettyyn myyntihinnoista sopimiseen. Tällaista hintojen vahvistamista pidetään kilpailun kannalta yhtenä haitallisimmista kilpailunrajoituksista, sillä hintakartellit vaikuttavat suoraan markkinoilla vallitsevan kilpailun olennaisiin parametreihin.¹¹⁵ Näin ollen hinnoista sopimista pidetään yleisesti jo luonteeltaan vakavana kilpailunrajoituksena, jonka tavoitteena on kilpailun rajoittaminen. Tällaisilla rajoituksilla oletetaan kielteisiä vaikutuksia markkinoihin, minkä vuoksi ei ole tarpeen erikseen osoittaa niiden vaikutuksia kilpailuun tai markkinoihin.¹¹⁶ Vakiintuneen EY:n tapauskäytännön mukaan 81 artiklan vastaiseksi on katsottu mm. sopiminen yhteisistä hinnankorotuksista,¹¹⁷ hinnankorotusten määrästä ja ajankohdasta¹¹⁸ ja kiellosta myöntää alennuksia.¹¹⁹ Vastaavat kilpailunrajoitukset ovat olleet kiellettyjä myös ennen 1.5.2004 voimassa olleen kilpailunrajoituslain 6 §:n perusteella¹²⁰.
284. Kilpailuvirasto katsoo, että Arwidsonin lausunto, Osaset-kauppiaiden kertomus, tukkuliikkeiden samanaikaisesti Osasetille lähettämät kirjeet sekä Kilpailuviraston tarkastuksilla haltuunsa saama aineisto osoittavat yhdensuuntaisesti, että Arwidson, Kaha, Koivunen, HL ja Örum olivat keväällä 2004 kilpailusäännöissä tarkoitettulla tavalla sopineet kollektiivisesti Osaset-ketjulle myönnettävin alennusten merkittävästä huonontamisesta 1.4.2004 lähtien.
285. Vaikka Kaha, Koivunen, HL ja Örum ovat itse kieltäneet kilpailunrajoituslain vastaisen menettelyn, Örum on myöntänyt tukkuliikkeiden tuoneen tapaamisissa esille omia toiminta-aikomuksiaan Osaset-ketjun suhteen. HL on puolestaan myöntänyt kuulleen Kahan ja Koivusen edustajien ilmoittaneen tapaamisessa suunnittelemiensa alennusleikkausten suuruudet. Kaha on todennut Koivusen puhuneen tukkuhinnoitteluun siirtymisestä. Näiden lisäksi S&N/Hardy Spicer on kertonut saaneensa tietää Örumin ja Kahan kautta Koivusen toiminta-aikomuksista Osasetin suhteen.
286. Kilpailuviraston tarkastuksella haltuunsa saama materiaali vahvistaa tukkuliikkeiden keskinäisen boikottisopimuksen olemassaolon. Tukkuliikkeiden asiakas-

¹¹⁵ EY:n ensimmäisen asteen tuomioistuimen päätös T-141/94, *Thyssen Stahl vs. komissio*, 11.3.1999, kohta 675.

¹¹⁶ Ks. komission tiedonanto 81 artiklan soveltamisesta horisontaalista yhteistyötä koskeviin sopimuksiin, kohdat 18 ja 25; komission asetus (EY) N:o 2658/2000 erikoistumissopimuksista, artikla 5; komission asetus n:o 2659/2000 tutkimus- ja kehityssopimuksista, artikla 5; tai komission tiedonanto vähämerkityksisistä sopimuksista EYVL C 368, kohta 11.

¹¹⁷ Esim. EY:n tuomioistuimen päätös 48/69, *Imperial Chemical Industries Inc. vs. komissio*, 14.7.1972, kohdat 118-119.

¹¹⁸ Esim. Euroopan komission päätös IV/35.691, *Pre-insulated pipe cartel*, 21.10.1998, kohta 147.

¹¹⁹ Esim. EY:n tuomioistuimen päätös 246/86, *SC Belasco ym. vs. komissio*, 11.7.1989, kohta 12.

¹²⁰ Ks. hallituksen esitys 91/162.

JULKINEN
12.9.2006

käyntiraportit osoittavat, että myös kauppiat olivat panneet merkille sekä boikotin olemassaolon että Arwidsonin boikotista irtautumisen. Asiakaskäyntiraportit myös osoittavat, että kauppiaiden reaktioista boikottiin oli tarpeen raportoida yhtiön johdolle. Kauppiaiden myyntimiehille esittämät kommentit sekä kartelli- ja boikottisyytökset eivät tulleet yhtiöille yllätyksenä, sillä niistä kirjoitettiin raporteissa neutraalisti toteavaan sävyyn. Kilpailuviraston mukaan raportit ja sähköpostikirjeenvaihto viittaavat selvästi siihen, että sekä yhtiöiden myyntimiehet että yhtiöiden toimitusjohtajat olivat tietoisia yhteisesti sovituista toimintatavoista Osaset-ketjun suhteen. Sovituista toimintatavoista poikkeaminen eli kaupanteon aloittaminen Osasetin kanssa pantiin muissa yhtiöissä selkeästi merkille. Näin tapahtui sekä Arwidsonin että HL:n aloitettua kaupanteon Osasetin kanssa. HL:n mukaan Kaha, Koivunen ja Örum olivat ilmaisseet pettymyksensä HL:n ratkaisusta.

287. Varaosatukkuliikkeiden kollektiivinen sopiminen alennustason merkittävästä heikentämisestä tietyllä prosenttimäärällä tietyn hintatason yläpuolelle merkitsee käytännössä hinnankorotuksista sopimista. Alennusten heikentämisestä sopimista on pidettävä yhtä lailla hinnoista sopimisena ja näin ollen myös vakavana kilpailunrajoituksena. On lisäksi huomattava, että hinnoittelun variointi tapahtuu varaosakaupassa pitkälti alennusten kautta, sillä asiakkaille myönnetään erilaisia alennuksia lähes poikkeuksetta. Varaosakauppialla voi olla valikoimassaan jopa yli 20 000 tuotenumikettä, ja erilaisia alennuksia myönnetään esimerkiksi tuoteryhmittäin ja ostomäärittäin. Arvioitavana olevassa tapauksessa tukkuliikkeiden oli tarkoituksenmukaisempaa sopia yhdessä alennustason voimakkaasta heikentämisestä kuin suoraan tuhansien yksittäisten tuotteiden hinnoista.
288. Koska tukkuliikkeiden boikotissa on kyse vakavasta kilpailunrajoituksesta, menettelyn kielletyksi toteaminen ei edellytä sitä, että yritykset olisivat tarkalleen päättäneet noudatettavasta hintatasosta tai siitä, kuinka monta prosenttia kukin alennuksia laskee. Riittävää on, että ne sopivat yhdessä alennusten laskeamisesta sellaiselle tasolle, että kaupanteko muuttuu Osaset-kauppiaiden näkökulmasta käytännössä mahdottomaksi.
289. Kilpailuvirasto katsoo, että järjestelyä tulee tarkastella kokonaisuutena, jolla tähdättiin tietyn tavoitteen toteuttamiseen. Boikottisuunnitelman päämääränä oli erilaisin toimenpitein painostaa Osaset-kauppiat jättäytymään Osaset-ketjun ulkopuolelle ja näin estää merkittävän asiakasryhmän siirtyminen kilpaillevan tukkuliikkeen asiakkaaksi. Samalla pyrittiin estämään Atoyn liiketoiminnallisten suunnitelmien toteutuminen ja sen myötä vaikeuttamaan Atoyn mahdollisuuksia kilpailla muiden tukkuliikkeiden kanssa. Kysymyksessä on ollut vakava, yksinomaan kilpailun rajoittamiseen tähdännyt EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan sekä kilpailunrajoituslain 4 §:n vastainen menettely. Kilpailunrajoituslakiin 1.5.2004 voimaan tulleita muutoksia edeltäneeltä ajalta kyseessä on ollut voimassa olleen kilpailunrajoituslain 6 §:n vastainen menettely.
290. Kilpailuvirasto katsoo, että myös Arwidsonin, Kahan, Koivusen, HL:n ja Örumin keskinäisen menettelyn (kollektiivinen boikotti, alennuspolitiikasta sopiminen ja kielletty tietojenvaihto) seurauksena on ollut kilpailun rajoittuminen. Yhteistoi-

JULKINEN
12.9.2006

minnan seurauksena yhtiöt käytännössä lopettivat keskinäisen hintakilpailunsa suhteessa Osaset-kauppiaisiin. Sen sijaan, että tukkuliikkeet olisivat kukin itsenäisesti kilpailemalla ja entistä parempia ehtoja tarjoamalla yrittäneet saada Osaset-kauppiaiden ostot pidettyä itsellään, yhtiöt valitsivat lainvastaisen reagoitavan eli kollektiivisen painostuksen. Tukkuliikkeiden kollektiivisten painostustoimenpiteiden seurauksena 20 Osaset-kauppiasta 50:stä jättäytyi lopulta Atoy-yhteistyön ulkopuolelle. Menettelyllä vaikeutettiin uuden toimintamallin kehittymistä ja heikennettiin sen mahdollisuuksia tuoda markkinoille lisää kilpailua ja vaihtoehtoja.

291. Kilpailuvirasto kiinnittää kuitenkin kilpailunrajoitusten seurausten osalta huomiota vakiintuneen EY:n oikeuskäytäntöön, jonka mukaan EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan 1 kohdan soveltamiseksi ei ole välttämätöntä osoittaa konkreettisten kilpailunvastaisten vaikutusten olemassaoloa ja määrää, kun toiminnan tarkoituksena on osoitettu olevan kilpailun estäminen, rajoittaminen tai vääristäminen yhteismarkkinoilla.¹²¹ Ottaen huomioon autovaraosien tukkuliikkeiden menettelyn selkeän kilpailunvastaisen tavoitteen, asiassa ei ole välttämätöntä erikseen osoittaa kilpailulle aiheutuneiden haitallisten vaikutusten määrää.

6.3.4 Tukkuliikkeiden vastineiden arviointi

292. Kilpailuvirasto pyysi 23.9.2005 epäiltynä olevilta tukkuliikkeiltä vielä erikseen vastinetta viraston valmistelemaan markkinaoikeusesitysluonnokseen. Seuraavassa virasto arvioi tukkuliikkeiden luonnoksesta esittämiä argumentteja.

Sopimusoikeudelliset näkökohdat

293. Kaha, Koivunen ja Örum ovat vastineissaan todenneet, että Osasettiin liittyvässä asiassa on kyse puhtaasti sopimusoikeudellisesta kysymyksestä.
294. Kilpailuvirasto ei hyväksy tätä väitettä. Tukkuliikkeiden menettelyn kilpailuoikeudellisen arvioinnin kannalta olennaista on se, että toimenpiteet, joihin tukkuliikkeet Osasetin ilmoituksen jälkeen ryhtyivät, perustuivat yhteisissä keskusteluissa saavutettuun yksimielisyyteen yhteisistä toimintatavoista.
295. Ottaen huomioon Arwidsonin lausunnon, tukkuliikkeiden keskinäiset tapaamiset ja samanaikaisesti lähettämät kirjeet, ostoehtojen merkittävä huonontaminen sekä Osaset-kauppiailta saadut tiedot neuvotteluista kieltäytymisestä, Kilpailuvirasto pitää selvänä, etteivät tukkuliikkeiden reaktiot ja toimenpiteet perustuneet kunkin elinkeinonharjoittajan itsenäiseen harkintaan, vaan tietojenvaihtoon ja keskusteluun yhdessä kilpailijoiden kanssa. Näin ollen kyse ei enää ole pelkästä yksittäisen tukkuliikkeen ja Osasetin välisestä sopimuserimielisyydestä, vaan tukkuliikkeiden kollektiivisesta EY:n perustamissopimuksen ja kilpailunrajoituslain vastaisesta toiminnasta.

---

¹²¹ EY:n ensimmäisen asteen tuomioistuimen päätös T-62/98, *Volkswagen AG vs. komissio*, 6.7.2000, kohta 178.

JULKINEN
12.9.2006

296. Kilpailuvirasto huomauttaa lisäksi, että väitettyjen sopimuksellisten oikeuksien turvaaminen ei edellytä kilpailunrajoittamista eikä se myöskään ole kilpailuoikeudellisesti hyväksyttävä peruste vakavan kielletyn kilpailunrajoituksen toimeenpanolle.

Päätösten itsenäisyys

297. Kaikki tukkuliikkeet ovat korostaneet sitä, että kaikista Osaset-ketjuun kohdistetuista toimenpiteistä päätti kunkin tukkuliikkeen toimitusjohtaja yksin.
298. Kilpailuvirasto toteaa, että ottaen huomioon sen kokonaiskuvan, joka tukkuliikkeiden toiminnasta on eri lähteistä saatujen tietojen perusteella syntynyt, virasto ei pidä tukkuliikkeiden väitettä päätösten itsenäisyydestä uskottavana. Kun tukkuliikkeiden toimenpiteitä ovat käytännössä edeltäneet kilpailijoiden kanssa käydyt keskustelut sopivista toimintatavoista, yksimielisyys siitä, että Osaset-kauppiat painostetaan eri toimenpitein jäämään ulos Atoy-yhteistyöstä, sekä suoranainen tietojenvaihto kilpailijan toiminta-aikomuksista, ei tällaisia toimenpiteitä eikä niitä edeltäneitä päätöksiä voida pitää kilpailuoikeudellisessa mielessä itsenäisenä.

Arwidsonin tunnustus

299. HL, Kaha, Koivunen ja Örum ovat vastineissaan kyseenalaistaneet Arwidsonin lausuntojen luotettavuuden. HL on todennut Arwidsonin käsityksen perustuvan Jäppisen omiin päätelmiin ja huomauttaa Arwidsonin lausunnon olevan väritynyt. Kaha on todennut Jäppisen lausumien 23.3.2004 ja 24.3.2004 tapaamisista totuudenvastaisina ja vääristyneinä, ja toteaa, ettei ole poissuljettua, että Jäppisen kertomus on väritynyt ja muuttunut siinä tarkoituksessa, että Arwidson on pyrkinyt hyödyntämään sakoista vapautumista koskevaa lainkohtaa. Koivusen mukaan on mahdollista, että sakoista vapautumishakemuksen huomioiden Arwidsonin tulkinta tapahtumista on edennyt alkuperäistäkin pidemmälle. Koivunen myös huomauttaa, että pelkkä tunnustaminen ei riitä todisteeksi kilpailunrikkomuksesta. Örumin mukaan seuraamusmaksusta vapautumistavoitteeseen saattaa liittyä houkutus liioitella tapahtumia sekä niistä annettavia tietoja ja tietojen merkitystä.
300. Kilpailuvirasto toteaa, ettei sillä ole mitään syytä epäillä Arwidsonin toimittamien tietojen todenperäisyyttä. Arwidsonin Jäppinen sai ensimmäisen tapaamisen osalta Kahan toimitusjohtajalta selvityksen tapaamisen sisällöstä välittömästi tapaamisen jälkeen, joten virasto pitää uskottavana, että Wahlbergin selostus pitää paikkansa. Toisesta tapaamisesta Jäppisellä oli ensikäden tietoa, sillä hän oli tapaamisessa läsnä. Arwidson on toimittanut tiedot Kilpailuvirastolle oma-aloitteisesti ja se on pysynyt johdonmukaisesti lausuntonsa takana koko tutkimusten ajan. Se, että Arwidson on pyytänyt Kilpailuvirastoa täsmentämään yhtä luonnoksessa esiintynyttä sanamuotoa, ei millään tavoin muuta sitä kokonaiskuvaa, joka kilpailunrajoituksesta on syntynyt. Jäppinen on antanut lausuntonsa yhtiön nimissä ja asian tuomisella Kilpailuviraston tietoon oli yhtiön toimitusjohtajan tuki. Arwidson on lausunnollaan tunnustanut olleensa myös itse osallisena lainvastaisessa menettelyssä, joten kyse ei ole pelkästään

JULKINEN
12.9.2006

epäilyjen kohdistamisesta kilpailijoihin. Arwidson tunnusti osallisuutensa kilpailunrajoitukseen siitäkkin huolimatta, että tunnustaminen ei välttämättä ole yksittäisen kilpailunrajoitukseen osallistuneen henkilön tai koko yhtiön välittömässä intressissä ottaen huomioon sen, että tunnustamisesta saattaa mahdollisesti seurata erilaisia haitallisia seuraamuksia niin Jäppiselle kuin koko yhtiöllekin. EY:n tapauskäytännössä sakoista vapautumista hakevan yrityksen lausunnon todistusvoimaisuutta arvioitaessa on korostettu mm. seuraavien asioiden merkitystä: onko lausunto annettu yhtiön vai pelkästään yksittäisen henkilön puolesta, annettiin lausunto harkitusti ja harkinnan jälkeen, täydensikö ja vahvistiko lausunnon antaja aiemmin sanomaansa tutkimuksen myöhemmissä vaiheissa, oliko lausunto yksilön tai yhtiön intressien vastaista, puhuiko lausunnon antaja henkilökohtaiseen tietämykseen perustuen.¹²² Kilpailuvirasto toteaa, että Arwidsonin kohdalla kaikki edellä mainitut todistusvoimaisuutta lisäävät seikat täyttyvät.

301. Koivunen on vastineessaan viitannut EY:n ensimmäisen asteen tuomioistuimen päätökseen *BPB de Eendracht NV vs. komissio*,¹²³ jossa pelkästään yhden yrityksen esittämää yksityiskohtaa ei pidetty riittävänä todisteena tietyn toimielimen puitteissa toteutettujen tapaamisten tavoitteesta muiden yritysten kiistäessä tiedon. Muutkaan todisteet eivät tapauksessa tukeneet kyseisen yrityksen lausuntoa.
302. Kilpailuvirasto toteaa, että kyseinen päätöksen kohta ei ole verrattavissa nyt arvioitavana olevaan tapaukseen. Kuten kappaleesta 5 käy ilmi, tarkasteltavana olevassa asiassa Kilpailuviraston näyttö ei perustu pelkästään Arwidsonin tunnustukseen. Kuten esitysluonnoksesta käy ilmi, tukkuliikkeiden samansisällöiset ja samanaikaisesti lähetetyt kirjeet, alennusehtojen heikentäminen, Osa-set-kauppiaiden lausunnot tukkuliikkeiden toimenpiteistä sekä muutamat tarkastuksilla löytyneet asiakirjat tukevat Arwidsonin lausuntoa. Vaikka HL, Kaha, Koivunen ja Örum ovat kiistäneet sekä Arwidsonin lausunnot että muun viraston näytön, Kilpailuvirasto huomauttaa, että myös osa tukkuliikkeiden omista lausunnoista tukee Arwidsonin kertomusta.

Tukkuliikkeiden kirjeiden ja reagointitapojen identtisyys

303. Kaha, Koivunen ja Örum ovat vastineissaan esittäneet, että vastoin viraston käsitystä tukkuliikkeiden tulkinnot Osasetin ilmoituksesta, tukkuliikkeiden kirjeet sekä toimenpiteet Osasetin ilmoituksen jälkeen eivät ole olleet yhteneväiset.
304. Kilpailuvirasto pitää tukkuliikkeiden esittämää väitettä perusteettomana. Kirjeiden yhtäläisyydet ovat kiistattomia, ja niiden sisältö tukee selvästi Arwidsonin esittämää kertomusta tukkuliikkeiden käymistä keskusteluista. Kilpailuvirasto ei

¹²² EY:n ensimmäisen asteen tuomioistuimen päätös T-67/00, T-68/00, T-71/00 ja T-78/00, *JFE Engineering and Others vs. komissio*, 8.7.2004, kohdat 189, 210 ja 221.

¹²³ EY:n ensimmäisen asteen tuomioistuimen päätös T-311/94, *BPB de Eendracht NV vs. komissio*, 14.5.1998 kohta 140.

JULKINEN
12.9.2006

ole väittänyt, että kirjeet olisivat sanasta sanaan toistensa täydellisiä kopioita. Kirjeet voivat kuitenkin olla todiste kielletystä yhteistyöstä ilman, että ne ovat sanasta sanaan toisistaan kopioituneet. Olennaista on, että tukkuliikkeet Arwidsonia lukuun ottamatta lähettivät vastauskirjeet Osasetille täsmälleen samana päivänä ja niiden perusviesti on täysin sama. Niin HL, Kaha, Koivunen kuin Örumkin viittaavat kaikki kirjeidensä aluksi Osasetin puolelta tapahtuneen yhteistyön/yhteistyösopimuksen irtisanomiseen ja ilmoittavat, että Osaset-ketjun ostoehdot muuttuvat 1.4.2004 lähtien. Ottaen huomioon sen, että tukkuliikkeet tapasivat toisensa kaksi kertaa ennen kirjeiden lähettämistä keskustellakseen nimenomaan Osasetista, Kilpailuvirasto pitää epäuskottavana sitä väitettä, että jokainen tukkuliike olisi täysin itsenäisesti ja toisistaan tietämättä päättänyt asiallisesti samansisällöisen kirjeen lähettämiseen Osasetille samana päivänä.

305. Mitä puolestaan tulee tukkuliikkeiden muihin toimenpiteisiin, Arwidson, HL, Kaha, Koivunen ja Örum myös käytännössä heikensivät 1.4.2004 Osaset-kauppioiden ostoehtoja. Tukkuliikkeet tarjosivat Osaset-kauppiaille selvästi heikentyneitä ostoehtoja ilman, että näiden kanssa olisi keskusteltu ensin siitä, miten Atoy-yhteistyö tulee käytännössä kunkin kauppioiden ostoihin vaikuttamaan, ja kieltäytyivät neuvottelemasta paremmista ehdoista ennen kuin kauppiat eroaisivat Osaset-ketjusta.

Yhteistyöstä ja neuvotteluista kieltäytyminen

306. Sekä HL, Kaha, Koivunen että Örum ovat kaikki kiistäneet Kilpailuviraston väitteen siitä, että ne olisivat Osasetille 24.3.2004 lähettämänsä kirjeen jälkeen kieltäytyneet yhteistyöstä ja neuvotteluista Osaset-ketjun kanssa.
307. HL on korostanut, ettei se ole voinut kieltäytyä neuvotteluista, koska sille ei neuvotteluita esitettykään. HL ilmeisesti viittaa Osaset Oy:n hallituksen 23.3.2004 tukkuliikkeille lähettämän ilmoituksen lopussa eräille tukkuliikkeille esitettyyn kutsuun tulla keskustelemaan yhteistyöstä Osasetin kanssa 31.3.2004 Lahteen. Kutsu oli lisätty ainoastaan Kahalle, Koivuselle ja Örumille lähetettyjen kirjeiden loppuun. Lisäksi HL on korostanut tehneensä Osasetin kanssa kauppaa koko ajan.
308. Kilpailuvirasto huomauttaa, että yhteistyöstä ja neuvotteluista kieltäytymisellä ei tässä yhteydessä viitata pelkästään edellä mainittuun Osasetin kirjeensä lopussa esittämään kutsuun ja siitä kieltäytymiseen, vaan sillä viitataan yleisesti tukkuliikkeiden toimintaan ja asenteseen Osaset-kauppiaita kohtaan 23.3.2004 jälkeen.
309. Saatuaan tukkuliikkeiden ilmoitukset ostoehtojen muutoksista Osaset Oy:n hallitus sekä monet kauppiat ilmaisivat tukkuliikkeille olevansa edelleen kiinnostuneita yhteistyöstä ja halustaan neuvotella yhteistyömahdollisuuksista myös uudessa tilanteessa. Osaset-kauppioiden mukaan tukkuliikkeiden edustajat kuitenkin totesivat heille toistuvasti Atoy-yhteistyön julkistamisen jälkeen, että uudesta yhteistyöstä ja paremmista ostoehdoista aletaan keskustella vasta sen jälkeen, kun nämä ovat "irrottaneet Osaset-kyttilt" eli eronneet Osaset-ketjusta.

JULKINEN
12.9.2006

310. Tukkuliikkeiden ja Osaset-kauppiaiden välillä oli siis 24.3.2004 jälkeen yhteydenottoja, joihin HL, Kaha, Koivunen ja Örumkin ilmeisesti vastineissaan viittaavat, mutta neuvottelun aiheena oli tukkuliikkeiden taholta ainoastaan se, että yhteistyöstä ja paremmista ostoehdoista aletaan keskustella vasta sen jälkeen, kun kauppias on ensin eronnut Osaset-ketjusta. Käytännössä tukkuliikkeet siis kieltäytyivät normaaleista ostoehdoin liittyneistä neuvotteluista Osaset-kauppiaiden kanssa. Osaset Oy:n hallituksen mukaan tukkuliikkeiden myyntimiehet saattoivat välillä osoittaa kiinnostusta neuvotteluihin ja kaupantekoon Osaset-kauppiaiden kanssa, mutta käytännössä neuvottelut eivät edenneet eivätkä myyntimiesten lupaukset neuvottelujen aikaansaamiseksi onnistuneet. Osaset Oy:n hallituksen käsitys on, että kaupankäynti ei onnistunut, koska tukkuliikkeiden johto ei sitä halunnut. Nämä tiedot ostoehdoista koskevista neuvotteluista kieltäytymisestä Osaset Oy:n hallitus on vahvistanut Kilpailuvirastolle suullisesti 1.2.2006.
311. Kaha on vastineessaan todennut, ettei se ole kieltäytynyt "vakavasti otettavista neuvottelupyynnöistä". Edelleen Kaha on esittänyt Osasetin neuvottelupyyntöjen olleen aina ehdollisia siten, että kauppiaat ovat vaatineet ennen neuvottelujen aloittamista Kahan ensin myöntävän näille ennen 1.4.2004 voimassa olleet alennukset. Osaset Oy:n hallituksen edustajat ovat kiistäneet edellä mainitun väitteen Kilpailuvirastolle suullisesti 1.2.2006.
312. Osasetin hallituksen mukaan Osaset ei ole asettanut neuvotteluille tällaisia ehtoja. Osasetin tukkuliikkeille 21.5.2004 lähettämässä kirjeissä on todettu, että Osaset-kauppiaat edellyttävät Kahan, Koivusen ja Örumin viipymättä palauttavan Osaset-kauppiaiden ostoehdot entiselleen. Neuvottelujen ehdoksi ehtojen palauttamista ei kuitenkaan ole asetettu.
313. HL on huomauttanut tehneensä kauppaa Osaset-kauppiaiden kanssa myös 23.3.2004 ja 26.5.2004 välisenä aikana. Lisäksi HL on esittänyt, ettei sen ilmoittama ostoehdojen muutos välttämättä tarkoittanut ehtojen huononemista.¹²⁴ HL:n mukaan yhtiö ei huonontanut Osaset-kauppiaiden ostoehdoja, vaan neuvotteli kilpailutilanteen edellyttämällä tavalla kunkin kauppiaan kanssa erilliset ehdot, jolloin joidenkin Osaset-kauppiaiden ehdot paranivat, joidenkin pysyivät ennallaan ja joidenkin heikkenivät.
314. Osaset Oy:n hallituksen edustajat ovat kuitenkin edelleen vahvistaneet Kilpailuvirastolle 1.2.2006, että myös HL heikensi Osaset-kauppiaiden ostoehdot 1.4.2004 lähtien ja kieltäytyi aluksi yhteistyöhön ja parempiin ostoehdoin liittyvistä neuvotteluista Osasetin kanssa muiden tukkuliikkeiden tavoin. Se, että HL on ilmoittanut tehneensä kauppaa Osaset-kauppiaiden kanssa myös 23.3.2004 ja 26.5.2004 välisenä aikana, ei muuta viraston arviota sitä, että HL oli mukana kollektiivisessa boikotissa ennen uuteen sopimukseen pääsyä 26.5.2004.¹²⁵ HL kuitenkin muutti käyttäytymistään varsin nopeasti. Osasetin

---

¹²⁴ Vrt. kohta 173.

¹²⁵ HL oli mukana tukkuliikkeiden tapaamisissa, ilmoitti voimassa olleet sopimukset irtisanotuiksi ja heikensi ostoehdot 1.4.2004 alkaen sekä kieltäytyi neuvotteluista ja yhteistyöstä Osaset Oy:n hallituksen ja Osaset-ketjun kanssa.

JULKINEN
12.9.2006

mukaan toukokuun puolivälissä HL oli taas valmis neuvottelemaan uudesta yhteistyöstä Osasetin kanssa. Sopimukseen päästiin 26.5.2004.

315. Koivunen toteaa vastineessaan neuvotelleensa erittäin aktiivisesti Osasetin kanssa keväällä 2004 ja sen jälkeen. Osaset Oy:n hallituksen edustajat ovat kuitenkin kiistäneet tämän väitteen 1.2.2006. Vaikka Osaset on käynyt keskusteluja Koivusen edustajien kanssa siinä tarkoituksessa, että neuvotteluja yhteistyöstä ja paremmista ostoehdoista voitaisiin alkaa käymään, Koivunen on todennut, että mistään alennuksista ei keskustella ennen kuin Osaset-kyttilt on irrotettu katolta eli kauppias on eronnut Osaset-ketjusta.

Tukkuliikkeiden menettelyn vaikutuksista

316. Kaha ja Koivunen ovat vastineissaan viitanneet siihen, ettei kauppiaiden jääminen pois uudesta Osaset-ketjusta liittynyt millään tavoin tukkuliikkeiden toimenpiteisiin, koska kauppiat olivat tehneet omat ratkaisunsa liittymättä jättämisestä jo 21.3.2004.
317. Kahan ja Koivusen väite ei pidä paikkaansa. Tämän ovat suullisesti Kilpailuvirastolle vahvistaneet Osaset Oy:n hallituksen edustajat 1.2.2006. Osaset-kauppiaille järjestettiin 21.3.2004 esittelytilaisuus Atoy-yhteistyöstä. Tämän jälkeen kauppiaille annettiin aikaa harkita omaa ratkaisuaan asiassa kesäkuun loppuun asti. Vaikka osa kauppiaista päätti liittyä uuteen Osaset-ketjuun välittömästi, päätöstä ei tuolloin edellytetty. Se, ettei kauppias allekirjoittanut sopimusta 21.3.2004 ei siis tarkoittanut sitä, että kauppias päätti olla liittymättä uuteen Osaset-ketjuun, vaan se tarkoitti ainoastaan sitä, että kauppias hyödynsi heille annettua harkinta-aikaa.

6.4 Kilpailuviraston johtopäätökset

318. HL, Kaha, Koivunen ja Örum ovat kiistäneet kaikki Kilpailuviraston esitysluonnoksessaan esittämät väitteet.
319. Kilpailuvirasto katsoo, etteivät tukkuliikkeiden antamat vastineet muuta sitä kokonaiskuvaa, joka tukkuliikkeiden lain vastaisesta menettelystä on muodostunut.
320. Osasetin ja Atoyn yhteistyöilmoitus muutti koko autovaraosakaupan kilpailutilanteen. Siihen saakka suuret vapaan varaosakaupan tukkuliikkeet olivat hallinneet markkinoita, joilla asiakkaita riitti tasaisesti kaikille tukkuliikkeille. Atoy kuitenkin muutti perinteisiä toimintamalleja radikaalisti syventämällä yhteistyötä yhden vähittäiskauppaketjun eli Osasetin kanssa tarjoamalla näille selkeästi muita parempia ostoehdot. Ilmoitetun yhteistyön yllätyksellisyys, pelko merkittävän asiakkaan menettämisestä ja kilpailun kiristymisestä sai tukkuliikkeet keskustelemaan yhteisistä toimintatavoista, joilla Osaset-kauppiat saataisiin jäämään yhteistyön ulkopuolelle ja Atoyn uusi toimintakonsepti epäonnistumaan.
321. Kilpailuvirasto katsoo, että tukkuliikkeiden menettely puuttui vakavalla tavalla normaaliin markkinamekanismin toimintaan. Sen sijaan, että tukkuliikkeet olisi-

JULKINEN
12.9.2006

vat aidosti vastanneet Atoyn tarjoamaan haasteeseen ja alkaneet kilpailla Osaset-kauppioiden ostoista, Arwidson, HL, Kaha, Koivunen ja Örum reagoivat tilanteeseen toisella tavalla. Ne pyrkivät kollektiivisin boikottitoimenpitein painostamaan Osaset-kauppiat jäämään ulos Atoy-yhteistyöstä ja säilyttämään tällä tavoin sen markkinatilanteen, johon ne olivat vuosien kuluessa tottuneet ja jossa niillä oli vakiintunut asema. Kyse oli selkeästä ja tietoisesta tarkoituksesta rajoittaa ja estää markkinoille syntymässä ollut uusi kilpailutilanne.

7 Rikkomuksen kesto

322. Kilpailuvirasto toteaa, että ottaen huomioon tukkuliikkeiden toiminnassa nähtävän selkeän yhtenäisen suunnitelman ja tavoitteen, kyseessä on yksi jatkuva rikkomus. Yhteisen suunnitelman päämääränä oli kollektiivisin toimenpitein painostaa Osaset-kauppiat jäämään Atoyn suunnitteleman yhteistyöjärjestelyn ulkopuolelle. Näin ollen tukkuliikkeiden yhteistoiminta merkitsee EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan ja kilpailunrajoituslain 4 §:n (ennen 1.5.2004 6 §:n) vastaista yhtä ja jatkuvaa rikkomusta.
323. EY:n tapauskäytännön mukaan jokaisella yrityksellä voi olla kartellissa oma erillinen roolinsa. Yritysten voidaan katsoa osallistuneen yhden ja saman kokonaissuunnitelman ja yhteisen päämäärän tavoittelemiseen, vaikka kaikki yritykset eivät osallistuisikaan rikkomukseen yhtä kauan tai aktiivisesti kuin muut.¹²⁶ Myös rikkomuksen muoto ja tapa, jolla yhteiseen tavoitteeseen pyritään sekä kartellin "tehokkuus" voivat ajan kuluessa vaihdella.¹²⁷
324. Kilpailuvirasto katsoo, että tukkuliikkeet ovat osallistuneet tässä esityksessä tarkoitettuun kilpailusääntöjen vastaiseen menettelyyn seuraavasti:

Arwidson

325. Kilpailuvirasto katsoo, että Arwidsonin osallistumisen rikkomukseen alkoi 23.3.2004 ja päättyi 7.4.2004, kun yhtiö ilmoitti Osasetille palauttavansa myyntiehdot ennalleen.

HL

326. HL:n osalta rikkomus alkoi 23.3.2004 tukkuliikkeiden kokoontuessa yhdessä keskustelemaan Osasetin ilmoituksen aiheuttamista toimenpiteistä. Yhteisen päätöksen mukaisesti HL heikensi alennusehtojaan Osaset-kauppiaille merkittävästi 1.4.2004 alkaen. Toukokuussa 2004 HL ja Osaset-kauppiat pääsivät

---

¹²⁶ Esim. komission päätös 21.10.1998 *Pre-insulated pipe cartel*, kohdat 117, 119 ja 145 sekä komission päätös 30.10.2002 *Omega-Nintendo*, kohdat 344-352.

¹²⁷ Ks. komission päätös *French beef* 2.4.2003, kohdat 157-158 ja komission päätös 21.10.1998 *Pre-insulated pipe cartel*, kohta 145.

JULKINEN
12.9.2006

uudelleen sopimukseen. Kilpailuvirasto katsoo, että HL:n osalta rikkomus päättyi 26.5.2004.

Örum

327. Örumin osalta rikkomus alkoi 23.3.2004 tukkuliikkeiden kokoontuessa yhdessä keskustelemaan Osasetin ilmoituksen aiheuttamista toimenpiteistä. Örum heikensi alennusehtojaan 1.4.2004 alkaen ja sovelsi kyseisiä ostoehtoja keväeseen 2005 saakka. Örum on ilmoittanut ottaneensa tuolloin käyttöön uuden, selkeästi ostomääriin perustuvan alennusjärjestelmän, ja neuvotelleensa tässä yhteydessä myös kaikkien sen tiedossa olleiden Osaset-kauppiaiden kanssa uuden järjestelmän mukaisista ostoehdoista. Örumin mukaan uutta alennusjärjestelmää on alettu soveltaa Osaset-kauppiaisiin viimeistään 30.6.2005. Kilpailuvirasto katsoo, että Örumin osalta kilpailunrajoitus on jatkunut ainakin 30.6.2005 saakka.

Kaha ja Koivunen

328. Kahan ja Koivusen osalta rikkomus alkoi niin ikään 23.3.2004 tukkuliikkeiden kokoontuessa yhdessä keskustelemaan Osasetin ilmoituksen aiheuttamista toimenpiteistä. Yhteisen päätöksen mukaisesti Kaha ja Koivunen heikensivät alennusehtojaan Osaset-kauppiaille 1.4.2004 alkaen.
329. Kaha ja Osaset ovat päässeet sopimukseen Defa-tuotteiden ostoehdoista syksyllä 2004 ja 2005. Muiden Kahan edustamien tuotteiden ostoehdot Osaset-kauppiaille ovat pääosin säilyneet ennallaan 1.4.2004 tasolla.
330. Kaha on Osaset-kauppiaiden mukaan ollut kevästä 2004 ollut haluton neuvottelemaan paremmista ostoehdoista Osasetin kanssa. Kaha on joko lykännyt neuvotteluja tai kieltäytynyt niistä kokonaan. Kauppaa on tehty Defa-tuotteista, mutta muiden tuotteiden ostoehdoista Kaha ei Osasetin mukaan ole suostunut neuvottelemaan. Lisäksi kauppiaat epäilevät, että Kaha myöntää edelleen parempia ostoehtoja muille kuin Osaset-kauppiaille.
331. Koivunen on Osasetin mukaan pitänyt Osaset-kauppiaiden ostoehdot ennallaan sillä tasolla, jolle ne muutettiin 1.4.2004. Ostoehtoja ei sen jälkeen ole parannettu millään tavoin, eikä Koivunen ole halunnut neuvotella Osaset-kauppiaiden kanssa uusista ostoehdoista.
332. Kilpailuvirasto katsoo, että Osaset-ketjuun kohdistuneen, maaliskuussa 2004 alkaneen, boikotin voidaan katsoa toimineen tehokkaasti siihen asti, kun mukana oli kolme suurinta tukkuliikettä Kaha, Koivunen ja Örum. Yhtiöillä on valikoimissaan useita markkinoiden johtavia tuotemerkkejä, joiden saatavuus on varaosaliikkeelle tärkeää.¹²⁸ Siinä vaiheessa, kun Örum ilmoitti muuttaneensa alennusjärjestelmänsä siten, että kaikkiin sen asiakkaisiin (mukaan lukien Osaset-kauppiaat) sovelletaan samoja ostomäärän mukaan vaihtelevia ehtoja, jäljelle jäivät enää Kaha ja Koivunen.

¹²⁸ Kahalla Defa, Webasto, VDO ja Thule, Kahalla ja Örumilla yhteisesti Sachs, Örumilla Hella ja Bosal sekä Koivusella KYB ja ATE.

JULKINEN
12.9.2006

333. Osetilla on kesän 2005 jälkeen ollut käytettävissään kolme boikottiin osallistunutta toimittajaa (Arwidson, HL ja Örum). Örumin alennusjärjestelmän muutos on mahdollistanut Örumin tarjoamien tuotteiden hankinnan.¹²⁹ Lisäksi Kilpailuvirasto on ottanut asiassa huomioon myös sen, että Kaha on käynyt kauppaa Oset-kauppiaiden kanssa näille tärkeiden Defa-tuotteiden osalta.
334. Kilpailuvirasto on rajannut kilpailunrajoituksen tutkinnan siten, että tutkinta koskee ajanjaksoa 23.3.2004 – 30.6.2005. Kilpailuvirasto katsoo, että Kaha ja Koivunen osallistuivat kilpailua rajoittavan menettelyyn koko tarkasteluajanjakson ajan eli 23.3.2004 – 30.6.2005. Tarkasteluajankohdan rajaamisella Kilpailuvirasto ei ota kantaa siihen, onko kilpailunrajoitus jatkunut Koivusen ja Kahan osalta tarkasteluajankohdan jälkeenkin.

8 Seuraamusmaksu

335. Kilpailunrajoituslain 7 §:n mukaan elinkeinonharjoittajalle tai näiden yhteenliittymälle, joka rikkoo 4 tai 6 §:n tai EY:n perustamissopimuksen 81 tai 82 artiklan säännöksiä, määrätään seuraamusmaksu (kilpailunrikkomismaksu), jollei menettelyä ole pidettävä vähäisenä tai seuraamusmaksun määräämistä kilpailun turvaamisen kannalta muutoin pidetä perusteettomana. Seuraamusmaksua määrättäessä on otettava huomioon kilpailunrajoituksen laatu ja laajuus sekä sen kesto aika. Maksu saa olla enintään 10 prosenttia kunkin kilpailunrajoitukseen osallistuvan elinkeinonharjoittajan tai näiden yhteenliittymän edellisen vuoden liikevaihdosta. Seuraamusmaksun määrää Kilpailuviraston esityksestä markkinaoikeus. Siltä osin, kuin rikkomus koskee ennen 1.5.2004 edeltävää ajanjaksoa, seuraamusmaksun suuruus määräytyy kilpailunrajoituslain 8 §:n perusteella.
336. Seuraamusmaksun määrääminen kielletyistä kilpailunrajoituksista on laissa omaksuttu pääsääntö. Tästä syystä Kilpailuvirasto voi jättää seuraamusmaksuesityksen tekemättä lähinnä tapauksissa, joissa on lain aikaisemman soveltamiskäytännön perusteella ilmeisen selvää, ettei seuraamusmaksua tulisi määräämään.¹³⁰
337. Kilpailuviraston näkemyksen mukaan syyllistymistä hintayhteistyön, tietojenvaihdon ja toiminnan koordinoinnin avulla toteutettuun kollektiiviseen boikottiin ei voida pitää vähäisenä menettelynä eikä seuraamusmaksun määräämistä perusteettomana. Kilpailunrajoituslain vastaisia vakavimpia kilpailunrajoituksia ei yleisestä näkökulmasta tule pitää vaikutuksiltaan vähäisinä muutoin kuin hyvin poikkeuksellisissa olosuhteissa. Tällaisia olosuhteita ei nyt arvioitavana olevassa tapauksessa ole.
338. Seuraamusmaksun suuruutta arvioidessaan Kilpailuvirasto on ottanut huomioon rajoituksen laajuuden, keston, rajoituksista aiheutuneiden kansantalouden tasolla mitatut vaikutukset ja yhtiöiden liikevaihdon. Toisaalta Kilpailuvirasto

¹²⁹ Mukaan lukien Sachs-tuotteet, joiden toisena jakelijana Suomessa toimii Kaha.

¹³⁰ HE 243/1997 vp., s.30.

JULKINEN
12.9.2006

on ottanut huomioon rajoituksen vakavan luonteen ja seuraamusmaksun yleisehkäisevän vaikutuksen.

339. Tukkuliikkeiden menettelyssä oli kyse vakavasta ja tahallisesti kilpailunrajoittamisesta, jolla oli selkeä kilpailua rajoittava tarkoitus. Kilpailunrajoittamisen tavoitteena oli vaikuttaa suomalaisen autovaraosien ja –tarvikkeiden tukku- ja vähittäiskaupan rakenteeseen, ja edelleen myös näihin läheisesti liittyviin korjaamomarkkinoihin. Kilpailunrajoitus on kattanut koko Suomen.

340. Kilpailuvirasto esittää seuraamusmaksun määräämistä seuraavasti:

- HL Group Oy: 260 000 €
- Koivunen Oy: 1 650 000 €
- Oy Kaha Ab: 1 332 000 €
- Örum Oy Ab: 525 000 €

8.1 Kilpailunrajoituslain 9 §:n soveltaminen

341. Kilpailunrajoituslain 9 §:n mukaan Kilpailuvirasto ei tee markkinaoikeudelle esitystä seuraamusmaksun määräämiseksi, kun on kyse sellaisesta 4 §:ssä tai EY:n perustamissopimuksen 81 artiklassa tarkoitettua kilpailijoiden välisestä kilpailunrajoituksesta, jolla vahvistetaan hintoja myytessä tuotteita kolmansille, rajoitetaan tuotantoa tai myyntiä taikka jaetaan markkinoita, asiakkaita tai hankintalähteitä, jos tällaiseen kilpailunrajoitukseen osallinen elinkeinonharjoittaja:

- a. antaa kilpailunrajoituksesta kilpailuvirastolle tietoja, joiden perusteella kilpailuvirasto voi puuttua kilpailunrajoitukseen;
- b. antaa 1 kohdassa mainitut tiedot ennen kuin kilpailuvirasto on saanut tiedot muuta kautta;
- c. toimittaa kilpailuvirastolle kaikki hallussaan olevat tiedot ja asiakirjat;
- d. toimii yhteistyössä kilpailuviraston kanssa koko kilpailunrajoituksen selvittämisen ajan; ja
- e. on lopettanut tai lopettaa heti 1 kohdassa tarkoitettut tiedot annettuaan osallistumisensa kilpailunrajoitukseen.

342. Arwidson otti asiamiehensä välityksellä Kilpailuvirastoon yhteyttä 23.6.2004 vapautuakseen asiassa kilpailunrajoituslain 9 §:n perusteella kilpailunrikkomismaksusta. Kilpailuvirasto katsoo tänään antamassaan erillisessä ratkaisussa, että Arwidson on täyttänyt kaikki 9 §:ssä mainitut edellytykset.

343. Edellä esitettyyn viitaten Kilpailuvirasto ei tee markkinaoikeudelle esitystä seuraamusmaksun määräämiseksi Oy Arwidson Ab:lle.

JULKINEN
12.9.2006

9 Sovelletut säännökset

344. Neuvoston asetus (EY) 1/2003 3 artiklan 1 kohta.
EY:n perustamissopimuksen 81 artikla.
Kilpailunrajoituslaki (480/1992) 1 a §, 4 § ja 7 §.
Kilpailunrajoituslaki (480/1992 ennen 1.5.2004) 6 § ja 8 §.

Ylijohtaja Juhani Jokinen

Apulaisjohtaja Rainer Lindberg

Jakelu Markkinaoikeus

Tiedoksi

1 Oy Arwidson Ab, c/o asianajaja Ilkka Aalto-Setälä, Asianajotoimisto Borenius & Kempainen Oy, Yrjönkatu 13 A, 00120 Helsinki
2 HL Group Oy, c/o asianajaja Matti Norri, Asianajotoimisto Matti Norri, Meritullinkatu 7, 00170 Helsinki
3 Oy Kaha Ab, c/o asianajaja Inga Korpinen, Asianajotoimisto Roschier Holmberg, Keskuskatu 7 A, 00100 HELSINKI
4 Koivunen Oy, c/o asianajaja Ilona Pilkama-Paajanen, Asianajotoimisto Veikko Palotie & Co Oy, Aleksanterinkatu 44, 00100 HELSINKI
5 Örum Oy Ab, c/o asianajaja Hanna Laurila, Asianajotoimisto Dittmar & Indrenius, Pohjoisesplanadi 25 A, 00100 HELSINKI

Liitteet:

Liite 1: Atoy Oy:n toimenpidepyyntö 5.4.2004
Liite 2: Kilpailuviraston selvityspyynnöt 17.6.2004.
Liite 3: Kilpailuviraston ilmoitus asianajaja Aalto-Setälälle 23.6.2004.
Liite 4: Oy Arwidson Ab:n kirjallinen selvitys 28.6.2004.
Liite 5: Transkripti Oy Arwidson Ab:n hakemuksen suullisesta täydennyksestä 29.6.2004.

JULKINEN
12.9.2006

- Liite 6: Koottu yhteenveto Oy Arwidson Ab:n toimittamista tiedoista.
- Liite 7: Kilpailuviraston ilmoitus Oy Arwidson Ab:lle 1.7.2004.
- Liite 8: Yhteenveto Kahan edustajan haastattelusta.
- Liite 9: Yhteenveto Koivusen edustajien haastatteluista.
- Liite 10: Yhteenveto HL:n edustajien haastatteluista.
- Liite 11: Yhteenveto Örumin edustajan haastattelusta.
- Liite 12: Yhteenveto S&N/Hardy Spicerin edustajan haastattelusta.
- Liite 13: Osaset Oy:n hallituksen kirje tukkuliikkeille 23.3.2004.
- Liite 14: Kahan vastaus Osasetille 24.3.2004.
- Liite 15: Kahan vastaus Osasetille 26.3.2004.
- Liite 16: Koivusen vastaukset Osasetille 24.3.2004.
- Liite 17: Örumin vastaus Osasetille 24.3.2004.
- Liite 18: HL:n vastaus Osasetille 24.3.2004 .
- Liite 19: S&N Oy:n /Hardy Spicerin vastaus Osasetille 24.3.2004.
- Liite 20: Arwidsonin vastaus Osasetille 25.3.2004.
- Liite 21: Osasetin-kauppiaan selvitys 13.5.2005.
- Liite 22: Osasetin selvitys 19.5.2005.
- Liite 23: Osasetin toimittama kauppiaskysely.
- Liite 24: Osasetin selvitys 19.10.2004.
- Liite 25: Osasetin selvitys 15.4.2005.
- Liite 26: Osasetin selvitys 13.5.2005.
- Liite 27: Osasetin selvitys 9.9.2005. (Asianosaisjulkinen Oy Kaha Ab:lle, Koivunen Oy:lle ja Örum Oy Ab:lle)
- Liite 28: Osaset-kauppiaan selvitys 14.9.2005. (Asianosaisjulkinen Oy Kaha Ab:lle ja Örum Oy Ab:lle)
- Liite 29: Osaset Oy:n kirjeet Kahalle, Koivuselle ja Örumille 26.3.2004.
- Liite 30: Osaset Oy:n kirjeet Kahalle, Koivuselle ja Örumille 21.5.2004.
- Liite 31: Osaset Oy:n kirje Kahalle 16.6.2004 sekä Koivuselle ja Örumille 30.6.2004.
- Liite 32: HL:n vastaus 2.7.2004.
- Liite 33: Kahan vastaus 11.8.2004.
- Liite 34: Koivusen vastaus 2.7.2004.
- Liite 35: S&N Oy ja Oy Hardy Spicerin vastaus 1.7.2004.
- Liite 36: Örumin vastaus 2.7.2004.
- Liite 37: Kahan Heikkisen sähköposti 2.6.2004 (MAA21)
- Liite 38: Kahan Pehulan sähköposti 26.5.2004 (asiakirja MAA28)
- Liite 39: S&N/Hardy Spicerin Hyytiäisen asiakaskäyntiraportti 31.5.2004 (asiakirja ANR1)
- Liite 40: S&N/Hardy Spicerin Hyytiäisen asiakaskäyntiraportti 19.4.2004 (asiakirja ANR5)
- Liite 41: S&N/Hardy Spicerin Hyytiäisen asiakaskäyntiraportti 19.4.2004 (asiakirja ANO3)
- Liite 42: S&N/Hardy Spicerin Kankareen sähköposti toimitusjohtaja Weckströmille 6.5.2004 (asiakirja ANO12)
- Liite 43: S&N/Hardy Spicerin Salon asiakaskäyntiraportti 26.3.2004. (asiakirja ANR12)
- Liite 44: S&N/Hardy Spicerin Harmsenin asiakaskäyntiraportti 13.4.2004 (asiakirja ANO2)
- Liite 45: HL:n Viertosen asiakaskäyntiraportti 2.6.2004 (asiakirja EPA7)
- Liite 46: Kahan Lehtisen sähköposti 26.3.2004 (asiakirja MAA9)
- Liite 47: Kahan Suhosen sähköposti 2.4.2004 (asiakirja MAA15)
- Liite 48: HL:n myyntikokouspöytäkirja 17.6.2004 (asiakirja EPA4)
- Liite 49: HL:n sisäinen tiedote 24.6.2004 (asiakirja EPA11)
- Liite 50: HL:n Nikkiseltä löytyneitä papereita (asiakirja EPA6)
- Liite 51: HL:n Nikkisen muistiinpanoja 25.5.2004 (asiakirja EPA8)
- Liite 52: Kahan Lehtisen sähköposti 4.6.2004 (asiakirja MAA20)

JULKINEN
12.9.2006

- Liite 53: Kilpailuviraston vastinepyynnöt 23.9.2005.
- Liite 54: (poistettu lopullisesta markkinaoikeusesityksestä)
- Liite 55: Arwidsonin sähköposti 31.10.2005
- Liite 56: HL:n vastine 17.10.2005 .
- Liite 57: HL:n vastine 21.11.2005.
- Liite 58: HL:n vastine 13.2.2006.
- Liite 59: Kahan vastine 16.12.2005.
- Liite 60: Koivusen vastine 16.12.2005.
- Liite 61: Örumin vastine 25.11.2005.